

הישיבה השלוש-מאות-ושבעים-ושלוש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, י"א בכסליו תשמ"ח (2 בדצמבר 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. שאילתות בעלי-פה

השר לענייני דתות ז' המר:
אני אחזור על התשובה: משרדי לא פועל כזה. אין ועדה כזאת במשרד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אם אין ועדה כזאת, אני מקווה שהנושא ירד מעל הפרק, כי עד כמה — — —

השר לענייני דתות ז' המר:
לא, הוא לא ירד מעל הפרק, יש ועדת שרים שעוסקת בנושא.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אדוני השר, תקשיב לו וכאשר יסיים תענה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני חוזר ואומר: אני מקווה שהעניין ירד מעל הפרק, משום שעד כמה שאני יודע, אין מדובר בוועדת שרים אלא בוועדה צנווראלית, אשר צריכה לפקח על הפעילות הציבורית, כלומר על הפעילות הפתוחה שלא נועדה רק לסטורנטים, והוויכוח כרגע הוא בשאלה: אם ועדה כזאת אומנם קמה, האם לא מוטב שהיה בה נציגים של משרד החינוך והתרבות, למשל, או נציגים של היועץ המשפטי לממשלה? המשרד לענייני דתות הוא שעומד על כך, שהנציגות תהיה דווקא של המשרד לענייני דתות, כי מדובר בכיכול במתן שירותים, שירותי דת לעדה דתית כלשהי, ולא זה המצב, אין מדובר בעדה דתית, מדובר באוניברסיטה. ואוניברסיטה שקמה עליידי כנסיה, או עליידי עדה דתית, היא עדיין אוניברסיטה. יש לנו דוגמאות רבות כאלה בעולם, לרבות אוניברסיטאות יהודיות, כמו ה"ישיבה יוניברסיטי" ו"ברנדייס יוניברסיטי", שלמרות הזהות הדתית או העדתית שלהן, הן אוניברסיטאות לכל דבר, נשמר בהן החופש האקדמי המלא, ואין ממנים עליהן ועדות שחשבונית ותפקיטן הם תוך כדי ההוצאות אומרים דברים שאינם מקובלים על דעתו של שר זה או שר אחר.

ובכן, הוחלט שיהיה ועדה כזאת. זה כשלעצמו דבר פגום. אבל, מדוע בוועדה כזאת צריך לשבת נציג המשרד לענייני דתות, כאשר לא מדובר במתן שירותים דתיים, ודאי שהאוניברסיטה איננה מבקשת שירותים דתיים? זה נשאר בלתי מובן.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — — משרד החינוך והתרבות.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
דיברתי על כך שהאוניברסיטה שקמה עליידי עדה דתית, כמו ה"ישיבה יוניברסיטי", היא עדיין אוניברסיטה לכל דבר, ויש לה חופש אקדמי, וצריך לכבד את החופש האקדמי של אוניברסיטת המורמונים, לא ייתכן שילך נציג משרד הדתות לבדוק אם מרצה מסוים, כאשר ירצה על נושא מסוים, יאמר משהו שאפשר לפרש אותו כתעמולה דתית. זו פגיעה מוחלטת בעקרון החופש האקדמי. האוניברסיטה הזאת היא אוניברסיטה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אני מתכוון לפתוח את ישיבת הכנסת.

הסעיף הראשון בסדר-היום של ישיבה זו: שאילתות בעל-פה. השאילתא הראשונה, בנושא "פיקוח על פעולות המרכז המורמוני", מופנית אל השר לענייני דתות עליידי חבר הכנסת מתי פלד, בבקשה, חבר הכנסת פלד.

353. פיקוח על פעולות המרכז המורמוני

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אדוני היושב-ראש, ברצוני לשאול את השר לענייני דתות:

1. על סמך מה פועל משרדך למיני ועדה שתפקח על פעולות המרכז הירושלמי של המורמונים?
2. מה יהיה הרכב הוועדה ומה יהיו סמכויותיה?
3. האם יוכלו המורמונים לערער על החלטות הוועדה, או שאלה תהיינה סופיות?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אדוני השר לענייני דתות, בבקשה להשיב.

השר לענייני דתות ז' המר:

1. משרדנו אינו פועל להקים ועדה. בנושא המורמונים פועלת, על-פי החלטת הממשלה, ועדת שרים שהוסמכה כאמור עליידי הממשלה.
- 2 — 3. אני מוכן לקרוא לפניכם את ההחלטה שנתקבלה בממשלה, הקשורה בנושא: "צריך להוסיף לחוזה עם האוניברסיטה המורמונית, שלא תהיה שם פעילות מיסיונרית והמרת דת עליידי, וכן יש לפעול לקבלת התחייבות על כך בכתב". ואחר כך — יש לפעול להקמת ועדה משותפת עם האוניברסיטה המורמונית אשר תעסוק במעקב אחר ביצוע החוזה וביצוע ההתחייבויות של המורמונים.

לכן, כפי שאמרתי, הדבר נמצא בדינו של ועדת השרים, והיא צריכה לגבש באופן סופי את המלצותיה לגבי הרכב הוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני מצטער על שלא קיבלתי תשובה לשאלתי.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני השבתי על שאלתך.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני שאלתי: על סמך מה פועל משרדך? לא כתוב בהחלטת הממשלה שמשרד הדתות הוא המשרד — — —

352. יחסי ישראל-מצרים

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בעיתונים התפרסמו בימים האחרונים ידיעות ולפיהן הורתה ממשלת מצרים לנציגויות מצרים ברחבי העולם שלא להזמין דיפלומטים ישראלים לאירועים רשמיים וחברתיים. מדיעות נוספות עולה, כי ממשלת מצרים החליטה להגביל עוד יותר מעבר סחורות ממצרים לישראל ולהיפך. כן התפרסמו ידיעות בדבר פתיחת משורי אש"ף בקהיר וגיבוי מדיני מצרי לאש"ף.

ואני מרשה לעצמי להוסיף: אמש אירעה תקרית צבאית-מלחמתית בגבול ישראל-מצרים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות האלו?

היו"ר ד' בן-מאיר:

סליחה, זה נמצא בגוף השאלה שהגשתי?

מיכאל איתן (הליכוד):

הוספתי גם את הנושא — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא, אני מצטער, יש לך אפשרות לשאול שאלה נוספת אחר כך. אינך יכול להוסיף ולקרוא מה שלא הגשתי בשאלה בכתב. תסתפק בזה, יש לך זכות לשאלה נוספת אחר כך.

מיכאל איתן (הליכוד):

עכשיו אני קורא מהכתב.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אבל רק מהכתב.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני ניצלתי את העובדה שהיית כנראה עסוק.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שלא להוסיף על מה שכתוב בשאלתא שבכתב. זה הנוהל, למה לעקוף אותו?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מכיר את הנוהל, השתתפתי בניסוחו. אבל צריכה להיות מידה מסוימת של היגיון גם כשמפעילים נוהל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

סליחה, חבר הכנסת איתן, אתה רוצה להתפלמס עכשיו בשאלה אם צריך או לא צריך להיות נוהל? תעלה זאת בוועדת הכנסת. פה תנהג לפי הנוהל הקיים, אם אתה רוצה לשנות אותו, אתה יודע איך לעשות זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא רוצה לשנות את הנוהל, רק אמרתי שצריך לנהוג

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תגמור לקרוא את השאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

2. האם יש לראות בכך שינוי קו במדיניות המצרית כלפי ישראל לאחר ועידת רבת-עמון?

3. אילו צעדים נוקט משרד החוץ לנוכח ההתפתחויות הני"ל?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה, בבקשה, אדוני שר החוץ.

אילו היתה בוועדה הזאת נציגות של משרד החינוך ומשרד המשפטים, וגם בזה אני רואה טעם לפגם, לפחות אפשר היה לומר שהדבר נעשה ברוח החלטת הממשלה. אבל נציג המשרד לענייני דתות — מה לו ולפעולה אוניברסיטאית?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבת וייס.

שבת וייס (המערך):

חברי השר לענייני דתות, אני לא התפעמתי מההחלטה הראשונית על סיבוכי העניינים הדתיים בירושלים, והקמת המוסד הזה שם דווקא. אבל, החלטה זו כבר נפלה, ומרגע שהחלטה נפלה, פרק ב' הוא אחר לגמרי. האם אינך רואה בעצם העובדה שמנסים לנהוג באופן מיוחד לגבי התכנים של מוסד אוניברסיטאי זה. תקדים גם לגבי אוניברסיטאות אחרות? ואם כן, הרבר הזה פסול ומנוגד לרוחה של מדינת ישראל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

השר לענייני דתות ז' המר:

קודם כול אני חוזר ואומר, שמשרד הדתות אינו מקים ועדה כזאת. עכשיו, חבר הכנסת פלד, שאלת משהו אחר. אולי קודם הדברים לא הובנו נכון מנוסח השאלה. עכשיו שאלת, מה סוכם בדיונים שנערכו בוועדת הלידים המורמונים לגבי הרכב הוועדה. זו בעיה של הדיונים בוועדת השרים, והוועדה תחליט כאשר תחליט לגבי הרכב הוועדה. השאלה איננה נוגעת להקמת ועדה עליידי משרד הדתות.

כל הרעיון שיש קשר בין האוניברסיטה המורמונית למשרד הדתות, למי שהושב שצריך להיות בוועדה גם נציג של משרד הדתות, נעוץ בהחלטת הממשלה האומרת, שלא תהיה פעילות מיסיונרית והמרת דת עליידם. זו הנקודה שמדובר בה, והוועדה תעסוק בה. היא לא תעסוק בשום בדיקת תכנים אחרים שנוגעים לחופש האקדמי. היא תעסוק בנושא הזה, ועל כך החליטה הממשלה.

בוועדת השרים העוסקת בנושא המורמונים עדיין לא הוכרע הדיון על הרכב הוועדה. לא משרד הדתות פועל על-מנת שתהיה לו נציגות באותה ועדה, אלא השרים בוועדת השרים חושבים, שצריך להיות הרכב כזה או אחר של הוועדה. רק כאשר יוחלט הדבר אוכל אולי להישאל מדוע נקבעה ועדה כזאת. כרגע זה יש דיון בוועדת השרים על הרכב הוועדה, ונכון שיש האומרים בה, שמן הראוי שבאותה ועדה, בגלל הנושא, יהיה גם נציג של משרד הדתות.

לשאלתו של חבר הכנסת שבת וייס, שוב — היתה החלטת ממשלה בנוגע למוסד מיוחד במינו. מאחר שלא היה אולי צורך להקים את המוסד, כפי שאמרת, אבל הוא הוקם; רצו לתקן משהו כדי שהוא לא יהפוך למה שמישהו עשוי לחשוב שהוא, ואולי בצדק. הממשלה החליטה על הקמת ועדה, והוועדה לא תעסוק בשום אופן בתכנים, אלא אם הם גובלים בפעילות מיסיונרית ובהמרת דת. נדמה לי שזה דבר נכון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשאלתא הבאה בעל-פה, של חבר הכנסת מיכאל איתן לשר החוץ בנושא: יחסי ישראל-מצרים. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

שר החוץ ש' פרס:

לפי מיטב ידיעתי, אין יסוד לידיעה שממשלת מצרים הורתה לנציגותיה ברחבי העולם שלא להזמין דיפלומטים ישראלים לאירועים רשמיים וחברתיים. כמובן אין אמת בידיעה כי ממשלת מצרים החליטה להטיל הגבלות על מעבר סחורות בין מצרים לישראל. אנחנו לא מצאנו לכך עקבות במציאות, והבוקר גם בדקתי פעם נוספת עם שגרירות מצרים, וזו הכחישה את הדבר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

התגובה של שר החוץ מעידה על מדיניות צ'מברליינית. הוא מתחמק מהתשובות, והוא מסייע לטשטוש ולשקט שהוא רפס. אתה מוליך שולל. אני שאלתי והעם מצפה לתשובות ברורות.

שבח וייס (המערך):

אמנון לין (המערך):

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא שר חוץ. אין אתה מעז להתחמק כשכל העם דורש תשובה? על משרד-אש"ף אתה מתחמק מלענות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת איתן. חבר הכנסת איתן, אני מדבר אליך. שב בבקשה. אתה לא שאלת שאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה לא תסתור לי את הפה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני אסתור לך את הפה.

מיכאל איתן (הליכוד):

השאלה מופיעה בגוף השאילתא והשר מתחמק מלתת תשובה. הוא משרת את האינטרסים של מצרים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת איתן, בבקשה לשבת. אני קורא אותך לסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש שתיתן לי לשאול את השאלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא, אתה לא שאלת. אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שואל שאלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה לא שאלת. אני מצטער.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מחפה ואתה שותף לעניין.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. עזוב את האולם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — פגיעה בכנסת, שונא שלום שכמוהו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על הזכות שהענקת לי. אני מבקש לנצל את ההזדמנות הזאת ולקרוא לחבר הכנסת מיכאל איתן שלא להפוך כל ישיבה פה לאיוו כיכר של גידופים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שתשאל את שר החוץ.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר החוץ, אני רוצה לשאול אותך, אם לפי רעתך סוג כזה של תגובות כפי ששמעת כאן איננו מערער באופן חמור את יחסי ישראל-מצרים?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני שר החוץ, לנוכח העובדה שקרה מה שקרה כוועידת-עמאן, ומדינות ערב מחדשות את הקשרים שלהן עם מצרים כלי שמצרים נסוגה מעמדתה החד-משמעית בעניין קשריה הדיפלומטיים והסכם השלום שלה עם ישראל, האם סבור שר החוץ שמצרים יכולה לסייע לפרוץ פרצה ולקדם הירבויות בינינו לבין העם הערבי הפלשתיני?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקבוע שהשיבותי ברורות על שתי השאלות של חבר הכנסת מיכאל איתן כשאמרתי שאין יסוד לא לדבר ראשון ולא לדבר שני. אני מצטער על שיש בתוכנו חברים שלכם לא ינוח עד שיווכחו לרעת שאין שלום בינינו לבין מצרים. אין לזה כל יסוד.

אני יכול להגיד גם בתשובה לדברי חבר הכנסת שבח וייס וגם לגבי ההערות של חבר הכנסת יאיר צבן — כוועידה המוסלמית שהתקיימה לפני כמה חודשים בסעודיה, ובה השתתפו גם נשיא סוריה חאפז אל-אסאד וגם נשיא מצרים מובארק, שמעתי מפי נשיא מצרים, שבאותה ועידה היה ניסיון לאלץ את מצרים לסגת מהסכמי קמפ-דייוויד ומהסכמי השלום עם ישראל כתנאי לחברותה ולהשתתפותה בוועידה זו, והנשיא מובארק דחה זאת על הסף. גם עכשיו, ערב כינוס ועידת רבת-עמון, הציגה סוריה תנאי לכינון הקשרים הדיפלומטיים החדשים בין מצרים לבין מדינות ערב ולקבלתה של מצרים לליגה הערבית, והוא שמצרים תתעלם מהסכמי קמפ-דייוויד, או תבטל אותם, והתשובה המצרית היתה חד-משמעית: לא. אני מצטער על שיש בקרבנו אנשים המחלמים מהעובדות האלה. תשובתה של מצרים היתה חד-משמעית: לא. מי שמכונן עכשיו יחסים דיפלומטיים עם מצרים יודע, שבקהיר יש שגרירות ישראלית ועליה מונף דגל ישראל, ושהסכמי קמפ-דייוויד עומדים בחוקם.

צריך לראות את הדברים כהווייתם. כל הניסיון מצד כמה חכרי הכנסת לזרוע אי-אמון, לזרוע שלום, שקשה לקיימו מטעמים מובנים מאליהם בגלל מה שנעשה באזור, הוא לפי דעתי ניסיון נואל וחסר כל יסוד. לגבי השלום, אני רוצה לומר לחבר הכנסת יאיר צבן —

עוד אני אשב על הכיסא הרם הזה, לא אתן להכניס תרבות אחרת לדיון כנסת. זה צריך להיות ברור לכל חבר הכנסת, בעיקר עכשיו, שמועד הבחירות מתקרב.

איר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש — — —

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש למחוק מהפרוטוקול את הדברים שאמר חבר הכנסת מיכאל איתן, שעל-פיהם ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ הוא שגרירה של מצרים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אין בסמכותו של היושב-ראש למחוק מהפרוטוקול. התגובה של היושב-ראש היתה הוצאתו מהאולם, ואני חושב שאם חבר ועדת הכנסת, שמעצב את נוהל עבודת הכנסת, מוצא מהכנסת כיוון שהוא חורג מהנוהל, זה צריך לשמש לו מורה דרך לגבי התנהגותו בעתיד.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

העניין הזה סגור, הבעתי את דעתי בשם נשיאות הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

במסמך שיצא מטעם ארגון המזון והחקלאות של האו"ם, העוסק במחקרים על גידול תמרים, יש מאמר של חוקרים "מכון וולקני" בישראל. בפרסום של האו"ם מופיעה כתובת המכון כך: מרכז וולקני, בית-דגן, פלשתינה הכבושה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לך על פרסום זה?

2. האם מתו נציגי ישראל באו"ם על כך?

3. האם תפעל לתיקון הכתובת הזאת?

תשובת שר החוץ ש' פרס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. התשובה שלילית. לא הוצא כל פרסום שבו נזכרה הכתובת "פלשתינה הכבושה".

3668. התערבות דיפלומטים אמריקנים

למען מובארק עוואד

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החוץ ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

לפי הפרסום בעיתון "וושינגטון פוסט", התערבו מוריס דרייפר מהקונסוליה האמריקנית בירושלים וארתור הויז מהשגרירות בתל-אביב למען מובארק עוואד וניסו להביא להארכת רשיון השהייה של האיש, אשר הטיף לפעולות נגד ישראל, לרכות חבלה בקווי מים וחשמל.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. מה היא תגובת משרדך על התערבות זו?

השאלה מונחת כאן, לפנינו, ואנחנו צריכים להכריע בה. יש בקרבנו אנשים הסבורים שאפשר להתחיל מייד במשאומתן ישיר. הם מחזקלים מכך שזה 20 שנה ניסינו זאת ללא הצלחה. גם כשלא היתה ממשלת אחדות לאומית והממשלה היתה בעיקר בהנהגתה של מפלגה אחת, לא התקדם עניין השלום לא עם הירדנים ולא עם הפלשתינים. עכשיו הגענו להסכם על ועידה שאיננה יכולה לכפות, שאיננה יכולה להתערב במשאומתן, עם נכונות להיכנס למשאומתן ללא תנאים מוקדמים. אנחנו צריכים להחליט אם רוצים ללכת בדרך זו או לא. אין להטיל את המשימה הזאת על מצרים או על ארץ אחרת. זו החלטה העומדת כאן בבית, ורכים מאתנו ייאבקו שלא לדחות את סיכויי השלום ולא לשמוח ככל פעם שנדמה שהסיכויים האלה אפסו או בטלו.

האינטרס האמיתי של ישראל, ההיסטורי והפוליטי, הוא להביא לכלל שלום באזור הזה, ורכים מאתנו, ואני בתוכם, נפעל במלוא המרץ כדי להשיג יעד זה, שיישען על יכולתו של צה"ל, על גבולות כיתחון ועל ירושלים מאוחדת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לאדוני שר החוץ. חברי הכנסת, אולם המליאה והכנסת נועדו גם לכירורג פוליטי וגם להצגת שאלות קונטרוברסליות ואפילו מרגיוות. מותר להגיש אותן ומותר לקבל תשובה עליהן, אבל כסגנון פרלמנטרי, על כל פנים, כל

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את שר החוץ לענות על שאלות בכתב, שהוגשו לו. מעל הדוכן, בבקשה.

3588. אי-הפניית כספי הסוכנות היהודית

ליישובי יש"ע

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החוץ ביום י"א באב התשמ"ז (6 באוגוסט 1987):

מתברר כי המדיניות האוסרת הזרמה של כספי הסוכנות היהודית ליישובי יהודה, שומרון ועזה עומדת בתוקפה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מקור האיסור להזרים כספים של הסוכנות היהודית ליישובי יהודה, שומרון ועזה?

2. האם, בעקבות הכרזתו של הסנטור מויניהן בארצות-הברית בדבר אי-חוקיותו, מבחינת החוק האמריקני, של איסור הזרמה כאמור, מוכן משרדך להמליץ בפני הסוכנות היהודית על ביטול האיסור?

תשובת שר החוץ ש' פרס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הסוכנות היהודית אינה פועלת בהנחיית משרד החוץ או בהנחיית הממשלה, ועל כן אין בסמכותי לדבר על מדיניותה או על שיקוליה, או להתערב בהנחיית שהיא מקבלת מחבר נאמניה.

3606. הכינוי "פלשתינה הכבושה" לגבי ישראל

בפרסום של האו"ם

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר החוץ ביום ו' בחשוון התשמ"ח (29 באוקטובר 1987):

לפי הנמסר לי, לחברים במשלחת הקונסולרית הרוסית בארץ עבר עשיר בפעילות חתרנית מגוונת. אחדים גורשו ממקומות שירותם כעבר.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר שוולדימיר קרולינקוב גורש מבגיה ב-1971 ואולג צ'יסטיאקוב גורש ממקסיקו ב-1955?
2. האם נכון הדבר שמיכאל אנטיפוב השתייך למחלקה החמישית של הקג"ב?

תשובת שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החוץ אינו נוהג לבדוק שמורות או ידיעות על פעולותיהם או התנהגותם כעבר של נציגים זרים, אלא במקרים שבהם קיימות ידיעות מוסמכות או האשמות על פעולות נגד האינטרסים של ישראל.
2. אין לנו גישה למחלקת הפרסונל של המוסר שהוזכר על-ידך.

3672. דברי המנכ"ל המדיני של משרד החוץ

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר החוץ ביום כ' בחשוון תשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ביום ד', 28 באוקטובר 1987, בעקבות דיווחים מטעים של סוכנות ידיעות צרפתית על דברים שנאמרו, כביכול, על-ידי שר הביטחון בקשר ליחסי ישראל-אירן, יצאו כלי התקשורת בישראל בפרסומים חסרי שחר, שייחסו כאמור לשר הביטחון דברים שכלל לא אמר. למחרת, תקף המנכ"ל המדיני של משרד החוץ, ד"ר יוסי ביילין, את הדברים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא טרח המנכ"ל המדיני לזכור את העובדות לאשורן, כטרם יצא להתקפתו הפומבית על שר הביטחון?
2. מה מתכוון השר לעשות בעניין?
3. האם קיבל המנכ"ל המדיני גיבוי מהשר לפעולותיו נגד עמדת משרד הביטחון בשאלת החפירות בהרודיון ובשאלת יחסי ישראל-דרום-אפריקה?
4. האם, לדעת השר, לא נגרם נזק מדיני לישראל כתוצאה מפעולותיו של ד"ר ביילין נגד עמדות משרד הביטחון?

תשובת שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1—2. תיאור דברי המנכ"ל המדיני בנושא אירן-עירק משולל כל יסוד.

- 3—4. משרדי החוץ והביטחון פועלים בנושאים שהוזכרו בשאלת תוך שיתוף פעולה מלא, ודאגתו של חבר הכנסת איתן איננה במקומה.

3673. פגישה נציגי הארגון JIP במשרד החוץ

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר החוץ ביום כ' בחשוון תשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ב-20 בספטמבר 1987 התקיימה במשרד החוץ בירושלים פגישה רשמית בין נציגיו של ארגון בין-לאומי בשם JIP (Jordan is Palestine) לבין עוזרו של ד"ר ביילין, המנכ"ל

שר החוץ ש' פרס:

1. אנשי השגרירות והקונסוליה האמריקנית אכן התערכו למען ד"ר עוואד.

2. להיות ד"ר עוואד אזרח אמריקני, אין באפשרותו למנוע מנציגיה הרשמיים של ארצות-הברית להתעניין בגורלו ולהביע דעתם בנושא.

היור ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

מאחר ששלטונות הביטחון החליטו שהוא גורם מסת ומסוכן מבחינה ביטחונית, האם אין זו סיבה מספקת מצד משרד החוץ, במקום לדרוש מראש הממשלה ומגורמים אחרים להשאיר אותו בארץ, להיפך — למלא את משאלת שלטונות הביטחון ולדרוש את סילוקו מן הארץ. מה גם שפג תוקף האשרה שלו?

שר החוץ ש' פרס:

משרד החוץ לא דרש דבר מראש הממשלה. משרד החוץ העביר את דרישת ארצות-הברית לראש הממשלה, כפי שהיה צריך לעשות.

3669. דברי הציר הכלכלי של ישראל בווינגטון

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר החוץ ביום כ' בחשוון תשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

הציר הכלכלי של ישראל בווינגטון, פנחס רדור, מתח ביקורת בריאיון לעיתונות הקנדית על המדיניות הכלכלית של ממשלת קנדה והשמיע כלפיה ביטויים שונים. עקב כך נוצר משקע ביחסי ישראל-קנדה, ונצרכו פעולות הרגעה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות הללו נכונות?
2. אם כן — האם פעל הציר על דעת עצמו בלבד?
3. כיצד פעל משרדך כדי לחקן את הנוק?
4. האם נגרם נזק ליחסי החוץ של ישראל? האם כוונתך לנקוט צעדים כלשהם?

תשובת שר החוץ ש' פרס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הציר הכלכלי בווינגטון מר דרור הביע דעה על הסכם הסחר החופשי בין ארצות-הברית לקנדה, שעלולה היתה להתפרש כביקורת על הישגיה של קנדה בהסכם זה.

2. בדברי הבהרה של שגרירותנו מסרנו למשרד החוץ באוטבה, כי הרושם שהותירו דברי הציר היה מוטעה. הציר אמר בדיו בריאיון טלפוני קצר, שבו סיפר על תדרוך של נציג ארצות-הברית אחרי חתימת ההסכם ועל דעות שונות שהושמעו בעקבות תדרוך זה. מכל מקום, מר דרור לא ביטא עמדה ישראלית רשמית בנושא.

- 3—4. לא נגרם כל נזק. אדרבה, דברי ההסבר שלנו התקבלו יפה במשרד החוץ הקנדי, וסגן השר מר טיילור הודה לשגרירותנו על ההבהרות.

3670. עברם של חברים במשלחת הקונסולרית

הרוסית בארץ

חבר הכנסת י' גאמן שאל את שר החוץ ביום כ' בחשוון תשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

3623. החלפת שטרות בלויים בחדשים

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נמסר לי שבנק ישראל אינו מחליף אוטומטית שטרות שקליים קרועים שיש בהם מספר וסימני זיהוי אחרים.

בחברת "אגד" כלבר הצטברו שטרות בלויים של 20,000 ש"ח שבנק ישראל מסרב להחליפם. עובדה זו עלולה לגרום לטורח רבה ולא-ימצאן מצד אזרחים ונהגים לקבל שטרות משומשים יתר על המידה.

ברצוני לשאול:

1. האם עשויים להיגרם לאזרח המצוי נזקים כתוצאה מהסירוב?

2. מה הם הקריטריונים המדויקים כיום לגבי החלפת שטרות בלויים?

3. האם יחייב משרד האוצר את בנק ישראל, או כל בנק מסחרי רגיל, להחליף שטרות הניתנים לזיהוי?

סגן שר האוצר ע' אמרתי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על השאלות של חבר הכנסת בני שליטא הריני להשיב כדלקמן: חוק בנק ישראל, התשי"ד—1954, והתקנות בדבר החלפת מטבע שנפגם אגב שימוש או נשמד מסדירים החלפת שטרי כסף שנפגמים במחזור.

ככלל בנק ישראל מחליף שטרי כסף שנפגמו תוך כדי שימוש, ובוודאי שטרות שהתבלו. עם זאת, אין הבנק מחליף אוטומטית שטרות שעל-פניהם נראה שהושחתו בזדון, או נעשה בהם ניסיון, על-ידי חיתוכם והדבקתם, לייצר מכמה שטרי כסף שטר כסף נוסף. במקרה האחרון אף מועברים שטרי הכסף לחקירה משטרתית.

בדיקת שטרי הכסף המועברים על-ידי "אגד" היא ליברלית ביותר, ונציגי בנק ישראל קיימו עמו קשר ישיר להבהרת הסוגיה ולהסדרתה.

לשאלות השואל:

1. נזק עשוי להיגרם לאזרח המצוי אך ורק אם קיבל לידיו שטר שעל-פניו נראה שהושחת בזדון, לדוגמה שטר חדש שנגזר לחלקים רבים, או שנעשה בו ניסיון לזיוף" — חלק מהשטר הוצא והושלם בניירות אחרים — ולא נמסר הסבר סביר למעשה.

2. כל אדם ששטר כסף נפגם אצלו בצורה קיצונית רשאי להגיש בקשה לבנק ישראל, ישירות או באמצעות בנק מסחרי, לפרט את נסיבות הפגיעה ולבקש החלפת השטר. ככלל מחליף הבנק שטרות אלה אלא אם כן הוא חושב שהפגיעה נעשתה בזדון.

3. כפי שהוסבר, שטר בעייתי אינו שטר שיש קושי בזיהויו אלא שטר שעל-פניו נראה שהושחת בכוונה. אין בדעת משרד האוצר לחייב את בנק ישראל להחליף שטר כזה ללא הסבר מניח את הדעת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

המדיני של המשרד. נמסר לי כי במהלך הפגישה נאמר לנציגי JIP כי משרד החוץ שולל את פעולותיהם וכי חומר הסברה של ארגונם, שבעבר הופץ באמצעות שגרירויות ישראל ברחבי העולם, לא יחולק עוד. אשר לשאלת עתידם של תושבי יו"ש וחבל-עזה, מסר לנציגי JIP עוזרו של ד"ר ביילין, כי משרד החוץ הישראלי סובר, שאם הפלשתינים, המהווים רוב בקרב אוכלוסיית השטחים, יתבעו בעתיד הקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית, על מדינת ישראל לקבל זאת ללא התנגדות. משהעירו נציגי JIP כי השקפה כזו מובילה בהכרח להקמת מדינה פלשתינית, השיב עוזרו של ד"ר ביילין, כי "קשה לחזות את העתיד, אך עלולה בהחלט להיווצר בעיה כזאת ביש"ע, והוא הדין גם לגבי הגליל". נציגי JIP שיגרו מכתב תלונה למנכ"ל המדיני ד"ר ביילין, אולם עד עצם היום הזה טרם נענו.

ברצוני לשאול:

1. האם מתכוון השר להורות למנכ"ל המדיני להשיב על מכתב התלונה של JIP?

2. האם הרברים, שנמסר לי כי השמיים עוזרו של ד"ר ביילין באזניהם של הנציגים, אכן נאמרו והאם הם משקפים את מדיניות המשרד?

3. האם ידוע לשר על פגישות נוספות שבהן הושמעו דברים כדוגמה זו?

4. מה היא מדיניות המשרד כלפי ארגון JIP ופעולותיו?

תשובת שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המנכ"ל המדיני השיב על המכתב של נציגי JIP ב-13 בספטמבר 1987.

2. הרברים לא נאמרו.

3. לא.

4. משרד החוץ אינו רואה יתרון לא לקידום תהליך השלום ולא לביטחון ישראל בעידוד הססמה "ירדן היא פלשתיין". אשר על כן, הוחלט להפסיק את הקצבת המשרד ל-JIP.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לך, אדוני שר החוץ.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שלחבר הכנסת מיכאל איתן צריך לתת הזדמנות אחרת — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא חשוב מה שאתה חושב. יש תקנון. כרגע שהוא הוצא מותר לו להיכנס רק להצבעה.

דוד מגן (הליכוד):

זה לפי התקנון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לפי התקנון מותר לו להיכנס רק להצבעה, ולא, כל נושא ההוצאה מהאולם מאבד את חוקפו.

אני מזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאלות בכתב, שהוגשו לשר האוצר.

2283. המלצות ועדת-ששינסקי

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר האוצר ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

זה זמן ניכר דואגים גורמים מסוימים, אינטרסנטים כנראה, להדליף שמועות בקשר להמלצותיה של ועדת-ששינסקי.

ברצוני לשאול:

1. בין שאר ההדלפות, נאמר שיוטל מס על רווחי הון ועל קצבאות ילדים. האם הדבר נכון או לא?

2. האם עד כבוד השר להשפעה שיש לשמועות אלה ואחרות בשוק ההון ובתחום הכלכלי?

3. על רקע זה, מדוע אין מפרסמים את המלצותיה של הוועדה?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ועדת המומחים לרפורמה במס הכנסה, ועדת-ששינסקי, נמצאת עתה בעיצומה של העבודה. הוועדה קיבלה כ-220 פניות מגורמים שונים במשק, ראייה נציגים של סקטורים שונים, והיא נמצאת עתה בתחילת דיוניה המסכמים.

להלן פירוט התשובות על השאלות:

1. ועדת המומחים בוחנת את כל החלופות למיסוי בתחומי ההכנסה מיגיעה אישית, תשלומי העברה, רווחי הון וכדומה. הוועדה לא סיכמה, כאמור, את עמדותיה בנדון. נציין שבכל מקרה אין לוועדה, כוונה לפגוע בקצבאות הילדים.

2. משרד האוצר וכך גם אנשי הוועדה אינם מרוצים מהשמועות השונות ביחס למגמות הוועדה, ובכל מקרה — לשמועות אין בסיס במציאות.

3. הוועדה מקווה לסיים את עבודתה בחודש ינואר, ואז תוכל להגיש את המלצותיה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לך. אדוני סגן שר האוצר: אני מזמין את סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות להשיב על שאלות שהופנו אליו.

3674. גביית דמי כניסה לספרייה הלאומית

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

לאחרונה נודע כי הספרייה הלאומית בירושלים גובה 2 ש"ח דמי כניסה ממי שאינם סטודנטים או מרצים.

הואיל וקיים אינטרס לאומי שמספר גדול ככל האפשר של אנשים ייהנו משירותי הספרייה הלאומית, והואיל וסכום של 2 ש"ח עשוי להצטבר לסכום גדול לאלו המבקרים במקום ורך קבע, ברצוני לשאול:

על שום מה לא יפתרו הממשלה והסוכנות היהודית את בעיית מצוקת התקציב של הספרייה הלאומית וישחררו את הציבור מתשלום זה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני שמח להודיע, שהאוניברסיטה העברית החליטה, בישיבה ביום ה' בכסליו התשמ"ח, 26 בנובמבר 1987,

בני שליטא (הליכוד):

אדוני סגן השר, על-פי דברך עיקר הכוח ויכולת ההכרעה מצויים בידי פקיד בבנק ישראל. הוא יכול להחליט שהשטר הושחח בזרז, ואז אין החלפה. יש ערעור על כך? יש אפשרות לפנות ולבקש בדיקה מדוקדקת יותר של השטר, ולא על-ידי הסתכלות חטופה?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

הסמכות הזאת מצויה בידי בנק ישראל, ומשרד האוצר מהווה, כמו בעניינים אחרים הנוגעים לבנק ישראל, רק צינור לדיווח. את הסוגיה הזאת ראוי ואולי כדאי לכוון בוועדת הכספים. המפקחת על פעולות בנק ישראל.

3627. פעילות פרטית של חבר הוועדה המייעצת של בנק ישראל

חבר הכנסת א' שלום שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעיתון "מעריב" מיום 26 באוקטובר 1987 פורסם, כי מר יעקב גדיש, לשעבר הממונה על תקציב המדינה והיום מכהן כחבר בוועדת המייעצת של בנק ישראל, ייתן מעתה ייעוץ פיננסי לבנקים במסגרת פעילותו במשרד לייעוץ פיננסי שהוקם בקיבוץ.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם אין ניגוד אינטרסים בין היותו של מר גדיש בוועדה המייעצת של בנק ישראל לעיסוקו הפרטי כיועץ לבנקים?

3. מה בדעת השר לעשות בנדון?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ככל הידוע לנו אין מר גדיש משמש יועץ לתאגיד בנקאי אלא מועסק במסגרת הקיבוץ שבו הוא חבר כמשרד-ייעוץ כלכלי.

2. — 3. יש לזכור כי: א. הוועדה המייעצת של בנק ישראל היא גוף מייעץ, אשר החוק קבע שניתן למנות אליו מספר מוגבל — ארבעה — של חברים העובדים בתאגידים בנקאיים. המונח "עובדי תאגידים בנקאיים" הוחל גם על דירקטורים בתאגידים בנקאיים, אך אין לשון החוק וכוונת המחוקק מתייחסים עם פסילת כל אדם שיש לו קשר עסקי עם מערכת הבנקאות ואשר כתוצאה מכך עלולים, לכאורה, להתעורר ניגודי עניינים; ב. העניינים הנדונים, בוועדה המייעצת אינם מסוג העניינים שלגביהם נזקק הבנק לייעוץ כלכלי חיצוני, שהוא מטבעו נוגע לקוחות בודדים או לקבוצות לקוחות. אלא הם נוגעים להיבטים של מדיניות מוטטרית של כלל המערכת הבנקאית. לפיכך, אין לדעתנו ניגוד אינטרסים בין היותו של מר גדיש חבר בוועדה המייעצת של בנק ישראל לבין עיסוקו.

יתר על כן, ברצוננו להדגיש כי לעניין ניגוד עניינים אין מר גדיש שונה משאר החברים בוועדה, וחוקה עליו, ועל האחרים, כי אם יתעורר עניין ספציפי שלגביו יש ניגוד עניינים, יודיע על כך וימנע מלהשתתף בדיון. כאמור, האפשרות שניגוד כזה יתעורר היא אפשרות מרוחקת למדי.

3680. התבטאות של מרצה באוניברסיטה

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' כחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נודע לי, כי הגברת שירלי אילת-גרינברג התבטאה בהרצאה על מושגי יסוד בפסיכולוגיה, שהיא נתנה ביחידה ללימודי חוץ באוניברסיטת תל-אביב, בדונה ב"צייתנות", שגם אנחנו, העם היושב בציון, הגנו נאצים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?
2. אם כן — האין בכך פגיעה?
3. אם הידיעה נכונה, איך בדעתו להגיב על מקרה כזה, ומה בדעתו לעשות שמקרים כאלה לא יחזרו עוד?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הגברת שירלי אילת-גרינברג, שלימדה ביחידה ללימודי חוץ וכמכינה הקדם-אקדמית באוניברסיטת תל-אביב, נסעה לחוץ-לארץ לתקופה של שלוש שנים, וקשה לקבל את תגובתה הישירה על הביטויים שיוחסו לה.

מהנהלת האוניברסיטה נמסר לנו, כי במשך עבודתה באוניברסיטה לא התקבלו נגדה כל תלונות על התבטאויות פוגעות ומעליבות בשיעורים. אין ספק, כי לו הגיעו תלונות היה העניין נבדק, והיו מתקבלות החלטות על הצעדים שיש לנקוט — כן אומרת הנהלת האוניברסיטה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

כבוד השר, אני משוכנע בנכונות הדבר לא כ-99% אלא כ-100%, כי אם לא כן לא הייתי משתמש בו, בבחינת שלא להלבין פני אדם ברכים. אומנם אי-אפשר להתייחס, לעניין התייחסות ישירה מפני שהיא איננה בארץ, אבל הביטוי כפי שהוא מצוטט נאמר במסגרת הרצאה על "צייתנות", דהיינו: חייל צה"ל המשרת ביהודה ובשומרון או בחבל-עזה ומקבל פקודה לפעול נגד מפגנים וכדומה — זה נאציזם. שמעתי שגם באוניברסיטאות שונות משתמשים בביטויים דומים או נוקטים התייחסות דומה לצה"ל ולחיילים המשרתים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. האם ההתבטאות הזאת וההסבר הזה, שמבחינתו הוא מדעי וכדומה — האם לגיטימי בעיני כבודו להשתמש בביטויים כאלה, או בדוגמאות או בהשוואות כאלה? אני בטוח שאין זה לגיטימי זה פסול בעיני כבודו. מה יעשה כבודו כדי שתופעות כאלה לא תהיינה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חבר הכנסת שילנסקי, אינני אחראי לכל מה שאומר כל אדם במדינה. אין לדבר סוף. בערבית יש פתגם האומר: אין משלמים מכס על דיבורים. לו שילם כל אדם מכס על דיבורו, היה בוודאי מדבר פחות.

אני מתייחס עכשיו לשאלתך לגבי נושאת משרה במוסד להשכלה גבוהה. עניתי מה שענית, ואין לי מה להוסיף. ברור, שאילו היה מה שמוחס לה נכון, היינו מגנים זאת. ברם, אין שום הוכחה לנכונות הדברים.

דב שילנסקי (הליכוד):
תודה רבה.

להפסיק את גביית דמי הכניסה לספרייה הלאומית החל מ' בדצמבר 1987.

3677. ממצאי סקר בעניין הצפייה בטלוויזיה

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' כחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ברצוני לשאול:

1. מה הם הממצאים העיקריים העולים מהסקר האחרון, שהוזמן על-ידי רשות השידור, בעניין הצפייה בטלוויזיה?
2. האם ערכה הנהלת הרשות דיון בנושא ממצאי הסקר, ומה הם הלקחים העיקריים שהופקו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הסקר האחרון נעשה בחודש אוגוסט בידי המכון למחקר חברתי-שימושי. השאלות שהועלו בסקר זה עצמן הן תוצאה של דיונים בראשויות סגל ברדיו ובטלוויזיה, של הצוות הבכיר, וגם בתוצאות שעלו ממנו נערכו דיונים בדרג המחאים לכל עניין, אם בהנהלת הטלוויזיה או הרדיו, אם בתוך יחידה זו או אחרת, ואם בין מנכ"ל רשות השידור לבין העובדים הכפופים לו.

לא עולים מן הסקרים ממצאים עיקריים אלא ממצאים פרטניים, לגבי משרדים יחידים ולגבי סדרות וכן לגבי כל מיני העדפות של צופים. רשות השידור תשמה להעמיד את התוצאות ואת ניתוחיה לרשות השואל. דרך אגב, יש לי כאן החומר ואני נותן לך אותו.

בכל הנוגע להסקת מסקנות — אפשר להצביע, למשל, על מסקנה טיפוסית: היו ברשות השידור סימני שאלה לגבי ערכן והצלחתן של תוכניות כגון "כשדור חוקר", "תביעות קטנות". תוצאות הסקר הצביעו על הצלחתן הגדולה של הסדרות האלה והביאו את הרשות ליד מסקנה, שכדאי לעשות מאמץ גדול ולהמשיך בהן. עוד דוגמה: רוב מכריע, שלושה רבעים מן הצופים, מעדיפים שידור דרמה בלשון המקור עם כותרות בעברית. לפיכך ההצעות להתקין דיבוב — dubbing עברו לסדרות דרמה ולעוזיות אינן רצויות ויש להורידן מעל הפרק. מסקנה אחרת: משרדים שפונים אל קבוצה מצומצמת מתאימים לסוף יום השידור וכדומה. את כל הממצאים האלה הבאתי כאן בחבילה, ואשמח להעמיד אותה לרשותך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה, אני מודה לך על תשובתך המפורטת ואשמח לקבל את החומר. עם זה, אי-אפשר שלא לשאול אחרי 52 ימי שביתה, שהיו גם בחזקת סקר מאלף, האם אין בדעת הנהלת רשות השידור להפיק לקחים מהתגובות שהיו בצבור על רקע השביתה ולערוך מערכת תוכניות חדשה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

עד כמה שאני יודע, הם אכן עושים זאת. הם מתכוונים לבדוק זאת גם על-ידי סקרים כחוף וגם על-ידי שיחות בתוך המוסד עצמו. בימים אלה הם עסוקים בהכנסת כל המערכת למהלך חקין של שידורים, ופעילות זו נראית הדבר הדחוף ביותר שיש לעשות. יש לי הרבה מה לומר על השביתה, סיבותיה, תוצאותיה והמסקנות שיש להסיק ממנה, אבל לא אתעכב על הכול עכשיו.

1. האם נוקט משרד החינוך והתרבות פעולות הסברה בבתי-הספר למניעת נגע האלכוהוליזם?

2. אם כן — מה הן הפעולות הללו?

3. אם לא — מה בדעת השר לעשות ואילו אמצעים בדעתו לנקוט כדי למנוע ולבער נגע זה מבני הנוער?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במוכיות הפדגוגית שבמשרדנו מונתה מפקחת לחינוך לבריאות ומניעת סמים ואלכוהול. הוקם עליה צוות היגוי ומפקחים ממונים על הנושא במחוזות. כמו-כן, הוקם צוות הדרכה ההולך ומתרחב. מנהלי בתי-הספר נחקשו למנות אחראי בבית-ספרם, שיהיה מופקד על הנושא.

לימוד הנושא בבתי-הספר נקבע כחובה וכחלק אינטגרלי מתוכניות הלימודים והחינוך של בית-הספר.

הפעילויות בנושאים אלה בבתי-הספר כוללות תוכניות לימודיות חינוכיות, תוכניות למניעת סמים ולמניעת אלכוהול. המחנכים לומדים אותן תחילה בהשתלמויות בית-ספריות מחוזיות ויישוביות. מחקיימות גם השתלמויות שנתיות בנושא באוניברסיטת חיפה ובאוניברסיטת תל-אביב.

מחוזות אחדים כבר החלו בהעברת התוכניות בבית-הספר, ובמהלך שנת הלימודים תופעלנה תוכניות המניעה בכל המחוזות.

3775. הרחקת תלמיד מבית-הספר

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

פורסם בעיתון כי ילד בן 11 ממשפחת מצוקה הגר בבאר-שבע סולק מבית-הספר מאחר שלא היו לו ספרים, וכשעה שחבריו למדו שוטט הוא ברחובות.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. אם כן — האם יש מקום להוציא ילד מבית-הספר מפני שאין לו ספרים בשעה שקיים בארץ חוק חינוך חובה חינוך?

3. מה הן הוראות משרד החינוך בעניין הוצאת ילדים מבית-הספר?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרסום בעיתונות אינו נכון. התלמיד נחקל לבית-הספר מיד עם הפנייתו על-ידי עיריית באר-שבע, אחרי שלא נקלט בפנימייה.

2. התשובה שלילית.

3. הודאות בדבר הרחקת תלמידים מבית-הספר פורסמו בחדר מנכ"ל מה/8 מיום כ"א באדר ב' התשמ"ז, 1 באפריל 1986. "הנחיות לחקנון של משטרו ונהגו של בית-הספר".

3777. אי-שידור תוכניות לימודים כערבית בטלוויזיה

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

3686. מיון תלמידים למגמות בבית-הספר בחיפה

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

מצוי בידי מכתב של נציגי הורי תלמידים שלא נחקבלו לכיתה ז' עיונית ויועדו למה שקרוי חטיבה עמלנית בבית-הספר אלימותנבי בחיפה. במכתב (שהעתיק מצ"ב) נאמר שמלאכת המיון נעשתה ללא קריטריונים וללא מבדקים פסיכולוגיים, כנדרש.

יש ילדים שמסרבים להשתייך למסגרת שיועדה להם: הרגשתם היא שמקומם אינו שם, והחשש הוא שהמשך הלימודים שלהם אינו מובטח.

ברצוני לשאול:

1. האם ועדה מטעם משרדך היא שעשתה את מיון התלמידים, כדברי המנהל, או שהמיון נעשה ללא ידיעת המשרד וללא קריטריונים מקובלים, כטענת ההורים?

2. האם מובטחת לתלמידים שיועדו לחטיבה העמלנית האפשרות להמשיך לימודי תיכון, או שקליטתם בתיכון ממלכתי תישלל מהם בעתיד?

3. האם תורה על בדיקה מחודשת של פרשת המיון?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מיון התלמידים נעשה על-ידי הנהלת בית-הספר באישורו ובפיקוחו של המפקח הכללי על המוסד.

2. לא מדובר בחטיבה עמלנית, ולפיכך פתוחה בפני התלמידים האפשרות להמשיך בלימודיהם העל-יסודיים. בפועל עוזרים מדי שנה 10-20 תלמידים לכתות י' עיוניות.

3. עם זאת, הנושא הועבר לטיפולו של האגף לחינוך בעיריית חיפה, שנושא שיבוך התלמידים בבתי-הספר הוא בתחום אחריותו.

3774, 3840. המלחמה בנגעי הסמים והשיכרות בבתי-הספר

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

ביום 8 בנובמבר 1987 דיווח כ"דיעות אחרונות" על שימוש וסחר בסמים הן בקרב תלמידים והן בקרב מורים.

נוכח המצב, ברצוני לשאול:

1. האם נשקל להקים במשרד החינוך יחידה מיוחדת שתעסוק בהדרכה, בהסברה ובחינוך למניעת השימוש בסמים ובלימתו?

2. האם נשקלה אפשרות שיהיה בכל בית-ספר מורה תורן שיהיה מופקד על המלחמה בסמים בבית-ספרו?

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

לאחרונה התפרסמו בעיתונות ידיעות שלפיהן מאות בני נוער קטינים גילאי 14-16 משתכרים עד אובדן חושים 10% מבני הנוער בגילים 15-17 הם אלכוהוליסטים לעתיד.

ברצוני לשאול:

3780. החינוך להכרת מורשת ישראל ולהוקרתה

חבר הכנסת ע' לנדא שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

משרד החינוך פרסם את "שנת הלימודים תשמ"ח — נתונים סטטיסטיים וחידושים פדגוגיים ומינהליים", מאת ישראל כהן, ירושלים, אלול התשמ"ז. המסמך לא נותן ביטוי מספיק לחשיבות הרבה בהכרת מורשת ישראל ובהוקרתה.

ברצוני לשאול:

כאילו אמצעים ושיטות ובאילו עדיפות עוסק משרד החינוך בנושא הנדון?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נושא הכרת מורשת ישראל והוקרתה הוא חלק מן המשימה המתמדת של מערכת החינוך בישראל, ובהקנייתו עוסק משרד החינוך והתרבות כמעשה של יסודיים.

א. בין מקצועות החובה בכתיבה הספר נמנים המקצועות האלה: מקרא, תורה שבעל פה, היסטוריה של עם ישראל ומחשבת ישראל, באמצעותם מוקנית מורשת ישראל גם מבחינה עובדתית-היסטורית וגם מבחינה רוחנית-עיונית.

ב. בלימודי הספרות בכתיבה הספר היסודיים כלול חומר על חגי ישראל וכמרכזן נלמדות יצירות מההווה היהודי מכל התפוצות, מערכ ומורה אחד. הוא הדין בלימודי האמנות. יצאו תוכניות לימודים בנושאים כמו "אמנות הפורח במסורת היהודית" ו"בתי-כנסת עתיקים".

ג. במשרדנו קיימת יחידה להעמקת החינוך היהודי, המכילה חומרי לימוד.

ד. במשרדנו קיים מרכז למורשת יהדות המזרח.

ה. לרגל יובל של רבי יוסף קארו, נקבעה אישיותו כמקוד לימודי בשנת התשמ"ח. חומר בנושא זה יופץ לתלמידים ולמורים.

3781. התקנת מזגנים בכתיבה הספר באזורי הארץ החמים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

בתקופת החורף מסייעים לחימום מוסדות חינוך וקשישים באזורים גבוהים וקרים במיוחד. אף שקיימים בארץ אזורים חמים במיוחד — מאילת דרך הערבה, בקעת-הירדן, בית-שאן ועמק הירדן ועד טבריה — דומני שאין סידורים מקבילים לגבי מזגני אוויר, או מצננים, לאזורים אלה.

בראשית שנת הלימודים הזאת התקיימה שכיחה במערכת החינוך בבית-שאן. לאחר שבקשותיהם לקבלת סיוע בנושא מיוזג האוויר לא נשאו פרי במשך שנים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימים הסדרים, או סיוע תקציבי להתקנת מזגנים או מצננים במוסדות חינוך באזורים חמים במיוחד?

2. האם במסגרת תקצוב מבני חינוך כיום נכללים גם אביזרי חימום ומיוזג כחלק מצויד המבנה?

3. האם עוסק משרדך בפתרון בעיה זו, ואם כן — האם יש סיכוי לפתרונה לקראת הקיץ הקרוב?

אוכלוסיית התלמידים הערבים במדינת ישראל מהווה מעל 20% מכלל אוכלוסיית התלמידים במדינה. הטלוויזיה הלימודית איננה משרתת תוכניות לימודים לתלמידים אלה, וכל תוכניותיה מיועדות לתלמידים היהודים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים? אם כן — מדוע לא משרדות תוכניות לימודיות לתלמידים הערבים?

2. מה בדעת השר לעשות כדי שנוהג זה ישתנה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. הטלוויזיה החינוכית הישראלית משרתת שלוש סדרות לימודיות: אזרחות, טבע ומתימטיקה. שיש בהן כתוביות בשפה הערבית לתלמידים בכתיבה הספר הערביים. כמו כן קיימים ספרים המתורגמים לשפה הערבית בנושאים: מתימטיקה לכיתות ה' — ו'; אנגלית לכיתות ה'; טבע. ייעוץ והכוון ו"רגע עם דודלי" — תהליך לגננות.

2. לפני כמה חודשים ביקשתי ממנהל הטלוויזיה החינוכית הישראלית להגיש לי הצעת תוכנית-אב בעניין השידורים לתלמידים בכתיבה הספר הערביים. ואומנם הוגשה טיוטה ראשונה להצעה. הנהלת המשרד תדון על ההצעה ותקבע את התוכנית הסופית, שלבי ביצועה והאמצעים הכספיים שיעמדו לרשות הטלוויזיה החינוכית לצורך מימושה.

3778. הרחקת תלמיד מבית-הספר

חבר הכנסת ד' דנינו שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

ביום י"ז בחשוון התשמ"ח (9 בנובמבר 1987) התפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ידיעה ולפיה ילד בן 11 ממשפחת מצוקה בבאר-שבע סולק מבית-הספר כי לא היו לא ספרים. לפי הידיעה, התחנן הילד שייתנו לו ארכה עד ששיגו לו ספרים, אבל המורה עמדה על כך שהילד יישאר בחוץ.

מהמשך הידיעה מתברר שגם אחותו בת השמונה של הילד לא לומדת ונאלצת לעזור לאמה בעבודות ניקיון.

ברצוני לשאול:

1. הנכונים הדברים האלה?

2. אם כן — האם לא קיימות הוראות מתאימות כיצד לנהוג בילדים ממשפחות מצוקה כדי שלא יסולקו מהכיתה בגלל חוסר אפשרות לקנות ציוד?

3. מה בדעת משרדו לעשות שהילדים הנ"ל ילמדו בכתיבה הספר כחוק?

4. מה בדעתו לעשות כדי למנוע מקרים כגון אלה בעתיד?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה תשובתי מהיום על שאלתאן זהה מס' 3775 של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, עמ' 695.

אשר לאחותו של התלמיד — הילדה שובצה ללימודים בכתיבה הספר לחינוך מיוחד, והאם ערערה על כך. ועדת הערר דחתה את בקשתה. משרד העבודה והרווחה ועיריית באר-שבע מטפלים בעניין, ומחייבים את האם לשלוח את בתה למוסד חינוכי.

בחשבון התקנת מזגנים דו-תכליתיים, שגם מקרים וגם מחממים לעל כן זולים יותר, והאם יטופלו כל האזורים של בקעת-הירדן, עמק בית-שאן וטבריה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כשהיה הנושא "חס" בבית-שאן, הודעתי גם כנסת וגם לאנשי בית-שאן, שהבעיה איננה מתמקדת אך ורק בבית-שאן, אם כי שם היא קשה באמת. אין זה פשוט לתפקד כהלכה וללמוד ביעילות בתנאי מזג אוויר קשים וחמים. אמרתי שהבעיה נוגעת לאזורים שונים: הבקעה, הערבה, ומינתי את המקומות האלה בדבר מוכן מאליו.

היות שלא אוכל לקבוע את האזורים האלה, ויש צורך בקני מידה אובייקטיביים לכך, מינתי את הוועדה אשר עליה דיברתי. ההערכה הראשונית שלנו, לא של אנשי מקצוע, היא שמדובר בסכום של 9 מיליוני שקלים בערך. אמרתי זאת גם בממשלה.

עדנה סולודר (המערך):

וכללת גם את האזורים האלה, אדוני?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כן, גם הבקעה, גם עמק בית-שאן, גם אילת וגם טבריה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. התשובה על השאלות בעלי-פה של חבר הכנסת צבן חנינן עלי-ידי שרת הבריות כמזכר מאוחר יותר, כאשר היא חשיב על הצעות לסדר-היום.

ג. הצעות לסדר-היום

פתיחתם מחדש של משרדי אש"ף במצרים

שאין כמעשה זה כדי להצביע על שינוי לרעה ביחסה של מצרים לישראל. הקשבותי הטוב להערותו של שר החוץ קודם לדיון הזה, שיש אנשים שלא יירגעו עד שיקרוס הסכם השלום עם מצרים, ולא היא. הכול רוצים את השלום עם מצרים, אבל השכלה היא באיזה אופן הוא מתורגם למציאות של חיי היום-יום אצלנו.

התפיסה של משרד החוץ בראשותו של השר שמעון פרס, כי אסור להרגיז את המצרים וכי יש "לחמם" את השלום בכל מחיר, היא שגויה ומסוכנת. הלוח מחשבה והלוח רוח ערכיים מסוריים, מנטליות ערבית מסוימת, אינם מפרשים זאת כהבנה, כויתור למען השלום, כמחווה למען הרחבתו, אלא כחולשה, כרפיון, ואולי כהודאה באשם מיתי מסוים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מקרה הרצח המתועב בראס-בורקה זועק כמאה עדים, ורק עיוורים וחרישים לא יראו ולא ישמעו, כי המצרים נוהגים בזלזול ומנצלים בצורה בוטה את מדיניות משרד החוץ. למרות בקשות ישראליות רבות, סירבו המצרים להמציא לישראל את רוח החקירה בתואנה שיש בו חומר סודי. עד כה לא הוגשה אף תביעה משפטית מטעם שלטונות מצרים נגד חבריו של הרוצח, שלא ניסו לעצור בעדו ולהפסיק את הטיב: לא הוגשה גם תביעה נגד מי שמנעו עזרה רפואית מהפצועים, והילדים מתו מפגיעה שאפשר היה להתכבד עליה בקלות.

כיום, המקומם והמסעיר יותר מכול הוא העובדה, שמן העבר הישראלי לא נשמעה עד כה תגובה ראויה, כאילו שולטת במדיניות שלנו גישה של התבטלות. ישראל מילאה פיה מים, אף לא מיחתה נגד הפרסומים בשבחו של הרוצח ועבדה לסדר

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. משרדנו משתתף בהוצאה השוטפת של מיוזג האוויר כמעצות האזוריות ערכה ותמר וכעיר אילת.

2-3. מפתח הבנייה לבניית מוסדות חינוך חדשים כולל, בין היתר, התקנת מערכות חימום בבתי-הספר הנמצאים באזורים קרים. הקריטריונים נקבעו בעצה אחת עם אנשי מדע. בשלב זה, אין משרדנו כולל במפתח הבנייה התקנת מיוזג אוויר. עם זאת, מינינו לאחרונה ועדה מקצועית, ומתפקידה לקבוע קריטריונים שעליהם יותקנו מזגני אוויר בבתי-הספר. כאשר תושלם הבדיקה המקצועית, נבדוק את האפשרות לכלול התקנת מזגני אוויר במפתח הבנייה של מוסדות חינוך חדשים. הערכת משרדנו היא, כי יש צורך בכ-9 מיליוני ש"ח להתקנת מזגני אוויר במוסדות חינוך קיימים. הנמצאים באזורים חמים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, אני קצת מתפלאה, שכללו במסגרת זו את יישובי הערכה כלכלי ולא את יישובי בקעת-הירדן ובקעת בית-שאן, שמעלות החום בהם כמעט זהות לאלה של יישובי הערבה. נדמה לי שאם אנו מסכימים על הצורך במזגנים לרכב, קשה מאוד להתעלם מהצורך במזגנים בכיתות בתי-הספר.

לכן אני שואלת, מה דינם של מבנים ישנים שלא הוכנס בהם מיוזג אוויר? האם תביאו אותם כחשבון? האם הובאה

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 6491, 6501, 6502 ו-6512 בענין "פתיחתם מחדש של משרדי אש"ף במצרים". ארבעה חברי הכנסת הגישו הצעות, הראשונה — חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה. בבקשה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במשך שבעה חודשים היו 41 משרדי אש"ף במצרים סגורים כהוראתו של הנשיא מובארק. זאת, כתגובה על החלטת המועצה הלאומית הפלשתינית באפריל להתנות את המשך היחסים עם מצרים בכיטול הסכם השלום עם ישראל. מובארק נעלב בצדק, מעמדת אש"ף, משום שמצרים היתה המדינה היחידה שסייעה לאש"ף אחרי גירושו מלבנון ואחרי סגירת משרדיו בירדן. מעצבי המדיניות בישראל ראו בצעדו של מובארק מעין שינוי ותפנית ביחסו לאש"ף, ובסתירה הלב היתה ציפייה, שאכן, הוא ינהג כך לאורך ימים, כיאה למדינה שיש לה הסכם שלום ומחויבות לפחות בדברים האלמנטריים.

כמובן, לא נסתרו מעיני ישראל המגעים שנמשכו כל העת באמצעות פארוק קדומי, עוזרו של ערפאת לענייני חוץ, ואוסמה אל-בן, יועץ הנשיא מובארק.

פתיחת משרדי אש"ף מחדש נחקלה בהחלטה מיוחדת של ממשלת מצרים, ואש"ף מפרש את הנחת דגלו כי הוא הגוף הריבוני העשירי המחפש יחסים עם מצרים בעקבות ההחלטה שנחקלה בפסגת החירום בברכת-עמון.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תגובת ישראל לא נשמעה אלא בקול ענות חלושה ובטון כמעט מצטדק, האומר

שר החוץ וממלא מקום ראש הממשלה, וכל שלוחות משרדו, חייבים להציג בפני ממשלת מצרים עמדה ברורה יותר ולהפעיל לחץ בין לאומי, בעיקר דרך ארצות-הברית, כדי שמצרים תחזור לדרך השלום במלוא מובנו של המושג, תפסיק לשבח חוקפים מרצחים, לא תפתח מחדש את משרדי אש"ף, ולא תבטיח מצד אחד עזרה צבאית למדינות ערב, ומצד אחר תשחק כביכול את משחק השלום עם ישראל. האם מישור מעלה על הדעת מה היה קורה לו הפירה ישראל, ולו רק אחוז קטן מההפרות האלה שמניתי? הרי כל העולם היה מזדעק, ובראשו היו עומדים נציגי השמאל היושבים בכניין הזה, והנה, הם שחקים. מעניין מאוד שהם מעולם לא העלו את זה לסדר-היום.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

האם את בדקת את זה?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

די לי כמה עושים היום לעמוס ירון כרכבת התחתית בניו-יורק. די בזה. שופכים את דמו עכשיו בכל מקום עקב ההתנהגות שלכם בזמן מלחמת לבנון.

לסיכום הדברים שאלתי היא: מה הלאה? מה היא תגובת ממשלת ישראל על כל ההפרות, ובעיקר על הפתיחה מחדש של משרדי אש"ף? האם ההסכמה המצרית לוועידה בין-לאומית אינה גורמת לשיחוק ולאם טוטלי של משרד החוץ שלנו? האם הקורבנות למלך הוועידה הבין-לאומית חייבים להיות כל כך יקרים. עד שאין גבול למחירים? כפי הנראה לעין, לא רק שאין ביכולתה של מדינות החוץ הנוכחית לקדם את השלום, לא רק שאין היא "מחממת" אותו, אלא היא מרחיקה אותו ומביאה אותו אל פי תהום, מזלזלת במחיר היקר שישראל שילמה כעבורו ומסכנת את מעמדה של ישראל בזירה הבין-לאומית ובאזור עצמו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הגיעה העת שמדיניות החוץ, ררכה והשלכותיה יידונו ביסודיות באופן ברור במליאת הכנסת.

היו"ר ר' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת חיים דדוקמן: בהיעדרו — לחבר הכנסת אמנון לין.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ וממלא מקום ראש הממשלה, לא, אתה לא שגריר מצרים בישראל, אבל אתה שגריר ממלכת האשליות: אולי מאז ומעולם — שגריר ממלכת האשליות. אנחנו כאן חוגגים עשר שנים לבואו של סאדאת, אנחנו עושים פסטיבלים מעשר השנים האלה, ובמצרים, עיתוני מצרים והעיתון רשמי של מצרים, חוגגים על הדם שלנו, על דם ששת החילים שלנו שנפלו בצפון הארץ, שם חוגגים, כשאנחנו כאן מנסים להכין, להציף, להסביר, להחליק ולמרוח כל התבטאות קשה המחייבת כהחלט התייחסות רצינית מצד כל מדינה אחראית וממשלה אחראית. הם שם חוזרים בגלוי, בלי שום תחכום, על האמירה שהם רואים בישראל אויב, על העובדה שהם נותנים היום, או ייתנו בעתיד, נשק, תחמושת וסיוע צבאי למדינות ערב, וכל זאת כדי לציידן למלחמה לא נגד לוב אלא נגד מדינת ישראל.

אני שומעת אותך כאן — אתה חוזר על זה ובוודאי תחזור על זה שוב, אני כבר רגילה לזה — שיש כאן בכנסת כאלה

היום על כך שניציג מטעמה לא היה נוכח במשפט ובמעמד הקראת פסק-הדין.

האם אין די בזמן של יותר משנתיים כדי לסכם את תביעת הפיצויים, כשלכול ברור שאין העניין הכספי חופס את המקום המרכזי בחביעה, אלא העניין העקרוני של צדק אלמנטרי? האם אין ממשלת ישראל מחויבת להגן ולתכרע את העונש על כאבם הנורא ועלבונם של אזרחיה?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שבה ומעלה את רצח המטיילים בראס-בורקה, כי יש מוטו חוזר ודומיננטי בהתנהגות משרד החוץ ובאדישותו כלפי הפרות קטנות וגדולות של הסכם השלום: נא לא להרגיז את המצרים יתר על המידה. המוטו הזה פועל לאורך כל הדרך, והנה הוא חוזר ונשנה גם כשממשלת מצרים מחליטה לפתוח מחדש את משרדי אש"ף בקהיר. יאמרו לך שאין בכך משום תפנית, אך לדעתי העניין מהותי ביותר.

סקירה שטחית של אוזור העשור לשלום במצרים מגלה תמונה, שחייבת לטלטל אותנו ולהעיר אותנו משלוותנו. עלי-מנת להמחיש זאת אביא את דבריו של עיתונאי מעיתון "מעריב", ישראל רוזנבלט, שהביא לקט אירועים במצרים: הסטודנטים למשפטים של אוניברסיטת עין-א-שמס בקהיר פתחו באוניברסיטה, לדבריו העיתון המצרי "אלאהאלי", תערוכת תרבות, ובכניסה הניחו על הרצפה את דגל ישראל לגנב בו את הנעלים. עורך בכיר של השבועון המצרי "אלמצור", סכרי אבו-מגיד, אמר לאזכר את הביקור של סאדאת וקרא לחיסול ישראל כפתרון לכל הבעיות. לשכת עורכי-הדין ציינה את ההתרחשות ההיסטורית בטקס המסורתי שלה, שבו שורפים את דגל ישראל.

יגירה הזאת, לא רק עיתונים, לא רק עורכי-דין וסטודנטים נוהגים כגסות וכדרך בזירה, שהשלטונות עוברים עליה לסדר-היום, אלא שעקב פסגת רבת-עמון הורה משרד החוץ, כפי שנאמר לעיל, שלא לזמן את שגרירי ישראל לאירועים חגיגיים כנציגויות מצרים. הסיבה לכך היא, שלא להכין את הדיפלומטים מאותן מדינות ערב, שחידשו את קשריהן עם מצרים, ולקינוח, כפי שכבר הזכרתי, נפתחו מחדש משרדי אש"ף בקהיר.

לסיים, עלינו לזכור גם את תגובת העיתונים הרשמיים עושי דברו של הממשל המצרי על פעולת המחבל במחנה צה"ל, שבה נהרגו שישה חיילים. אני מציעה שלא להשתמש בשם "ליל הגלשוניים", אין צורך בכך. יש לראות את הדברים כפרפורציות המתאימות, העיתונים "אלג'מהוריה" ו"אל-אח'באר" בעצם מלכים את האש לא רק בציינם לשבח את הפעולה, אלא בקריאתם לכל מדינות ערב לגבש יחד תוכנית שתאפשר ל"פלשתינים" להחריף את פעולותיהם כשטחים הערביים הכבושים" — אלה, דברי העיתונות.

הבוקר נודע לנו ששר ההגנה של מצרים, עבד אל-חלים אבו-עזאלה, הבטיח סיוע צבאי לכל מדינה ערבית שתבקש. שבועון ערבי בפרס, "אליום אלסאבע", מגלה שמצרים וירדן הסכימו כיניון על הקמת מפקדה צבאית משותפת, שתתאם את פעילותה במידת הצורך גם עם הארצות הערביות שבמפרץ הפרסי. והרי כל זה נוגד בתכלית הניגוד את סעיף 6 בהסכם השלום.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קצרה היריעה וקצר הזמן העומד לרשותי למנות את כל ההפרות המצריות, ויש מהן שהם מלהוכיחן. ממשלת ישראל, ובראשה השר שמעון פרס,

לכן, מה שחשוב הוא — העתיד. המשא-ומתן לשלום עם ירדן, שאחה קורא לו, מה תיחן לו? אתה תיחן לו נכסים פיסיים כאלה או אחרים, מה הוא ייתן לך? — הבטחות, מה ארצות-הברית תיחן לך? — ערובות, מערכות אפשר לחזור, מהבטחות אפשר לחזור, אבל מטריטוריה? מאדמה? אם הם מפירים את השלום — וזה יכול להיות במזרח התיכון כמו במזרח התיכון, כמו בכל אירופה, היום תוסיף ישנו — מחר תוסיף איננו, הלוא זה יכול לקרות, מה תעשה אחר כך עם ההבטחות? מה שאתה עושה היום עם מצרים? תגיד שהם לא הפרו, הם בכלל לא הפרו, מה אתה יכול לעשות, לא אתה אשם, הספסלים, של הליכוד, האלה אשמים, הם חטאו והם התטיאו, ואתם הוחטאתם אחריהם.

זה מה שחשוב — הלקחים לעתיד, והנה, מה קורה? היום אירע בגבול מה שאירע, ברור שמבחינים יכולים לחתוך גדר, אבל הם לא יכולים לזרז רימונים, והנה, משרד החוץ מלווה הודעה של צה"ל, ומבקשים למסור אותה לכל השגרירויות, ובה מספרים על התקרית החמורה ומעלים את הסברה שאלה היו מברחים, מדוע אתה צריך לעסוק במברחים? זה שמצרים אומרת שזו תקרית שולית ואלה רק מברחים — זה ברור, מה היא תגיד? שזו הכרזת מלחמה? אבל אנחנו כבר זמיר מקבלים את הגרסה של מצרים, למה? אני שואלת: למה?

פנית היום לשגרירות מצרים בארץ — אמרת זאת כתשובה על שאלתא בעל-פה — ושם אמרתי שזה כלום, נו, מה אתה חושב ששגרירות מצרים תגיד לך? מה אתה חושב שיגיד לך? הערכת המצב שלנו מושתתת על מה שאומרים לך שם במצרים?

שמעתי אותך היום ושמעתי אותך הרבה פעמים מדבר בנושא הוועידה הבין-לאומית, אתה אומר: 20 שנה ניסינו להגיע למשא-ומתן ישיר, וזה לא הצליח, זה לא הצליח כי הם אינם רוצים בכך, הם רוצים היום רק משא-ומתן דרך ועידה בין-לאומית, ומה אני יכול לעשות — אתה אומר — גם אני רוצה משא-ומתן ישיר, אבל הם לא רוצים.

מה יהיה אם הם לא ירצו עוד כמה דברים? נניח שנלך לוועידה בין-לאומית, ושם הם יאמרו לנו: אנחנו רוצים כך וכך, אתה אינך יכול לקבל את הדרישה הזאת, אפילו אינך יכול, אז מה? לפי היגיון זה יבוא משהו אחר אליך ויגיד: אם הם לא רוצים, למה אתה לא נכנע להם?

אני רואה שזה מצחיק אותך, מה פה בכלל מצחיק? אתה יודע, הרבה פעמים אתה פונה אלי באופן אישי מעל כמה זאת, ואני מוכרח להגיד לך, גם לי יש יחס אישי אליך, ואני אומרת לך, אדוני שר החוץ מר שמעון פרס, בגלל מה? בגלל טיפ-טיפת החזון שיש בך, לדעתי, מותר לי לפנות אליך גם באופן אישי, אני באמת מעריכה את זה, אבל לא תמיד כל חזון הוא חזון שיש בו תחזית אמת, לפעמים הוא חזון שווא, לפעמים הוא חזון תעלומות, בחזון שלך וביכולת שלך הולדת הרבה דברים נפלאים בארץ הזו, התעשייה הצבאית ותעשיות אחרות חייבות לך הרבה, באמת בגלל טיפ-טיפה או יותר מטיפ-טיפה של חזון שיש בך, אבל, לא כל חזון הוא חזון כונה, נרמה לי שכנושא הזה של הוועידה הבין-לאומית — זה באמת כואב לי, אני אומרת לך את ברצינות, לפעמים אני רוצה להגיד: זה לא הוא, זה מין דיבוק שנכנס בו, אני רוצה להגיד: צא דיבוק, צא כבר, אבל אני לא המהר"ל מפראג.

אדוני שר החוץ, ודאי תעלה לכאן וחשיב לי, אבל אני מבקשת, אחרי שתשיב לי, תחשוב קצת על הדברים לאחר שתד מהדוכן.

שלכם לא נח ולא שקט כל זמן שיש שלום, שהם פשוט לא יכולים לסבול את זה, ואני אומרת, שיש לנו ממלא-מקום ראש ממשלה כזה, שלבו לא נח ולא שקט עד שיראה ממש את המצרים בסנין פותחים במלחמה נגדנו.

אמירה סרטני (מפ"ם):

מאיפה את מביאה את זה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גאולה כהן (התחיה):

זאת הערכת המצב שלי, וכל התחזיות שהיו לנו עד היום הזה היו נכונות, אתה בא ושואל את הכנסת שאלה רטריות לכאורה, הנה, עובדה, מצרים של היום היתה מוכנה לעמוד בכל הלחצים של מדינות ערב, כדי שלא להפר את ההסכם, או לצאת מהתחייבותיה בהסכם, תראו איזו עוצמה מוסרית יש בהתחייבות שלה, זה נכון שהיא לא יוצאת, למה? לא הכול: עכשיו, עכשיו, מדיניות של עכשיו, ראייה של עכשיו, למה היא לא עשתה זאת? משום שהיא מאוד רוצה בשלום עם ישראל? — מפני שהיא עדיין לא סיפקה את תאוותה, וכל תאוותה היא שתהיה מדינה פלשתינית ביהודה ובשומרון, והיא תוכל לחתוך עלינו, היא עומדת עלינו עם אקדח מכונן אל הרקע ואומרת: שלום כולל רק בתנאי שתהיה מדינה פלשתינית, וגם את טאבה אל תשכת, היא עוד לא קיבלה אותה.

למה לה להפר את ההסכם, מה אכפת לה? היא עושה מה שהיא רוצה, היא מכינה פשעית, אומנם, לפי המספרים היא לא הפרה את ההסכם לגבי מספר כוחותיה בסנין, אבל ברור שיש תשחית של ארמיות שיערן בפירוש מלחמה נגד ישראל, אבל, אצלנו לא רואים זאת, אנשים שעמרו במרחק קטן מאוד מתאי הגזים אמרו: אלה מקלות, אינני רוצה לעשות השוואות לגזים, לתאי הגזים ולשואה, אבל גם במלחמת יום-הכיפורים לא ראינו מה שהיה צריך לראות, למה לא ראינו? כי היתה שאננות ודחיה אשליה.

למה חשוב לי להדגיש זאת? — בגלל העתיד, היום הרי לא נלך לכבוש — — —

שר החוץ שי פרס:

את מביאה את תאי הגזים כהשוואה?

גאולה כהן (התחיה):

אתה חתר על מה שאמרתי, שאני לא משווה, אתה שואל אותי אם אני משווה? הרי אמרתי שאני לא משווה, אני אומרת שלעם הזה יש תכונה של אשליה עצמית: הכול יהיה בסדר; שום דבר לא קורה; הם לא התכוונו; את לא מכינה אותם, להיפך, הם ממש ששים לשלום הזה עם ישראל, ואני אומרת שיש לנו אשליה, אפילו רק משום כך עלינו להיות יותר זהירים.

כל זה חשוב לי בגלל העתיד, אדוני שר החוץ, רק בגלל העתיד, נניח שהם הפרו היום את ההסכם, אז מה? אנחנו יכולים לכבוש את סיני בחזרה? — לא, אנחנו יכולים לקבל את הנפט בחזרה? — לא, אנחנו יכולים ליישב פעם נוספת את כל ההתחליוות ולהחזיר את כל היישובים? — לא, אנחנו נתנו להם טריטוריה.

חבר הכנסת לין, אתה מפרע לי, אדוני שר החוץ, אינני משלה את עצמי שאני אשכנע אותך, ובכל זאת תשמע.

איננו יכולים להחזיר את המצב לקדמותו, אנחנו נתנו להם טריטוריה, אדמה, והם נתנו לנו הבטחות, מהבטחות אפשר לחזור, אבל את האדמה אי-אפשר להחזיר.

רבותי חברי הכנסת, דברים אלה חמורים מאין כמום. הם מחזקים את המדיניות שבאה לידי ביטוי בפתיחת משרדי אש"ף במצרים. יש בהם בצורה מפורשת ביותר משום הצדקת פעולות הרצח של ארגוני הטרור בתוכנו.

אולם בעיתונים המצרים מתפרסמים דברים חמורים עוד יותר. בשבועון הקהירי "אל-מוצור", המקורב מאוד לצמרת המצרית, כותב עורך בכיר, צברי אבר-אל-מגיד, כי "הפתרון לבעיות הקשות במזרח התיכון לא יתממש אלא לאחר חיסולה של מדינת ישראל". זו פעם ראשונה מאז נחתם חוזה השלום שעורך בכיר בשבועון רשמי במצרים קורא לחיסולה של ישראל, אבו אל-מגיד כותב, שחוזה השלום, זיכרונו לברכה או לקללה, כבר בא לקצו לאחר השלמת הפינוי מסיני. לדבריו, החוזה הוא כיום פיסת נייר ששוויה כקליפת השום. העיתונאי המצרי מציין כי קוראיו מצדדים בעמדתו. האם אנחנו יכולים לעבור על כך לסדר-היום? האם זו עמדה של יחסי שלום אמיתיים?

צריך להודות על האמת, כי את השלום שבינינו לבין מצרים ניתן להגדיר כשלום של אינטרס מצרי. המצרים מפקים ממנו את מירב התועלת. התירות מישראל למצרים היא חריטטית, דבר שמשתלם מאוד למצרים. אבל, כאשר המצרים צריכים לעמוד כתנאים של יחסים נורמליים בין שתי מדינות, הם אינם עומדים בכך. הרי אפילו את הפיצויים בגין נפגעי ראס-בורקה לא שילמה מצרים עד היום הזה.

אני רוצה לפנות בזה לשר החוץ: אדוני שר החוץ, אנחנו מצווים לעמוד ככל חוקף על כך שעניין הפיצויים לנפגעי ראס-בורקה ייגמר סוף סוף. זהו בזיון מאין כמוהו, וצריך כבר לסיים את הפרשה הזאת, ואסור בתכלית למשוך אותה עוד.

אדוני היושב-ראש, לפני כשבועיים התקיימו אצילי חגיגות לציון עשר שנים לביקורו של סאדאת בארץ. האם מצרים חגגה אף היא את האירוע הזה? לפי מיטב ידיעתי, מצרים לא זו בלבד שלא חגגה אותו, אלא אפילו לא הזכירה אותו. ביקור זה היה חשוב למצרים בזמנה כדי לקבל באמצעותו את כל סיני, לרבות שדות הנפט. אולם, מכאן ועד לשלום אמיתי, הדרך עדיין רחוקה. ואם מנסים אצלנו לזרות חול בעיניים ולהשלות את הציבור ביחס לשלום עם מצרים, באים כל האירועים שהזכרתי וטופחים על פנינו.

רבותי חברי הכנסת, בפרשת השבוע מספרת לנו התורה על פגישת פסגה בין יעקב לעשיו, שהיו בה חיבוקים ונשיקות. הרוץ עשיו לקראתו, לקראת יעקב, ויחבקהו ויפול על צוואריו וישקוהו. מספרים לנו רבותינו, כי לאמיתו של דבר רצה עשיו לנשוק את יעקב, אך צווארו של יעקב נעשה כעמוד של שיש והנשיכה הפכה להיות לנשיקה. נשאלת השאלה: מדוע כתבה התורה שעשיו נשק ליעקב כאשר הוא רצה באמת לנשוק אותו ופשוט לא הצליח? מסביר לנו ה"שפת אמת", שעשיו באמת נשק ליעקב, אבל הנשיקה רצחה להיות נשיכה. וכה דברי ה"שפת אמת", שנאמר לפני למעלה מ-100 שנים: כאשר ראה עשיו שאין יכול לו במלחמה, בא להזיק לו על-ידי התקרבות, ונעשה צווארו של יעקב כעמוד של שיש, שלא יתרשם מהנשיקה של עשיו. כי באופן טבעי נשיקה מאוד מושכת, אולם גם ממנה צריך להזהר, אם היא עלולה להיות נשיכה. כך מלמד אותנו ניסיון החיים הארוך של עם ישראל לדורותיו, ואסור לנו להתפתות גם לנשיקות, אם הן עלולות להיות נשיכות לגבינו.

אדוני היושב-ראש, על רקע ההסכם עם מצרים רצוני להזהיר את עצמנו מפני העתיד. כאשר נחתם ההסכם השלום עם

היורד ד' בן-מאיר:

תודה. אני שמח על חילופי המחמאות.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון לין.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פתיחתם המחודשת של משרדי אש"ף השבוע בקהיר והנפת דגל אש"ף עליהם בהשתתפות נציגי השלטון המצרי היא חמורה מאין כמוה. יש ככך משום נתינת יד גלויה מצד הממשל המצרי לארגון המרצחים, שהכריז מפורשות על רצונו להשמיד את מדינת ישראל ואף פועל למעשה להגשמתה של הכרזה זו על-ידי טרור נפשו של רצח אנשים, נשים וטף בכל מקום שידו מגעת אליו.

רבותי חברי הכנסת, הבוקר קראנו בעיתונים, כי שלשום בלילה נפצע חייל צה"ל מאש שנורחה עליו משטח מצרים באזור רפיח. סיור צה"ל גילה הפרצה בגדר המערכת כקילומטר מצפון למסוף הגבול ברפיח. החיילים ניגשו לכרוך את הפרצה, ואז נזרקו לעברם מהצד השני של הגבול שני רימונים והתפוצצו עליהם, וכמרינן נורתה לעברם אש מגשק קל. כאמור, אחד החיילים נפצע. בבריקה שנערכה במקום האירוע התגלו עקבות של שני אנשים שהגיעו משטח מצרים עד לגדר הגבול וחזרו לשטח מצרים. מדובר כנראה בשני מחבלים שחתכו את גדר המערכת ואחר כך חיכו לכוח צה"ל שיבוא לכרוך את הפרצה, כדי שיוכלו לפגוע בו.

ממה שהתפרסם בעיתונים התברר לנו גם, כי בקהיר התייחסו בביטול לתקרית זו. סגן ראש הממשלה ושר החוץ ד"ר עסמת עכד אל-מגיד אמר, כי האירוע הוא שולי ואין בו כדי להשפיע על היחסים בין שתי המדינות.

אדוני היושב-ראש, לנו אסור בשום פנים ואופן לזלזל באירוע זה שבו נפצע חייל שלנו משטח מצרים. לפי מיטב הכרתי, יש לזה בהחלט קשר ליחס של מצרים לאש"ף. אם אכן אש"ף הוא לגיטימי במצרים והממשל המצרי חונג את פתיחת משרדו בקהיר, יש בכך משום עידוד ישיר לפעולות חבלניות ורצחניות נגדנו.

עלינו למחות על כך נחרצות באוזני השלטון המצרי ולתבוע ממנו סגירה מיידית של משרדי אש"ף במצרים ופעולה תקיפה ביותר למניעת כל אפשרות של פגיעה חבלנית בנו מהגבול המצרי.

אחרי כל הוויתורים המפליגים שלנו למצרים עם חתימת הסכם השלום, אחרי שנחנו למצרים את כל סיני, לרבות שדות הנפט, אחרי שנחנו למצרים את כל חבל-ימית, אחרי שעקרנו את כל היישובים שלנו משם, וכוחנו המלאה, האלמנטרית והמינימלית לתבוע ממצרים כיבוד ההסכם הזה, שבצעו שילמנו מחיר כה יקר.

רבותי חברי הכנסת, עובדה היא שכאמצעי התקשורת המצרי שורת אווירה ממש עוינת נגדנו. אחרי הפיגוע האחרון בקריית-שמונה שיבחו אמצעי התקשורת המצריים את ההתקפה הרצחנית וצינו כי "פעולת הגבורה באה כתגובה על מעשי הריכר נגד הפלשתינים בשטחים הכבושים". העיתון "אל-ג'מهوري" המופיע בקהיר הביע את רעתו, כי ההתקפה שנערכה בקריית-שמונה הייתה מוצדקת. העיתון המצרי "אל-אח'באר" כתב בהתייחסו למבצע הגלשן, כי כל מדינות ערב חייבות לגבש ביחד תוכנית שתאפשר לפלשתינים להחזיק את התגובות כשטחים העריכים הכבושים.

מה הוא בכל זאת החידוש? הארגון הזה, ששמו אש"ף, לוחם ללא הפסק נגד הסכם השלום מאז חתימתו במטרה לערער אותו. בשל הפעילות של אש"ף ניתקו כל המדינות הערביות את יחסיהן הדיפלומטיים עם מצרים.

אנו רואים שהשלטון במצרים אישר את פתיחת משרדי אש"ף בפומביות ובתנאיות, והניח להגיף את הדגל: יש לראות בכך כניעה לסחטנות של אש"ף והנמכת קומתה של מצרים. הנמכת המהלך של השלום בין ישראל ליתר ארצות ערב.

מכל מקום, ישראל חייבת להעמיד את מצרים על כך, שהיא רואה בפתיחת משרד אש"ף הפרה גלויה וחמורה של הסכם השלום. אני בטוח שנעשה זאת, ואני סומך על משרד החוץ, שהודעה כזו של ישראל, או הסברה כזו אומנם תיעשה.

אדוני היושב-ראש, אין ספק שהסכמי השלום עם מצרים הם האירוע החיוכי החשוב ביותר, שאירע באזורנו מאז קום מדינת ישראל. היו בינינו לא מעטים שפקפקו, שהיססו ושללו כמה סעיפים של הסכם קמפ-דייוויד, ואני אחד מהם. אנחנו התרענו, אני התרעתי, שאותם סעיפים — ולא אכנס כרגע לפרטים — יפריעו לנו, ימנעו ויקשו, יהפכו מכשול בשאיפתנו להשיג הסכמי שלום נוספים. עם מדינות ערב, ובמיוחד עם ירדן.

אני רוצה להסביר את חשיבותה של נקודה זו. הסכם השלום עם מצרים מכוס, בין היתר, על התקווה שהוא יתרחב למדינות ערביות נוספות. מעל במת הכנסת אמר נשיא מצרים המנוח, אנואר סאדאת, כי מצרים לא תוכל להישאר לאורך ימים לבדה, וכי היא מצפה לכך שמדינות ערב נוספות תצטרפנה להסכם השלום. ברם, היו בהסכם השלום כמה מכשולים, כמה סעיפים, כמה עקרונות, המונעים מארצות ערב נוספות להצטרף להסכם השלום.

למרות זאת, אני רואה בהסכם השלום עם מצרים חיוב גדול, חיוב שעמד במבחן. הוא עמד במבחן דווקא בעתות קשות למצרים, כשהעולם הערבי הסב את גבו אליה, בעיקר בזמן מלחמת לבנון, או מבצע "שלום הגליל".

אני יכול לקבוע כאן, שמצרים עמדה במבחן קשה מאוד בעקבות הסכם השלום, במיוחד ברגעים שבהם, מבחינת מצרים, התגרתה ישראל במידה רבה מאוד בכוונות וברוח של הסכם השלום שחתמו עליו שתי המדינות.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אמנון לין (המערך):

אבל, אני מוכרח לומר, שכשאנחנו מדברים על האירוע הזה, קשה לי — ואני אומר זאת באוזניו של שר החוץ וממלא-מקום ראש הממשלה — ואחד הדברים שמדאגים אותי מאוד ואני מתריע עליו מדי פעם הוא, שהקהילה האינטלקטואלית של מצרים לא אישרה את הסכם השלום עמנו.

מאיר כהנא (תנועת כך):

בוקר טוב.

אמנון לין (המערך):

מדובר על איגוד עורכי-הדין, אגודת הרופאים, איגוד הסופרים, המשוררים, העיתונאים, אני לא מדבר על הסטור. דנטים — כל האינטלקטואלים של מצרים. מתי יכול הסכם שלום להחזיק מעמד? כאשר העם מזוהה עם האידאולוגיה שלו. לצערי, השלטון במצרים לא עושה דבר, ואולי הוא

מצרים נאמר בכל מקום, כי כל הוויתורים המפליגים למצרים נעשים כדי להציל את יהודה, שומרון וחבל-עזה. כיום מתברר שאין שום קשר בין שני הדברים, וקיימת סכנה שההסכם עם מצרים עלול להיות דגם להסכם עם ירדן. מפני זה אני מזהיר בכל לשון של אזהרה. עלינו להבהיר מראש, כי לא יעלה על הדעת דבר שכזה. דווקא מפני שהראינו פעם אחת דוגמה כזאת, עלינו להכריז מראש כי לא נחזור עליה בשום אופן. אנו רוצים בכל לבנו בשלום, ונקרא לשכנינו לנהל אתנו משא-ומתן על שלום, אבל לא על חשבון חלקים מארצנו. אני חושש מאוד, שללא הודעה מוקדמת המבהירה את העניין הזה, אנחנו עלולים לעמוד שנית, חס וחלילה, בפני עובדה מוגמרת של הכתחה מוקדמת, כפי שנעשה בזמנו עם סאדאת.

אנחנו רוצים בשלום אמת עם שכנינו, אך הוא לא יבוא בשום פנים על-ידי ויתורים מפליגים מצדנו. והשלום עם מצרים יוכיח. רק עמידה איתנה על עניינינו, כשאנחנו מציעים לשכנינו שלום תמורת שלום, יש בכוחה לקדם לקראת שלום אמת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דווקא מפני שהשלום בין ישראל למצרים יקר לנו, ברצוני לקבוע כאן, מעל במת מליאת הכנסת, כי פתיחת משרדי אש"ף בקהיר, ובעיקר הנפת דגלו של אש"ף, המסמל את האידאולוגיה של אש"ף, השובת לרשת את השוואת הציונית המדינית — כלומר מדינת ישראל — אחרי שתיחרב, היא הפרה מוחלטת וגלויה של הסכם השלום שבין ישראל למצרים.

לפי הערכתי, ישראל איננה יכולה לעבור לסדר-היום על ההפרה הזאת, והיא חייבת לעמוד על כך שמצרים תמלא את הסכמי השלום עד תומם.

כשחתמה ישראל על הסכמי השלום עם מצרים, נאמר במפורש בסעיף 3 סעיף קטן 2: "כל צד מחייב להבטיח שמעשי לווחמה או איומי לווחמה, איבה או אלימות, לא יבצעו ולא יבוצעו מתוך שטחו או על-ידי כוחות הכפופים למרותו, או על-ידי כוחות אחרים כלשהם החונים בשטחו, נגד האוכלוסייה האזרחית או הרכוש של הצד השני". נאמר עוד: "כל צד מחייב להימנע מלארגן או לזווג מעשים או איומים של לווחמה, איבה, חתירה או אלימות או להסית נגד הצד האחר".

אני רשאי לשאול כאן, אדוני היושב-ראש, במה יעסוק משרד אש"ף בקהיר? אם ידוע לנו מה אומרת האידאולוגיה שלו, ואנחנו יודעים שאש"ף הוא הלוחם העיקרי נגד הסכם השלום שבין ישראל למצרים, נשאלת השאלה במה יעסוק משרד אש"ף במצרים, בקהיר. שנפתח בקול תופים ומצלחיים? האם הוא יפעל למען מיליון הסעיפים שקראתי עתה, או שמא הוא יסית נגד הסכם השלום ונגד מדינת ישראל?

מאיר כהנא (תנועת כך):

תנחש.

אמנון לין (המערך):

אני רוצה לקבוע, כי הנפת דגל אש"ף במצרים לא נעשתה רק כעשיו. דווקא לחברי הליכוד אני רוצה לומר, שהנפת דגל אש"ף במצרים נעשתה בעיצומה של החתימה על הסכם השלום עם מצרים, על השולחן, מול פניו של ד"ר בן-אלישר. זאת אומרת, שאין בזה חידוש.

עשה אז באמת כמיטב יכולתו. אינני יודע מדוע מצאת לנכון, באיחור כה רב, להתייחס לתקופה ההיא ולתקוף את שר החוץ הקודם בנושא זה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

טוב שאתה מגן עליו, אבל אני חושבת שזה לא היה בסדר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש, עכשיו יש תשובות. ארכעה חברי הכנסת העלו הצעות.

שר החוץ ש' פרס:

אני מנסה לרדת לסוף דעתך. אינני יודע מה את רוצה בעצם — שנבטל את השלום עם מצרים? שנפסיק לשחק את משחקי השלום? האם צריך להתחיל במשחקי מלחמה? אני לא מבין לאיזו מטרה את חותרת בעצם.

אני זוכר שלפני עניין טאבה — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

— — —

שר החוץ ש' פרס:

אני מבקש למנוע הפרעות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אם אתה מבקש, אז בסדר.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא ביקשתי ממך, אני ביקשתי מהיושב-ראש.

אני גם לא יודע בעצם למה את מתכוונת. אני זוכר שלפני שהסכמנו בעניין הכירור והפישור בנושא טאבה, היו חברים מהספסלים האלה שאמרו: המבחן העליון יהיה — אם מצרים תחזיר את השגריר או לא. היא החזירה את השגריר.

אינני יודע גם אילו פנים יהיו לנו אם יקום מישור על בימה פרלמנטרית במצרים ויצטט את כל מה שאמר חבר הכנסת כהנא. האם, זה משקף את ישראל? האם זה משקף את מדיניותה?

בעיני, בשלושה דברים נבחן ההסכם עם מצרים: א. שגרירות שם ושגרירות כאן, שגרירות של ישראל בקהיר ושגרירות של מצרים בישראל; ב. פירוז טיני מצבאות — ולפי דעתי הוא מפורז; ג. עמידת מצרים ביחסיה עם ארצות ערב על קיום הסכם השלום עם ישראל — לדעתי היא עומדת על קיומו.

לומר שאני מאושר מהעובדה שמצרים פתחה מחדש משרדים של אש"ף, או הניפה את דגלי אש"ף על בנייני אש"ף? — אני רחוק מאוד מלומר זאת. אני חושב שמצרים מודעת למורת-הרוח שלנו, גם שלי, מאירוע זה.

אבל, כבר ציין חבר הכנסת אמנון לין, שבעצם ימי המשא-ומתן, וגם כאשר נחתם הסכם השלום, היו קיימים משרדי אש"ף ודגלי אש"ף בקהיר. ב"מינה-האוס" אכן, כשהתחילו השיחות הראשונות היה דגל אש"ף מונח על השולחן. על כן זה לא נכלל בהסכם השלום, לטוב ולרע.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

חבר הכנסת אמנון לין קרא את הסכם השלום בצורה ברורה ביותר. אין זה אומר שצריך להמשיך באותו קו.

עושה אך לא במידה מספקת של נחישות, כדי לשכנע את השכבה האינטלקטואלית בצדקתו של המהלך הזה מבחינה אינטלקטואלית ומבחינה אידיאולוגית. לכן אני חרד שהבסיס של הסכם השלום רעוע. אם השכבה האינטלקטואלית לא מזדהה אתו, תמיד צפוי שהוא יעורער.

פוינו לשלום עם יתר ארצות ערב. אנחנו עמלים עליו, ואני מקווה שנצליח להרחיב את הסכם השלום שיש לנו עם מצרים גם למדינות אחרות. ברם, אני רוצה לומר באוזניו של ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, שחוק הוא: כשעמים יריבים מגיעים להסכם שלום, חייב כל צד לעשות את המוטל עליו, ולבחון את הפילוסופיה המנחה את דרכו של הצד האחר. אם כל בודקים את הפילוסופיה של הצד האחר, יכול כל הסכם שלום להיות כעלה נידף ברוח, שערבנו כערכו של הדיו שבה נחתם. וכל הסכם שאין לו גיבוי אידיאולוגי המעניק לו צידוק בקרב העם, איתנותו מוטלת בספק.

אני חרד, ואני עומד על כך שחייבת להיעשות פעולה הסכרה בקרב השכבה האינטלקטואלית במצרים — שמענו כאן את הדברים של חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה, ואני רשמתי לי את כל הקטעים, לא אחזור עליהם, על מה שקראנו ושמענו מפי הקהילה האינטלקטואלית במצרים. אנחנו מצפים מממשלת ישראל שתגיב על המאמרים האלה. אל נא יבואו ויגידו לי שמצרים היא מדינה דמוקרטית והממשל אינו יכול לקבוע לעיתונים מה לכתוב ומה לא לכתוב. אנחנו יודעים מה צורה יש לדמוקרטיה שם.

מכל מקום, חברי הכנסת, דווקא כאשר אני מביא לתשומת-לב חברי הכנסת ושר החוץ את הדברים הללו, איני רואה את עצמי פטור מלחזור ולומר מעל בימת הכנסת — ודווקא מפני שאני נמנה עם מי שמאזינים יום יום, שעה שעה, למה שמתרחש בארצות ערב: ועידת הפסגה הערבית ברכת-עמון הוכיחה שמצרים, למרות הצללים שאני מדבר עליהם, איתנה בעמדתה לממש ולהמשיך את מהלך השלום. העובדה שמדינות ערב כולן חידשו את קשריהן עם מצרים, בלי שמצרים ביטלה את הסכם השלום, היא כשלעצמה אינה אומרת שהמדינות האלה מתייחסות בחיוב להסכם השלום, אבל היא מצביעה על כך שבניתיים מצרים איתנה בדבוקתה בהסכם השלום.

גם כאשר אנחנו באים לבקר אירוע מסוים במצרים ומצפים ממשרד החוץ שלנו ומממשלת ישראל שידעו להגיב נכון על האירוע הזה, שיש בו משום פגיעה בהסכם השלום שבינינו לבין המצרים, גם אם אנחנו עושים זאת אסור לנו להתעלם מהאמת. שמצרים הוכיחה כוונתה הפסגה הערבית ברכת-עמון שהיא איתנה בדבוקתה במהלך השלום.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אני מזמין את ממלא-מקום האש הממשלה ושר החוץ לענות למציעים.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני דוחה בכל תוקף את הביקורת הנמרצת שמתחה חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה על משרד החוץ בעניין ראס-בורקה. אני חושב שאין זה מוצדק לתקוף את שר החוץ הקודם, שכן אירוע ראס-בורקה קרה אז. הוא אכן עשה, כל אשר יכול היה לעשות כדי להתמודד עם כל הקשיים שנבצו ונובעים מאירוע זה.

אינני חושב שהתקפתך על שר החוץ הקודם היא התקפה מוצדקת או כעלת יסוד. ככלות הכול, אני חושב שמשרד החוץ

שר החוץ ש' פרס:

תענוג לשמוע את קינת העבר. הגשמעת מפך כמו שירה.

גאולה כהן (התחיה):
למה קינה?

שר החוץ ש' פרס:

תענוג לשמוע את זה. ערך מציאותי אין בזה, מפני שבינתיים השתנה העולם, אפילו נשאר עולם המלים שלך אותו עולם.

אני רוצה להגיד לך שני דברים.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן.

שר החוץ ש' פרס:

עובדה היא שעשר שנים אין ריכוזי צבא, מירון החימוש צומצם, ואכן לא נפלו קורבנות בגבול ישראל-מצרים. אני לא יודע על מה את מצטערת. סיני מפורז, דגל ישראל מתנופף בקהיר. מדוע זה כואב לך כל כך? אינני מבין.

אני חייב להתווכח אתך. את אומרת, על מה סומך פרס? על הבטחות ערביות ועל ערביות אמריקניות? גאולה, עם כל הכבוד לך, אם את שואלת אותי — פרס סומך גם על כוחו של צה"ל, שהיה לו חלק בכנייתו, אולי יותר מאשר על הבטחות ערביות וערביות אמריקניות. מה אני יכול לעשות, אני מאמין בכוחו של צה"ל יותר מכן. אני מאמין, שהוא יכול להעניק הגנה מלאה לארץ הזאת. את אומרת שאני עוסק באשליות — שמעתי. את יודעת מתי שמעתי את זה בפעם הראשונה? — כשעסקנו בכניית צה"ל. אמרו זאת על דימונה. אמרו שפרס שוגה באשליות. אמרו.

גאולה כהן (התחיה):

או חשבתי שאתה איש חזון. היום — — —

שר החוץ ש' פרס:

היום העולם השתנה ואילו את לא השתנית. זה מה שקרה לנו. יש עולם אחר, מה אני יכול לעשות. היום, תודה לאל, יש לנו צה"ל חזק, לא צריך ערביות של משהו אחר, לא צריך הבטחות של משהו אחר. השאלה היום היא, איך לחדש ולחזק יותר את ביטחון המדינה. אני אומר, עליידי תוספת — — —

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש, זה לא דיאלוג.

שר החוץ ש' פרס:

אני אומר, עליידי תוספת של שלום.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני לא יכול. אני מצטער מאוד. דיברו פה 45 דקות. השר הקשיב לכולם. הוא לא הסכים עם כולם אך לא הפריע להם. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אני אומר, עליידי תוספת של שלום.

שר החוץ ש' פרס:

בסדר, כאשר נחתם הסעיף הזה, היו דגלי אש"ף בקהיר ואף אחד לא הציע להוריד אותם, או בכל אופן לא העמידו זאת כתנאי.

לגבי הסיפור של אי-הזמנת דיפלומטים ישראלים לאירועים של מצרים: אינני יודע מנין זה לקוח. הפרקטיקה איננה מראה זאת והמצרים מכחישים זאת. אני זוכר את האירוע האחרון, למשל, של שגרירות מצרים כאן בחל-אביב. כמעט שלא נפקד מקומו של איש. הכול הוזמנו והכול באו. דיפלומטים ולא דיפלומטים — כולם נענו להזמנות.

אני בטוח שחברת הכנסת מרים גלורית-עסה תשמח מאוד אם אספר לה, שמיד לאחר פגישתי עם שר החוץ של סין העממית בני-יורק, צלצל שר החוץ המצרי לשר החוץ הסיני וכירך אותו על קיום הפגישה עם נציגי ישראל. אני בטוח שזה משמח אותך מאוד. הנה, תראי איזה יופי. אני פשוט רוצה לגרום לך גם קצת שמחה, כדי שלא תהיי שרויה כל כך בכיאון.

ודאי שצריך למחות על דברים, להעיר, אבל, הרברים היסודיים נשארו בהסכם. אותו אגף בליכוד שתמך בהסכם השלום עם מצרים הוא היה האגף הצודק; ואותו אגף שהתנגד לו צריך להתחרט ולהצטער על כך עד היום הזה, אם כי גם הוא אינו מפיק לקחים ומוסיף להתנגד להמשך תהליך השלום.

אין לי עונג גדול יותר מאשר להתווכח עם חברת הכנסת גאולה כהן. קודם כול, העברית היפה הזאת: שגריר של ממלכת האשליות. מה אני צריך להשיב לך? — שגרירה של ממלכת המלים? לאן את חותרת?

גאולה כהן (התחיה):

צריך להגיד את האמת.

שר החוץ ש' פרס:

מהי האמת? האמת היא שאת צדקת?

גאולה כהן (התחיה):

כן.

שר החוץ ש' פרס:

כן? איך אפשר לשפוט זאת? בעם את היית מיעוט ונשארת מיעוט, בשטח יש שלום. איך קובעים שצדקת? איך? הלוואי אין דרך לקבוע זאת. זה שאת צודקת בענייך — זה נכון, זאת לא אכזיח לרגע. אבל איך בודקים אם את צדקת או לא?

את מאשימה אותי שאני חזק בחזון, ואני מאשים אותך שאת חזקה בעבר. את כל כך שקועה בו, עד שאינך רואה איך העולם משתנה. יש גם רוסים ואמריקנים. הם הולכים לפרק נשק, מה, הם שקעו באשליות? מה אני צריך להגיד לנשיא ארצות-הברית ולמוזכיר המפלגה של ברית-המועצות? אתם טרעים, תסתכלו על העבר, הלוואי בעבר היו מלחמות. הם אומרים, לא, צריך להסתכל גם על העתיד. למשקים המודרניים של ימינו אין כוח לשאת בהוצאות המלחמה. ואני מתכוון לא רק לרוסים, לא רק לאמריקנים, אלא גם למשק הערבי. את כל כך שקועה בעבר. תענוג לשמוע אותך — — —

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן, את לא רוצה לשמוע הצהרה של מחמאות?

בני שליטא (הליכוד):

אם הדמוגרפיה מנחה אותך, מה עם הגליל?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת בני שליטא, אני מבקש ממך.

שר החוץ ש' פרס:

אין הגליל נפרד, הגליל הוא חלק מארץ-ישראל, חלק ממדינת ישראל. מנחמייה היא בעיני כמו תל-אביב. אני לא רואה הבדל בין מנחמייה לבין תל-אביב, אלא בראשות העיר. אני לא רואה שום הבדל אחר ביניהן.

בני שליטא (הליכוד):

אולי נעזוב את הגליל. גם שם יש בעיה של דמוגרפיה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שלא להפריע.

שר החוץ ש' פרס:

ובכן, יש לנו בעיה. בעזה, על שטח של 300 קילומטרים רבועים חיים 650,000 ערבים. אין זה דומה לשום מקום אחר בישראל. בתוך 15 שנים יהיו שם מיליון ערבים. אנחנו צריכים לתת על כך תשובה.

גאולה, אני רוצה להגיד לך דבר-מה בעניין הוועידה הבין-לאומית. אין זה נכון, שרק אנחנו הולכים לקראת הירדנים. גם הירדנים הולכים לקראתנו. 20 שנה אמרו הירדנים, שלא יבואו למשאומתן אלא אם כן האמריקנים או אנחנו, רצוי שגם האמריקנים וגם אנחנו, נבטיח להם מראש את תוצאות המשאומתן. הפעם אין הבטחה כזאת. הם נסוגו ממנה. אנחנו אומרים: ירושלים מאוחדת, ואני אומר: גבולות ביטחון.

גאולה כהן (התחיה):

יש גם ישראל מאוחדת.

שר החוץ ש' פרס:

תסלחי לי, אני חולק על דעתך. הם רוצים פתיחה בין-לאומית.

יש ניסיון של חלק מחברי הכנסת לעשות לנו שטיפת מוח של ממש. ב-1973 היתה פתיחה בין-לאומית עם הרוסים ועם האמריקנים, ודבר לא קרה לנו. ב-1977 חזר מר מנחם בגין על נכונותו לוועידה בין-לאומית. אנחנו לא נשנה את ההיסטוריה. אנחנו לא ברית-המועצות. על כן, מותר גם לירדנים לתבוע פתיחה בין-לאומית. לפי מיטב הכרתי, רחיצת הסיכור לשלום היא גם סיכון השלום.

אני קורא לך, גאולה, שלא לשכוח את העבר ולנסות להבין מה קורה היום, בהווה, כאשר במשך 40 שנה קרו שניים או שלושה דברים משמעותיים. דבר ראשון — ישראל חזקה. האמיני לי, ישראל חזקה. הפסיקי לחפש ערכויות מבחוץ. הנחות מכפנים. תסמכי על כוחנו, כי הוא די חזק להבטיח לא רק ביטחון אלא גם שלום. את עושה את הכוח שלנו לכוח נכה, את חושבת שהוא מספיק רק להגנה. לעומתך, אני אומר שהוא מספיק גם להגנה על השלום. השלום יוסיף להגנה, ובכוחו יתור להגן על השלום — שני הדברים. התאוששי קצת. קצת יותר אמונה. קצת יותר ביטחון. הלוא את לא רוצה, שלנצח נחיה על החרב, על המלחמה, על הדם. אני בטוח, שנפשו יוצאת לקשרים אחרים ולשלום. האמיני בכוחנו להשיגו ולקיימו.

גאולה כהן (התחיה):

את אחוזת אימה ופחד. כאמת, אני רוצה מאוד לעורר את רוחך. האמיני לי, אנחנו מדינה חזקה, ויש לנו צבא חזק. איפה נקודת התורפה? את יודעת? — ביהודה ובשומרון, לא בשטחים אלא בתושבים. יש לנו שם בעיה אמיתית, ומרוב התלהבות את עוצמת את עיניך מולה. זכותך. אגב, כשאת עוצמת את עיניך אין זה עוצר את שטף דיבורך. הוא נשמע חזק מאי-פעם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שלא להפריע.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני אמרתי שהיא יודעת — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

יפה. עכשיו היא תענה לך על מה שאמרתי.

שר החוץ ש' פרס:

המחנה הלאומי הזה, הנותן את ידו שלא כמודע לבניית מדינה דו-לאומית ואין מושע — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

נוציא אותם.

שר החוץ ש' פרס:

את זה צריך לטשט במצרים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת כהנא, שמענו, רשמנו.

שר החוץ ש' פרס:

קודם כול ניפטר מהפאזיס שיש בתוכנו, מהגזנות, מהכובש הזה, שאדם שמאמין בכוח ובשימוש בכוח רוצה גם להיקרא רב. לא אצלנו. לא בקרב היהדות.

מאיר כהנא (תנועת כך):

זה לא יעזור לך.

שר החוץ ש' פרס:

ובכן, אני חוזר, גאולה. הבעיה שיש לנו איננה עם השטח. הבעיה שיש לנו היא עם התושבים. פתאום יש חברים בליכוד ובתחיה, המלמדים אותי פרק ואומרים, הסתכל על דוד בן-גוריון, גם אז לא היה לנו רוב. קודם כול, דוד בן-גוריון הוא האיש שהיה לו אומץ הלב להחליט על חלוקת הארץ באומרו, בניגוד לדעתכם, שעדיפה מדינה יהודית על חלק מארץ-ישראל מארץ-ישראל כולה ללא מדינה יהודית. היום הסכנה לקיומה של המדינה היהודית איננה בהחלטת האו"ם, אלא בשינוי הפרופורציה בינינו לבין הערבים. לפני 40 שנה היתה האוכלוסייה היהודית מורכבת משני חלקים: התושבים בישראל, שמו 600,000 או 650,000 תושבים, והפליטים היהודים במחנות. שהבריטים לא נתנו להם לעלות לארץ-ישראל. המדינה היהודית קמה, קודם כול, כדי לאפשר לאותם מאות אלפי ניצולים מהשואה לברוא לישראל. זו היתה תפיסת הדמוגרפיה של בן-גוריון. באומץ לב.

בני שליטא (הליכוד):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת בני שליטא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש שתפסיקי.

שר החוץ ש' פרס:

דבר שני. חברת הכנסת גאולה כהן — בניגוד לנבואותייך ולנבואות חברייך, סאדאת בא לירושלים ועמד על הבימה הזאת. את יודעת, הוא התפעל ממך מאוד. מעל הבימה הזאת הוא אמר שצריך להקים מדינה פלשתינית. הוא דיבר בזכות אש"ף. וכולם ישבו ומחאו כף.

גאולה כהן (התחיה):

אני לא. הייתי היחידה.

שר החוץ ש' פרס:

אין כמך. היית יוצאת מן הכלל, אבל הכלל מחא כפיים. זו האמת. סאדאת עמד כאן, על הבימה הזאת, על הדוכן הזה. את לא האמנת שהוא יבוא. את לא האמנת שייחתם הסכם שלום.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן, את רוצה שאקרא אותך לסדר? זה לא דיאלוג פרטי ביני לבין שר החוץ. את דיברת, הוא עונה. בבקשה להקשיב בלי לענות.

שר החוץ ש' פרס:

את לא האמנת שהשלום יחזיק מעמד. כל זה קרה למגינת הלב. מה אפשר לעשות.

והדבר השלישי שאח עדיין לא מבינה, לפי דעתי, הוא השינוי שחל בעולם. היום מדינה יכולה להיהרס רק מהכנות למלחמה, גם בלי מלחמה. ראי את המצב בסוריה, המשקיעה 52% מתקציבה בהוצאות הביטחון שלה. המשק שלה הרוס והוא ייהרס עוד יותר.

אדוני היושב-ראש, לא ברור לי כדיוק מה רוצה חבר הכנסת חיים דרוקמן — שנכטל את השלום עם מצרים? נאמר שכל מה שאמרת נכון, מה לעשות, לכטל את השלום?

אני רוצה לומר לגבי האירוע ברפיח: הבוקר שמעתי דיווח משר הביטחון, שמעתי דיווח מראשי צה"ל. מצרים מתייחסת אל האירוע הזה בחומרה, כפי שנדרש ממנה, והיא משתפת אתנו פעולה ובודקת מה קרה, ובודקת גם אילו לקחים יש להפיק. זה שקורים אירועים כאלה — זה מצער בהחלט. אם זה קורה ברצועת-עזה, אנחנו מרגישים את עצמנו אחראים לכך. גם ברצועת-עזה נזרקים רימונים. כאשר הרימונים נזרקים ברפיח, מצרים אחראית לכך, ואנחנו נתבע ממנה להיות אחראית. השאלה כאן רק, האם היא עשתה את זה? התשובה, לפי מיטב ידיעתי — לא. האם מצרים מתייחסת לזה כקלות? לפי מיטב ידיעתי — לא. האם ישראל מתייחסת לזה כחומרה? לפי מיטב ידיעתי — כן. זו התשובה שאני יכול לתת לך.

אשר לדברים האחרים — אני מצטרף לביקורת שלך. מה המסקנה? חבר הכנסת חיים דרוקמן, אני רוצה להגיד לך: אני סבור שיש בתורת ישראל, במורשת ישראל, פרק גדול וחשוב הדורש שלום, המבטא שאיפה לשלום, פרק האומר, שעל שלושה דברים העולם עומד, ואחד משלושת הדברים האלה הוא השלום. מדוע אתה כל הזמן פוסח על כך. מדוע ממך, מהמתנה שלך, לא נשמעת התמיכה כאחד הערכים היסודיים ביותר של עמנו?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

שר החוץ ש' פרס:

מדוע אתם שוקעים כל הזמן בענייני טריטוריה ואינכם יכולים להמריא? מעל לטריטוריה יש שכנה, לא רק רוח. מדוע אין לכם, למחנה שלך, כנפי שכנה, אלא רק תאווה טריטוריה? מדוע? מה קרה לכם? מה קרה למחנה של יהדות מפוארת רבתי-ערכים, שנתנה לעולם, בדרכי הנביא ישעיהו, את הביטוי העז ביותר למען השלום? איך ביטוי עז מזה למען השלום. מדוע אתם בורחים מזה כמטחור קשת? מדוע אתה כל כך מתרחק והולך מזרם מרכזי בערכי היהדות? מדוע הצטמצמת כל כך כנתיבות ישראל עד אשר אינך רואה את מורשתנו המפוארת? מדוע? מדוע אתה לא מגלה יחס לגר הגר בקרבך, לפי דרישת משה רבנו?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אתה שואל ואתה מאשים — — —

שר החוץ ש' פרס:

אני מאשים? אני שואל שאלות.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

ואתה מטעה את הציבור.

שר החוץ ש' פרס:

אני מטעה? אני לא מטעה אף אחד.

הייתי רוצה לראותך מגלה קצת שארירות, ולא הולך כל הזמן עם הראש באדמה: קצת חקווה, קצת חזון, קצת אמונה, קצת יחס לדברים שהם אינם רק בחיל, אלא גם ברוח.

אני מצטער על מה שקורה לחלק גדול מראשי המפלגות הדתיות. אני בטוח שבקרב המצביעים הדתיים יש אנשים אחרים. אני מסתכל ורואה איך מפלגות דתיות הולכות ומאבדות את דרכן, את עומק דעתן, את חקוותן, את הכנתן את תורת ישראל. איך הן הולכות ומצרות — — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אתה מכין את תורת ישראל.

שר החוץ ש' פרס:

ידידי היקר, את התורה נתן משה רבנו, לא חיים דרוקמן. הוא יעשה לי את הבחינה, לא אתה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

שר החוץ ש' פרס:

אין אצלנו ישר ואין אצלנו אפיפיור. שמעון פרס מכין את תורת ישראל לא פחות מחיים דרוקמן: אולי אני מבין פחות את הפרשנות של חיים דרוקמן. את תורת ישראל נתן משה רבנו בהרי סיני ישר מפי הגבורה. לא התמנית למתווך. אין לך כל תפקיד כזה. בין כל יהודי ובין צור ישראל — מגע ישיר, בלי הייררכיה, בלי אדמיניסטרציה ובלי כוורקרטיות. יש אמונה, שכנה ושארירות. זה ניתן לכל ישראל, לכל בני ישראל, ולא צריך לשם כך הכשר לא מרב ולא מרבנות.

על כן אינני יודע לשם מה הוגשו ההצעות לסדר-היום להרגיז את משרד החוץ? זה לא מרגיז. משרד החוץ אכן יודע לעמוד על השגת שלום בלי לפגוע בביטחון המדינה; יתר על כן, מתוך אמונה בחוקתנו.

אשר למצרים, בבקשה — מי שרוצה לבקר אותה יבקר

שהם מצויים באיזה חלום רע זה עשר שנים. הם בטוחים שיצליחו לסובב את הגלגל לאחור, כלומר יקומו מחר בבוקר, וכל עשר השנים הנוראות הללו של גבול שקט עם מצרים יהיו כלא היו. הרי זה חלום נורא שהם רוצים להתעורר ממנו.

אני חמה, חברת הכנסת גלור-תעסה. אני מציע שתהיי עקבית בהצעתך, ובואי נחליט שאנחנו מנתקים את הקשרים שלנו עם כל מדינה שיש בה משרד של אש"ף. האם את מוכנה להצעה הזאת? כל מדינה שיש בה משרד של אש"ף — ננתק את יחסינו אתה.

טעם נוסף שבגללו אולי אין טעם לדון בהצעה הזאת הוא האפשרות לראות את כל המהלך של פתיחת משרדי אש"ף בקהיר באופן שונה לחלוטין. אני סבור באמת, חברת הכנסת גלור-תעסה, שזה מהלך משמעותי מאוד מצדו של אש"ף, שהסכים לפתוח משרד במדינה ערבית המקיימת יחסים דיפלומטיים עם ישראל. האם את לא מוכנה לראות כזה אולי צל-צלה של תמורה בעמדתו של אש"ף, שינוי קל שבקלים, שמה ופן? אולי זה שינוי מצדו של אש"ף?

נדמה לי שהטעם האחרון שבגללו צריך להסיר את ההצעה מסדר-היום הוא באמת הצורך שלך, חברת הכנסת גלור-תעסה, ושל חברי הכנסת האחרים שהציעו הצעות כרוח שלך, שלא לראות את המציאות כפי שהיא. אם עמדה מצרים בפרוכוקציה הגדולה של ישראל, קרי מלחמת לבנון, וזו היתה פרוכוקציה קשה שאין קשה ממנה, והיא עמדה מול המהלך הישראלי המוטעה הזה, השגוי הזה, ולא ניתקה את היחסים אתנו, נדמה לי שהיא תתגבר גם על פתיחת משרד אש"ף בקהיר ותמשיך לקיים את מערכת יחסיה עם ישראל.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה. לחבר הכנסת שבח וייס יש הצעה אחרת לגבי הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני סבור שכל ארבע ההצעות לא צריכות להידון בוועדה, רק משום הטעם הפשוט, שאין כמה לדון. הרי הדברים כל כך ברורים. אבל, הרי אי-אפשר להציע להוריד את כל הארבע, לכן אני מבקש להוריד את הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן.

א. אני חושב שהסדר השלום עם מצרים הוא הישג היסטורי, שהושג בבית הזה, והוא נישא על כתפי שתי המפלגות הגדולות, בלעדית הוא לא היה עובר כאן.

ב. אין לי ספק שבשנתיים האחרונות, בתקופת כהונתו של שמעון פרס כראש הממשלה וכשר החוץ, נעשה מאמץ חיוני ומוצלח לשיקום הגזקים שנגרמו להסכם הזה בעקבות מלחמת לבנון. ויש כל הסימנים לכך.

ג. רוב ההצעות, ובעיקר הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן, הן חשבון היסטורי מתמשך של סרבנות כלפי הסכם זה.

על כן אינני רואה שום טעם שאנחנו, עלי-ידי העברתה של ההצעה לריון בוועדה, גייס מחדש משקל פרלמנטרי לאותה סרבנות ידועה, שאנחנו מתוכננים אתה במישור האידיאולוגי, על כן אני מציע להסיר את הצעתה מסדר-היום.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה. לחברת הכנסת חייקה גרוסמן יש הצעה אחרת לגבי הצעתה של חבר הכנסת אמנון לין. בבקשה.

אותה. גם אני מבקר אותה על כמה דברים, אך אינני מאבד את הראייה הכללית — השלום מתקיים, יש שגירות, מתקיים הפירוק והכללים הכתובים בהסכם מכובדים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה לשר החוץ. לחבר הכנסת בני שליטא הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת חיים דרוקמן. בבקשה, חבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פתיחת משרדי אש"ף במצרים היא פן אחד של הבעיה ולא הפן החשוב ביותר. חשוב מכול הוא הוועידה שהתקיימה לאחרונה ברכת-עמון, אשר החליטה לבטל את החרם נגד מצרים. זה התקבל בישראל בקולות של צהלה. אני זוכר גם את הכותרות בעיתונים. אני חושב שלצלה הזאת אין מקום, משום שלמצרים יש מחויבות כלפי העולם הערבי, התבטל הבידוד שהיא היתה נתונה בו, ומאחר שכן, ומאחר שהיא חוששת מפני כידור נוסף, היא עלולה לפתוח במתקפה נגדנו אם ירצו, חלילה, הטורים לפתוח במערכה מכרעת. אז עשויה להיות מצרים אחרת. אני מציע להתחייס לנושא זה בדאגה רבה מאוד, שכן המחויבות המצרית היום כלפי העולם הערבי וכלפי המערכה המכרעת חזרה להיות כפי שהיתה לפני הסכם השלום.

מצרים, או דוברים מצרים מוסמכים, הצדיקו את הפעולה בקריית-שמונה. הם הצדיקו את הפעולה הזאת, והם למעשה מצדיקים כמעט כל פעולה בהסבר פשוט: "נוכח הדיכוי הישראלי בשטחים".

ואולם מה לנו כי נלין על מצרים כאשר מי שמיועד להיות מנהיגו של העם היהודי, והוא שואף להיבחר מחר לתפקיד זה, נסים וזוילי, הצהיר במוסף השבוע של "דבר", ש"ישראל הפכה להיות מדינת אפרטהייד יותר גרועה מדרום-אפריקה". מה לנו כי נלין על מצרים? מנהיגו של העם היהודי, מי ששואף לכתר הזה, אומר את הדברים האלה.

היור"ר ד' בן-מאיר:

לכן, מה אתה מציע?

בני שליטא (הליכוד):

על כך אני אומר: ישמור אותנו אלוהים מהיהודים, מהמצרים מן הסתם נצליח להישמר לבד.

היור"ר ד' בן-מאיר:

מה אתה מציע?

בני שליטא (הליכוד):

אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת חיים דרוקמן.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה. לחבר הכנסת דוד צוקר יש הצעה אחרת — להסיר מסדר-היום את הצעתה של חברת הכנסת מרים תעסה-גלור. בבקשה, חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש לפטור את המליאה, או את הוועדה המתאימה מלדון בנושא המיותר שהציעה חברת הכנסת גלור-תעסה, ואולי לפטור אותה עצמה מן המצב הקשה שבו היא נתונה וכו' נתונים הדוברים האחרים, השרויים, כך נדמה לי, בהרגשה

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין זה בדיוק סדר-העדיפויות שאני הייתי קובעת לגבי הורדת הצעה מההצעות מסדר-היום, אבל עצם העובדה שחבר הכנסת אמנון לין מצא לנכון להגיש את ההצעה הזאת אומרת דורשני.

כבר נאמר: סוף סוף הגיעה מצרים, למרות הסכם קמפ-דייוויד, למעמד ולהכרה בקרב העולם הערבי. איזה עניין יש לנו לתקוף זאת? אני מבינה, אלה שהתנגדו להסכם קמפ-דייוויד — אלה אורכים בפתח. כל כישלון, קטן כגדול, כביצוע ההסכם גורם להם לחגוג, ממש לחגוג, והם מעלים הצעות לסדר-היום. אבל, למה לך, חבר הכנסת אמנון לין, החגיגה הזאת? אינני מבינה את זה.

אינני יכולה להבין מדוע מצאו לנכון להעלות דווקא כהודמנות זו את הנושא. אני יכולה רק להבין מכן, שלמעשה כל הודמנות היא טובה לצורך הניגוח. במיוחד איני מבינה את חברי הליכוד. מה לחברי הליכוד ולהשתלחות הזאת על הסכם קמפ-דייוויד? האם אתם רוצים להוכיח שהמהלך היה שגוי? חברת הכנסת גאולה כהן היתה נגד ההסכם, אין לי טענות אליה. אבל האם חברת הכנסת גלורית-עסה היתה נגדו?

מרים גלורית-עסה (הליכוד):

אני לא נגד ההסכם, אני בעד ההסכם, אבל אני נגד הפרה של ההסכם.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אתם מחפשים כל הודמנות כדי לנגח את ההסכם, כשיש סיבה וכשאין סיבה. יש דברים קשים, יש דברים קשים פחות. החזירה דרך הגדר — זאת בהחלט איננה עילה מספקת לגינוי היחסים עם מצרים. ודווקא עכשיו, כאשר יש אולי אפשרות שהיחסים יהיו קצת יותר חמים בגלל השינויים בעולם הערבי, דווקא עכשיו אתם מעלים את זה? אינני מבינה מה מניע אתכם. אני גם לא מבינה את חבר הכנסת אמנון לין. אולי המניע שלו הוא, שלא להשאיר את הימין לבדו. מוכרחין לא הבנתי כך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. וככן, יש לפנינו הצעה להעביר את ארבע ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, וארבע הצעות להסיר אותן מסדר-היום. חברת הכנסת מרים גלורית-עסה, האם את מסכימה להצעה להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

מרים גלורית-עסה (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חברת הכנסת גאולה כהן?

גאולה כהן (התחיה):

אני מסכימה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת חיים דרוקמן, האם אתה מסכים להצעה?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת אמנון לין?

אמנון לין (המערך):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ארבע ההצעות לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון מול ההצעות להוריד אותן מסדר-היום.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן, ההצעות להסיר את הנושא מסדר-היום לא נתקבלו, וארבע ההצעות עוברות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, הצעה לסדר. לכל אחת מארבע ההצעות היתה הצעה נפרדת להסיר מסדר-היום. אתה הצבעת את כולן יחד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

נכון, כיוון שאף אחד לא ביקש להצביע על כל אחת בנפרד. אילו ביקשת, הייתי מצביע בנפרד.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו כבר אחרי ההצבעה, אני באמת מבקש לא להיטפל לדקיות. אילו ביקשת, הייתי מצביע בנפרד.

ד. הצעות לסדר-היום

דברי הרבנים הראשיים על בית-המשפט והשופטת

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שוב-אנחנו חוזרים אל מלחמת מאה השנים שבין חילונים לבין דתיים במדינת ישראל. אבל, הפעם המערכה שונה, המערכה היא בין שומרי החוק במדינת ישראל לבין מי שרואים בחוק שנחקק בבית הזה דבר

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 6477, 6483, 6496, 6509 ו-6511 בנושא: דברי הרבנים הראשיים על בית-המשפט והשופטת. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי להגיש את הצעתו, אחריו — חבר הכנסת יצחק ארצי.

הדתות. שהם לא שזו לאזהרות, לא התייחסו להתנהגות של הרבנים הראשיים ורבנים אחרים, אלא שתקו, נזפו במלמול פה, לא הפעילו את סמכויותיהם, ועקב כך הידרדר המצב והגיע לכך שהיום אומרים הרבנים הראשיים על בית-משפט עירוני שהוא בית-משפט חסר חשיבות, ותוקפים את ההחלטות המחבלות בו. הם לא מבקרים — כי מותר לבקר ואפשר לבקר ודאי שאפשר לערער על פסק-הדין — אלא מנסים לגמד את מעמד השופטים ובתיהם המשפט האורחיים במדינת ישראל.

העיקרון המקודש, שהכנסנו לספר החוקים, שאין על השופט אלא מרות הדין, נהיה לדבר חסר ערך כידיהם, משום שאם השופט יודע שציבור שלם יכול להיות מוסת על-ידי מנהיגיו הרוחניים, האומרים שהחלטת השופט מקעקעת את חוקת ישראל, הרי יכול להיות שהוא יפחד — אף שאני בטוח שהשופטים יתגברו על כך — מפני הזעם הבלתי קדוש והבלתי צודק הזה.

אני חושב שאנחנו חייבים לחת ביטוי חריף ביותר בבית הזה ולתבוע מהיועץ המשפט לממשלה להתנער מהנירונה שלו, כי כבר שמענו את התגובות על פסק-הדין בעניין שושנה מילר; כבר שמענו את הדברים החריפים שנאמרו נגד פסק-הדין של שופט בית-המשפט העליון.

מאיר כהנא (תנועת כך):

שפתיים יישיק, כל מלה היתה מלה קדושה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שום דבר לא נעשה, שום פעולה לא נעשתה לא במישור המשמעותי ולא במישור הפוליטי. עברו על כך לסדר-היום, ומוכן שלא רק שעברו לסדר-היום אלא החזירו להכרה שאפשר לפגוע במערכת בתי-המשפט, לצאת מחוקים ולהתכונן לפעם הבאה.

אדוני היושב-ראש, על מה יצא הקצף? — על פסק-דין שניתן על-ידי שופטת, על פסק-דין מנומק, שאפשר להסכים לו ואפשר להתנגד לו, ובודאי, כפי שאמרתי, אפשר לערער עליו. האם פסק-הדין הזה נפל מהשמים, ולא שמענו כמותו במדינת ישראל, לפחות מבחינת המסקנות? בית-משפט בבתי-המשפט בית-משפט בתל-אביב ובתי-משפט במקומות אחרים, בתי-משפט לעניינים עירוניים, כבר פסקו בעניין הזה באותה דרך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בחיה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בחיה גם כן.

מאיר כהנא (תנועת כך):

זו נבלה וזו טרפה באמת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין שום בעיה עם פסק-הדין הזה. אני רוצה להרחיק מלבכם איזו מחשבה שהיא, כאילו יש הבדלים בין חוקי-העזר העירוניים של ירושלים ובין חוקי-העזר של תל-אביב או של כל עיר אחרת. כל חוקי-העזר בעניין פתיחתן וסגירתן של חנויות במדינת ישראל זהים, חוץ מחוקי העזר בפתח-תקווה, שניסתה ללכת בדרך עצמאית ונכשלה, משום שמשרד הפנים לא היה מוכן לאשר את הדרך הזאת, והוא קיבל לכך את הגיבוי של בתי-המשפט העליון, ואין לי טענות על כך. דרך אגב, גם בפסק-הדין הזה של פתח-תקווה רמזו לכך, שאולי אין צורך כלל בחוק-עזר כדי להסדיר את הדבר הזה, והשאלה הזאת נשארה שם עדיין פתוחה.

חסר ערך, ראוי לצחוק, שאפשר לשים אותו לאל על-ידי התנהגות ודיבורים רמים.

כימים אלה אמרו הרבנים הראשיים במדינת ישראל על פסק-דין של שופטת בבית-משפט ישראלי דברים שיש בהם, לפי דעתי, משום עבירה על החוק, הם השתמשו במלים החמורות ביותר, תקפו שופט בישראל ופגעו בחוק ובנורמה הרווחת. לא היתה זאת ביקורת, אלא השמצה גסה ופגיעה במערכת המשפט בישראל.

ברם, אין להתפעל ואין להחפלא על שהרבנים הראשיים נוהגים כך, ראשית, כי זה מנהגם, ואין זאת הפעם הראשונה שהם נוהגים כך, ושנית — היחס שלהם אל החוק, החוק הנחקק בבית הזה, איננו יחס של כבוד.

הרי כימים אלה, או אפילו בשעה זו, שבה אנו דנים, הם, שני הרבנים הראשיים, תומכים באדם שנתן שוחד כדי לקבל תעודה רפואית המשתחררת אותו מצה"ל, והוא עלול להתמנות עכשיו לדין, כבית-הדין העליון לערעורים. הם תומכים באדם שהפר — והודה בכך — את חוקי מדינת ישראל, והוא עלול לקבל משרה רמה בבית-הדין לערעורים של מדינת ישראל, שהוא גוף מוסמך, ממלכתי.

יסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה לזה ול — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנשים שחושבים כך, אנשים שנוהגים כך, מזלזלים בחוק של מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, מועצת הרבנות הראשית, ששני הרבנים הראשיים עומדים בראשה, היא יציר כפיה של הכנסת הזאת. תפקידה הוא, בין השאר, לפעול לקירוב הציבור לערכי התורה והמצוות. האם ההתנהגות הזאת של הרבנים מקרבת לערכי היהדות והמצוות — ההתנהגות, הדיבורים והתמיכה שלהם כאנשים שהפירו חוק? והם פועלים על-פי חוק מדינת ישראל שניתן בבית הזה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאנחנו עומדים בפני משבר חמור ביותר, שאיננו משבר בין חילונים לרתיים, אלא בין אנשים המבינים שיש שלטון חוק במדינת ישראל ובין אנשים האומרים שהחוק החילוני במדינת ישראל כפוף לחוק התורה ולכן אפשר לזלזל בו, לשחק בו, להתעלל בו ולהתעלם ממנו — על זה הורית, מי שעומדים בראש המחנה המוכן להודות, שהחוק הישראלי החילוני הוא פחות ערך, או שבהיררכיה הוא נחות מחוקי התורה, אלה הם הרבנים הראשיים, הפועלים מכוח החוק, שהם ביקשו מאתנו לקבלו.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ואם הם, מנהיגי המחנה הרוחני, שעליהם להנחות במצוות ובתורה, נוהגים כך — איזה חינוך יקבל הציבור הרוחני, הנשמע לעמדותיה של מועצת הרבנות הראשית?

אנחנו עומדים בפני משבר חמור ביותר של שלטון החוק במדינת ישראל, וגושא זה נדון אתמול בהרחבה. לפנינו הפרה גסה של שלטון החוק. אני קורא ליועץ המשפטי לממשלה לבדוק מייד אם יש עבירה ברורה, ולדעתי יש, ולנקוט צעדים משפטיים נגד כל הרבנים, והרבנים הראשיים ככללם, על הביטויים שלהם נגד השופטת, נגד מערכת המשפט במדינת ישראל. אני גם קורא לשר הדתות לפעול נחרצות בעניין הזה.

אני גם מאשים את היועץ המשפטי לממשלה ואת שר

ללשון החוק ולרוחו. הכנסת מסוגלת להגיב, לצאת למחקפת נגד. לכן מוטב להתקף את השופטת, כי היא אילמת, היא מנועה מלהגיב. לכן מורידים עליה ועל מערכת המשפט קיתונות של דברי בלע: מתיוונים, קעקע יסודות היהדות, התערבות בתי המשפט כמאבק נגד בתורה. הרב מרדכי אליהו אף יוצא נגד מפלגה שהוא אינו אוהב, מפלגת ר"צ, שבעיניו היא צר ואויב.

התקפה זו הגדישה את הסאה. בתור שומרים על הסדר הציבורי והממלכתי התקין, איננו יכולים להחריש. אני מזעיק את הכנסת ואת הגורמים המוסמכים — שר הדתות, מבקר המדינה, היועץ המשפטי — להתערב כדי לעשות סדר במצב העלול להתפתח לאנרכיה.

הרבנות הראשית בישראל איננה מוסד וולונטרי או פרטי. הרבנות היא זרוע ממלכתית. שהוקמה על-פי חוק המסדיר את דרכי עבודתם של הרבנים הראשיים וקובע את סמכויותיהם. עקב כך, הרבנים הראשיים הם עובדי המדינה לכל דבר, וכל המגבלות החלות על עובדי המדינה חלות גם עליהם. הם בעת ובעונה אחת גם דיינים, ובחוקף מעמדם זה חלות עליהם המגבלות החלות על שופטים. עם כל הכבוד למוסד הרבנות הראשית. הוא איננו מערכת של קדושים המורמים מעם. מדובר בגוף ממלכתי, שאיננו נהנה מעמד מיוחד ומזכויות יתר.

עם בחירתו מוסר הרב הראשי הצהרה, כמוגדר בסעיף 23(ג) לחוק הרבנות הראשית: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא בנאמנות את תפקידי כחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל".

ואלה הם תפקידי הרבנות הראשית כפי שהם מוגדרים בסעיף 2 לחוק: 1. מתן תשובות ותווית-ידעת בענייני הלכה לשואלים בעצמם; 2. פעולות לקידום בציבור של ערכי תורה ומצוות. על כך מיתוספות סמכויות בורשאי כשרות וגם סמכויות לגבי מינוי דיינים. אני מצטער שעל הפרק עומד עכשיו מינוי של דיין משתמט מצה"ל, שהצליח להשתמט מצה"ל בזכות הצטרפות שקריות. אני מקווה שדבר זה לא ייעשה, כדי שלא להוסיף חטא על פשע בנוגע למעמדה ולסמכותה. לכבודה וליוקרתה של הרבנות הראשית.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
חבר הכנסת ארצי, אפשר לשאול אותך שאלה? משפט אחד.

היו"ר מ' כהן אבידב:

לא. חבר הכנסת דרוקמן, היום אני מבקש במקרה זה, שלא לשאול שאלות. אני חייב להקפיד על הזמן. יש סיבות מסוימות לכך. אני מבקש הפעם שלא לשאול שאלות.

יצחק ארצי (המערך):

נורמות ההתנהגות של הרבנים נקבעו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים בפסק-הדין בעתירה שהגיש חבר הכנסת יאיר צבן נגד שר הדתות והרב עובדיה יוסף. בפסק-דין זה נקבעה מפורשות נורמה שיש לנהוג לפיה: דיין, כמו שופט, אינו רשאי לעסוק בפעילות פוליטית ואינו רשאי לתת בגלוי או בהסתר עצות בעלות אופי פוליטי לאנשים או לגופים פוליטיים הפונים אליו. התנהגות כזאת פוגעת באמון הציבור ברשות השופטת, אשר הדיינים נמנים עמה, והיא אינה תואמת את מעמדו של דיין בישראל. נורמה זו היא המכוונת את הערכתנו לדרכי שני הרבנים הראשיים נגד השופטת. נגד פסק-הדין, נגד המערכת השיפוטית, נגד המפלגות. לכן עלינו לראות בהתנהגות הרבנים הראשיים עבירה חמורה על נורמה זו.

אם כן, בפסק-הדין המנומק נאמרו דברים שכבר שמענו. אך באווירה שנוצרה, בתחושה שסוף סוף פרצו כירושלים אנשים, הרוצים שאורחות חיים יהיו שונים במקצת מאלה הנהוגות ב"מאה-שערים" ויתאימו קצת יותר לאורח החיים המודרני — לא יכלו הרתים, ובראשם הרבנים הראשיים, לעכל את השינוי. לכן הסתערו והתקיפו את פסק-הדין הזה.

אני קורא לכם לחשוב, מה יקרה מחר אם הבית הזה יקבע איזה חוק, או אם בית-המשפט יקבע הלכה חדשה, שלא תמצא חן בעיני הרתים. כולנו נהיה מוקעים ומושפלים, וזה דבר חמור. הוא חמור לא מפני שאני מפקד ממה שיגידו הרב הראשי, או הרבנים הראשיים, או כל חברי המועצה הדתית, אלא מפני שאני רואה דבר אחד: אני רואה קיטוב ושנאה וחוסר הבנה למה שמאחד אותנו, והוא הכבוד לחוק ולשלטון החוק. המתבטא בראש ובראשונה בציות לבתי-המשפט ובכבודם. והנה, הציות והכבוד אינם נחלתו של ציבור שלם, ואינם נחלתם של מנהיגי הרוחניים. זוהי סכנה אדירה לחברה הישראלית.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני הישבי-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, מתוך דאגה עמוקה לשלטון החוק ולסדר התקין, אני מעלה עתה את הצעתי לסדר-היום בדבר התקפת הרבנים הראשיים את המערכת המשפטית.

במדינת ישראל מתנהל מאבק בלתי פוסק, יומיומי כמעט, בין כוחות הסדר הממלכתי והשלטון התקין לבין אותם כוחות אשר מתוך אינטרס, תפיסה מוטעית או גישה זלזלית מכרסמים בסדר החוקי התקין.

הפעם הזאת אני נדרש להתקפתם של הרבנים הראשיים בכנס מפלגתי על מערכת בתי-המשפט ועל שופטת אשר כל אשמתה בכך שהיא מלאה את תפקידה וניסתה פסק-דין שאינו לטעמם של הרבנים הראשיים. בכנס, בנוכחות רבני המפלגה, אשר בו הנואם הראשי היה מזכ"ל המפלגה, יצאו שני הרבנים הראשיים בשפה בוטה, חריפה ותוקפנית נגד פסק-הדין של השופטת פרוקציה, נגד מערכת המשפט ונגד המפלגות.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אתה היית שם?

יצחק ארצי (המערך):

מה אשמתה של השופטת? בעקבות פנייה משפטית היה עליה לקבוע, על סמך בקיאותה המשפטית, ניסיונה והערכתה המקצועית, מה מעמדם של חוקי-העזר העירוניים כאשר הם קובעים בסוגיה שיש לה נגיעה לחירויות האזרח. השופטת מציינת, שמועצת העיר אינה מוסמכת לחוקק חוקי עזר שיש בהם משום הגבלה של חופש הפרט. חקיקה כזאת שייכת, אליבא דשופטת, לסמכות הכנסת, השופטת חשפה נקודה חלשה בחוקי-העזר העירוניים.

במקום שהחוגים הדתיים, שהם שותפים נכבדים בחקיקה של חוקי עזר כאלה, ישלחו פרחים לשופטת על שחשפה פגם יסודי בחקיקה העירונית, המסדירה זה 40 שנה את חיי האזרחים, הם מסתערים עליה בשצף-קצף ותוקפים אותה. הכתובת להתקפות בגין פגמים אלה היא המחוקק, כלומר הכנסת. אלא שהרבנים הראשיים הם אנשים וזהילים. הם אינם מעזים לתקוף את הכנסת, שהיא המחוקקת והיא האחראית

נגד השופטת, אלא נגד פסקי-הדין, שבא לשנות את פניה של ירושלים בשבת.

אני בכלל מתנגד להתקפות אישיות על שופטים, על רבנים, כדוגמת ההתבטאות שהיתה בשעתה נגד השופט העליון מנחם אלון בזו הלשון: "השופטים היושבים על תקן השופט הדתי, יותר משיש עליהם מרות החוק והממלכתיות, יש עליהם יראת הרבנות והעסקנים הדתיים ששלחו אותם". זו היתה התקפה אישית ופוגעת, והיכן היו אכירי החוק אז? ומה יאמרו אלה על מה שנאמר היום בעיתונים על הרב הראשי, שהוא "רב שחור"?

אשר לחקיקה בירושלים, החוק נוצר למען בני האדם ולא בני האדם נוצרו למען החוק, אם צודקת השופטת פרוקצ'יה, שאין סמכות לעיריית ירושלים לחוקק את חוקי-העיר הללו, יש צורך בחקיקה של הכנסת לגבי הסדר העניינים של השבת וגם לגבי עניינים אחרים, בצורה של הסמכה או של חקיקה ראשית. בעבר רצו לחוקק את חוק השבת, והיו מי שמנעו זאת, גם חוגים דתיים וגם חוגים שאינם דתיים; ואיני יודע אם זה היה נכון אז, מיד לאחר קום המדינה. יכול להיות שהיום אנחנו צריכים להצטער על כך, אבל בין כך לבין כך יש צורך בחקיקה זו, שתסדיר את העניין ותחזיר את הסטטוס-קוו שמדובר עליו.

ואולם, האם הציבור החילוני רוצה להפוך את השבת, בעלת האופי היהודי המיוחד, לשבת של פאבים וקולנוע עם סרטי רמבו?

מנהיגי המלחמה נגד השבת המסורתית מדמים עצמם למנהיגי הציונות החילונים, שמרדו ברכני הגולה ועלו ארצה במגמה להקים חברה חופשית מכבלים דתיים, חברה פרודוקטיבית וצודקת יותר מן השטעטל בגולה. אך השוואה זו איננה נכונה, והיא פוגעת בראשי הציונות. מתוך להט החזון שבער כאש בעצמותיהם, הם הקימו את הכלים לכניין הארץ, את התשתית למדינת ישראל. לעומתם, אלה בירושלים מעלים את גס הדמוקרטיה וחופש הביטוי, אבל איוה מורשת הם מציעים לנו? מה הם באים לתת לדור הצעיר? הם מגלמים בצורה חריפה את משבר החילוניות והזהות היהודית, כשהוא עטוף בדמוגוגיה על דמוקרטיה וחופש הפרט. איך הם מסבירים את רציפותו של העם היהודי ואת המסורת ששמרה עלינו אלפי שנים?

האם הציבור החילוני הגדול רוצה לראות באכירי הסרטים והפאבים את מנהיגי הרוחניים? אני פונה אליו: היכן גדולי הרוח של ציבור זה אשר ייכנסו בעובי הקורה, יושיטו יד למחנה הדתי הכונה, השותף בהקמת המדינה ובביצורה בתחומי הרוח, החברה, הכלכלה והצבא?

נכון, במחנה הדתי יש גם מי שמשתמטים מצה"ל, מבזים את דגל המדינה ואפילו אינם מוכנים להכיר בה, זורקים אבנים בשבת ונוהגים באלימות כלפי חיים וכלפי מתים. יש מהם הנוהגים לפי אמות-מידה לא מוסריות, אכל, אותם הם מייצגים את רוב הציבור הדתי? מדוע תמיד רואים אותם כאילו הם מי שמייצגים את הציבור הדתי?

הגדיל לעשות עיתון "הארץ" היום בכותרת מאמר המערכת שלו: "גונבים לנו את המדינה". מה נאמר שם? — הדחיים משליטים אורחות החיים לפי ההלכה, גונבים נפשות ילדים, מנהלים פעולות מיסיונריות, נכנעים לדיקטטורה בדרך של מיעוט מימי הביניים. "האינכם מרגישים" — הוא פונה כאילו לציבור החילוני, שבעוד הם נלחמים על כיסאותיהם — "גונבים לנו כוחות השחור את המדינה"?

על-פי החוק, הרבנים הראשיים רשאים לפרסם חוות דעת הלכתיות, וכמובן רשאים הם לטפל גם בסוגיה העדינה של השבת ודעת ההלכה כאשר לחילולה. מעבר לזה, עליהם להשאיר את המאבק לשינוי החקיקה או להכרעות בכנסת בידי אנשי המפלגות. חזקה עליהם שידעו לנהלו. התסיסה בקשר לחוק ההסמכה תוכיח.

התנהגות שני הרבנים הראשיים כמוצאי שבת חורגת מסמכויותיהם. מעשיהם דומים למעשה של שופט עליון הנוקט עמדה פומבית במחלוקת מפלגתית. זאת לא היינו מקבלים ולא היינו סובלים. על פגיעה כזאת בנורמות ההתנהגות של שופטים לא היינו עוברים לסדרה-יום.

אברהם ורדיגר (מורשה-פ"י):

זה לא היה כמוצאי שבת, זה היה — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש לא להפריע.

יצחק ארצי (המערך):

לכן, אל להם לגורמים המוסמכים להתעלם ולמלא פיהם מים, עליהם לפעול.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, אני קורא לשר הדתות להפעיל את סמכויותיו כדי להביא את הרבנים הראשיים לפני בית-דין משמעתי. אני קורא למבקר המדינה, אשר לפי סעיף 24 לחוק הרבנות הראשית רשאי לבקר את העניינים הכספיים והמינהליים של הרבנות; אני קורא לבדוק אם כנס מפלגתי בלשכת הרבנים ובהשתתפות ודבריהם, האם כנס כזה עולה בקנה אחד עם כללי המינוח התקין. גם על היועץ המשפטי לממשלה להגיד את דברו בנושא זה, כפי שהוא עשה לגבי סטייה מכללי הנוהל התקין במקרה של כבוד הרב עובדיה יוסף.

הרבנות הראשית היא מוסד ממלכתי של היישוב המאורגן. סמכויותיה נוגעות גם לציבור הלא-דתי. ציבור זה חייב להתחייב במלוא האמון והכבוד לרבנות, ועלינו לשקוד על שכן ייעשה. מעורבות הרבנות הראשית במחלוקת הפוליטית הורסת את אמינותה כחלק מהמערכת המשפטית. במקום להיות גורם לטיפוח האחדות, היא הופכת לגורם המרבה פירוד, מחלוקת, יריבות.

ביקשנו לבנות רבנות של המדינה. החרדים זלזלו בה וכינוה "הרבנות של הציונים". עתה היא הופכת לרבנות של המתחרים. על-ידי כך היא הורסת את מעמדה הפורמלי והמוסרי.

הנושא הוא חשוב ביותר ולכן אני מבקש מהכנסת לדון בו במליאה. תודה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פסקי-הדין של השופטת פרוקצ'יה בא לפרוץ את מסגרת הסטטוס-קוו בענייני השבת בירושלים. הסטטוס-קוו נקבע בשנת 1955 בעיריית ירושלים, על-ידי אגרון המנות.

הרבנים הראשיים גילו את דעתם, כי פסקי-דין זה בא לקעקע את יסודות היהדות. בדבריהם לא היתה התקפה אישית

אומנם, לצערי הרב, אנחנו רגילים ליחס של אי-כבוד כלפי הרבנות והרבנים, אולם עד כדי כך — ממש לא ייאמן. מה חושבים חברי הכנסת הנכבדים, האם לדעתם יש להעתיק למדינת ישראל את המשטר הרוסי ולהכתיב לרבנים מה לומר ומה לא לומר? האם יש משהו שחשוב באמת כי כזה צריך להיות המשטר במדינת ישראל?

רבתי חברי הכנסת, המתקפה הזאת נגד הרבנים הראשיים בכנסת ובעיתונות עד כדי תביעה להעמדתם לדין אומנם עטופה באצטלה של דאגה למערכת החוק במדינת ישראל אך היא חמורה מאין כמוה. יש בה משום צביעות, ועל כגון דא כבר הזהיר אלכסנדר ינאי את אשתו: אל תחיריאל לא מן הפרושים ולא מן הצדוקים, אלא מן הצבועים העושים כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנסם.

חברי הכנסת הנכבדים, מדוע נזעקתם כל כך על פגיעה בבתי המשפט? היכן אתם נמצאים כאשר לעתים קרובות מאוד מחפרסמות מתקפות קשות ביותר נגד רבנים ובתי-דין רבניים? מדוע לא נשמע קולכם? אם כנים אתם, ואם אתם דואגים באמת אך ורק למערכת המשפטית במדינת ישראל, מדוע לא שמענו מעולם את קולכם על ההתקפות החוזרות ונשנות נגד בתי-דין רבניים? או שמא לדעתכם מערכת החוק במדינת ישראל היא סלקטיבית?

רק לפני כשכרעיים הפגינו אנשי התנועה הרפורמית נגד כתי-הדין הרבניים כשהם נושאים שלטים בידיהם. הפגנתם לא הייתה נגד פסק-דין מסוים, אלא נגד עצם המערכת המשפטית הזאת. היכן הייתם אז, ומדוע לא שמענו את קולכם?

כאשר בתי-דין רבני כותב פסק-דין מנומק המשתרע על פני 42 עמוד, תוקפים אותו בלי לקרוא כלל וכלל את פסק-הדין, מבזים אותו ומעלילים עליו עלילות שקר, ואיש מכם אינו פוצה פה ומצפץ.

עקב מציאות מצערת זאת, אינני יכול שלא לקבוע בכאב רב, כי העלאת הנושא בכנסת מצד חברי כנסת מסוימים יש בה משום צביעות מחד גיסא, ורצון לנגח את הרבנות ואת הרבנים הראשיים מאידך גיסא.

אדוני היושב-ראש, ברצוני להתייחס להשלכות החמורות של פסק-דינה של השופטת ד"ר אילה פרוקצ'יה. פסק-דין זה טומן בחובו סכנה ביטול מחלט כמעט של השבת במדינת ישראל כולה. לפי פסק-דין זה יוכלו להיפתח כל בתי-הקולנוע במדינת ישראל, כל התיאטראות, כל כתי-הקפה, ועל-ידי כך תאבד חלילה מדינת ישראל את זהותה היהודית.

לא נוכל להסכים לכך בשום פנים. לא מדובר כאן רק בעניין דתי, כי אם בערך לאומי ממדרגה ראשונה. בטוחני שכלל הציבור, לאו דווקא הציבור הדתי, מעוניין בשבת-היהודית במדינת ישראל ומתנגד לפגיעה בצביונה ובדמותה. רצון זה בא לידי ביטוי בחוקי-העזר העירוניים בעניין שמירת השבת. חוקים אלה, שנתקבלו באורח דמוקרטי על-ידי הנציגות הנבחרת של תושבי העיר, מבטאים את רצונם האמיתי של רוב תושבי העיר, חוץ משוליים קיצוניים ואנטי-דתיים.

רבתי חברי הכנסת, עם כל הכבוד לשופטת ד"ר פרוקצ'יה, אינני מבין מדוע אין לתושבי ירושלים הזכות לקבוע את דמותה של עירם, כשם שצריך שתהיה זכות כזאת לתושבי כל עיר וכל יישוב במדינת ישראל. מה פירושה של טענת השופטת, שאי-אפשר לחוקק חוקי עזר לשמירת שבת כי "זו התערבות בחירות יסוד של האדם ופגיעה בזכותו לנהל את אורח חייו על-פי תפיסתו; משום שלא ניתן להטיל סייגים על

הסתה זו של עיתון "הארץ" וחוגים דומים לו היא הגורם לפירוד הגדול בלבבות. אני פונה אל הציבור החילוני השפיר, המתון, הרוצה בקיום בצוותא, שיחד עם הציבור הדתי — אותו ציבור המוכן לכך, שנתן אז יד לאותה מסגרת של סטטוס-קוו; לא הכול היו מאושרים מכך, אבל ידעו שצריך לחיות יחד — אם כן, אותו ציבור חייב להמשיך ולקיים את אורחות החיים שלנו, כפי שהיו מאז ומעולם.

אני יודע שבירושלים יש בעיות. יש בעיה של האיזטדיין ויש בעיה של הקרנת סרטים בכתי-הקולנוע. יש דברים שאפשר לפתור אותם ויש דברים שאי-אפשר לפתור אותם, אבל אל יעשו דברים בצורה הפוגעת כל כך בציבור שלם. אל ילכו בדרך שמתווה עיתון "הארץ" לציבור החילוני. יש פגמים, צריך לתקן אותם. צריך לעשות הכול כדי להגיע שוב למצב של הידברות — לא מלחמה, אלא הידברות. הידברות יכולה להיות תוך מאבק רעיוני, תוך מעמד רוחני, תוך כדי כך שכל אחד שומר על ייחודו. מעשים כמו אלה שראינו גם בירושלים וגם במקומות אחרים הם הגורמים לשטנה. אני פונה לקיצונים משני המחנות, גם לאנשים דתיים המשתמשים באלימות ופוגעים בציבור הדתי כולו, גם לאנשים חילונים שנושאים את נס המרד ויוצאים נגד מסורת ישראל. אני קורא לזרם המרכזי משני הקצוות: כדאו נלך יחד על-גנת שנוכל לקיים אותה ירושלים, ירושלים היהודית, שאליה נשאו היהודים כמשך אלפי שנים את פניהם; את ציון, כפי שראו אותה היהודים בחזונם.

היור' מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת גרשון שפט. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו — לאחורון בנושא זה, לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מספרים על רב שהתקבל לרבנות באחת מקהילות אמריקה. בשבת הראשונה הוא דרש בכתי-הכנסת על השבת ומשמעותה. לאחר התפילה ניגשו אליו הגבאים והעזירו לו בעדינות, כי על נושא כזה כמו שבת הוא איננו יכול לדבר בקהילה זאת, שחלק ניכר ממנה איננו שומר שבת. בשבת השנייה דרש הוא בכתי-הכנסת על הכשרות וערכה. לאחר התפילה ניגשו שוב הגבאים לרב והעזירו לו גם הפעם, כי על כשרות הוא איננו יכול לדבר כאן, כי חלק ניכר מן הקהילה איננו מקפיד על כשרות. בשבת השלישית דיבר הרב על טהרת המשפחה וחשיבותה, והנה גם הפעם הזאת חזרה על עצמה אותה תופעה, שהגבאים מעירים לרב שאי-אפשר לדבר כאן על נושא זה, כי הציבור ברובו איננו שומר על טהרת משפחה. הגיב הרב ואמר: לפי דבריכם, על שבת אינני יכול לדבר כאן, על כשרות אינני יכול לדבר כאן ועל טהרת משפחה אינני יכול לדבר כאן. על מה אני כן יכול לדבר כאן? ענו נציגי הקהילה: מה הבעיה? אתה יכול לדבר על "יהדות".

נוכחתי בבדיחה זאת בשומעי את המתקפה על הרבנים הראשיים שהיינו עדים לה כאן. על מה ולמה? כי העזו לדבר נגד הפגיעה בשבת קודש. שמו שמים, רבנים מעיזים להרים את קולם נגד חילולי שבת ונגד גיטימציה לחילולי שבת. אתם, שרוממות חופש הדיבור וחזיונות האזרחי בגרונכם, רוצים לסתום את פיהם של רבנים ולמנוע מהם אפילו את הזעקה על הפגיעה באחד הערכים המקודשים ביותר לעם ישראל — שבת קודש, שיהודים בכל הדורות מסרו את נפשם על שמירתה. לדעתכם, מה שמותר לכל אדם ובכל עניין יהיה אסור לרבנים, דווקא בנושאים שהם מופקדים על קיומם. האם יש בכך הגיון? האם יש בכך יושר והגיונות?

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת חיים דרוקמן. אני מבקש מהשר לענייני דתות להשיב על ההצעות לסדר-היום.

השר לענייני דתות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עליפי חוק הרבנות הראשית לישראל תפקידי מועצת הרבנות הם, בין השאר, כפי שהזכירו כמה חברים שדיברו כאן, לעשות פעולות לקירוב הציבור לערכי תורה ומצוות.

כאשר הרבנים הראשיים, העומדים חליפות בראש מועצת הרבנות הראשית, מרגישים כי פעולה מסוימת גורמת להרחקת לבבות מערכי תורה ומצוות ומוסיפה פילוג ומחלוקת, עליהם להביע את דעתם בגלוי.

כך קרה בעניין השבת בירושלים.

יאר צבן (מפ"ם):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת יוסי שריד, כאשר העלו את ההצעות האלה לא היית באולם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה לא הייתי?

היו"ר מ' כהן אבידב:

לא היית כל הזמן באולם. נכנסת לפני כמה דקות. אני מבקש ממך שלא להפריע.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה יכול לבחון אותי. ישבתי כאן עד אמצע הדיון וחזרתי בעת נאומו של חבר הכנסת דרוקמן. אדוני רוצה שאומר לו מה אמר חבר הכנסת דרוקמן?

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת דרוקמן היה אחרון הנואמים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכחתי גם בעת נאומו של חבר הכנסת וירשובסקי.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת יוסי שריד, האמן לי, ראיתי. האמן לי שהיית כאן. הרי אין ספק שאני ישבתי כאן וניהלתי את הישיבה.

בבקשה, אדוני השר.

השר לענייני דתות ז' המר:

כך קרה בעניין השבת בירושלים, כאשר במרכז העיר, מול בית-הכנסת "ישורון", מול "היכל שלמה", מול בתי-הכנסת ידועים בירושלים ובעולם היהודי כולו, נפתחים בתי-הכנסת, משחקי קלפים ממירים את קדושת השבת. כאשר יוצאת קריאה מנציגי ציבור בירושלים ובכנסת לפרש את פסיקת השופטת כקריאה לכל בתי-הקולנוע ולכל בתי-הקפה, וכעצם לכל בתי-המסחר, להפר את אופיה השבתי של ירושלים, להמיר את שמלת השבת שלה במסחר, בדיסקוטקים ובמשחקי קלפים ולערער את שיווי המשקל של החיים יחד בירושלים ולהפר את שלווה העיר והשבת — האם יש להתפלל על

חירותו של הפרט לפעול בהתאם למצפנו ולדעותיו? לפי טענה זו אין מקום לשום חוקים, כי כל חוק הוא "התערבות בחירות יסוד של האדם ופגיעה בזכותו לנהל את אורח חייו על-פי חפסתו". וכל חוק "מטיל סייגים על חירותו של הפרט לפעול בהתאם למצפנו ולדעותיו".

מדוע, למשל, נמנע מאנשים ללכת עירומים ברחוב? האם אין בכך משום פגיעה בזכותו של אדם לנהל את אורח חייו על-פי חפסתו והטלת סייגים על פעולתו לפי מצפנו ודעותיו? ואולי תזכה אותנו השופטת פרוקצ'יה בפסק-דין, שאכן אין למנוע גם זאת, אלא בכל דבר ודבר איש הישר בעיניו יעשה, וההפקרות תחגוג את ניצחונה.

אדוני היושב-ראש, אני שולל גישה זאת מכול וכול. לפי מיטב הכרתי יש לחברה זכות לקבוע על-פי הבנתה ושיקול דעתה דברים שיחייבו את היחידים שבה. לא יתכן לאפשר ליחידים לפגוע ברצונו של הציבור. דבר זה הוא אנטי-דמוקרטי ואנטי-מוסרי ממדרגה ראשונה.

יתירה מזאת, השבת ייחודה את עם ישראל בכל דורותיו. יהודים בכל הדורות שמרו על השבת כעל בבת-עינם ומסרו את נפשם על שמירתה. בקשר לכך אזכיר את דברי אחד-העם, שהרגיש כי יותר מששמרו ישראל על השבת, שמרה השבת עליהם. לא יעלה על הדעת שמדינת ישראל תתנכר לעברה ולשורשיה. לא יעלה על הדעת שכידור זול ירמוס את הערך המקודש של השבת. זוהי פגיעה קשה בזהותה היהודית של מדינת ישראל.

יהודים מכל העולם הבאים למדינת ישראל מחפשים בה את הנקודה היהודית, הנשמה היתירה. גם יהודים שבאורח חייהם האישיים אינם שומרים כל כך על השבת רוצים לחוש שבת יהודית בבואם למדינת ישראל, כיאה למדינה יהודית. כך במדינת ישראל כולה, וקל וחומר בירושלים עיר הקודש.

מי איננו מודע לייחודה של ירושלים עיר הקודש? מי איננו מכיר את אופיה המיוחדת וקדושתה המיוחדת? צר לי מאוד, שיש בתוכנו חוגי שוליים קיצוניים, שאינם רוצים לדעת ואינם רוצים להבין ורוצים כנראה להפוך את ירושלים עיר הקודש לסתם עיר נוספת במזרח התיכון.

אני מאמין שהם לא יצליחו להגשים את מטרותם. עם ישראל לא יתן להם לעשות זאת. אני בטוח שיש קונסנזוס לאומי רחב ביותר, שהוא מעבר לחלוקה המפלגתית הרגילה ומעבר לחלוקה שבין דתיים ללא-דתיים, בנושא שמירת אופיה המיוחדת של ירושלים, הגישה הלאומית הברירה, המקיפה את רובו של העם, רוצה לשמור על ייחודה של ירושלים ועל זהותה היהודית של מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר, שפירושה של השופטת ד"ר פרוקצ'יה לחוק בנושא השבת לא מקובל עלי לחלוטין, ואני בטוח כי שופטים רבים אינם מסכימים אתו. כדי למנוע אפשרות למתן פירוש כזה, ובעיקר כדי למנוע את הרס השבת במדינת ישראל, מחזקתנו, חברי הכנסת, לתקן פרצה זאת על-ידי חקקה. כוונתי לחוק שיסמך מפורשות את הרשויות המקומיות לחוקק חוקי עזר בקשר לשמירת השבת על-פי רצון תושביהן. זהו דבר אלמנטרי וצודק מאין כמוהו.

אני בטוח שרוב הבית הזה יתאחד סביב חוק זה, שכל מטרתו היא למנוע את הרס השבת במדינת ישראל ולשומרה כפי שהיה מקובל מאז קום המדינה.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה הם תקפו את ר"צ?

יאיר צבן (מפ"ם):

למה הם לא תקפו את מפ"ס?

קריאות:

השר לענייני דתות ז' המר:
לא נכון, לא בגלל זה.

קריאות:

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת יוסי שרד, חבר הכנסת דרוקמן, התאפקתי מספיק.

מאיר כהנא (תנועת כך):
עלי אתה מאיים?

היו"ר מ' כהן אבידב:

אתה התבטאת בצורה לא נאותה. על זה היתה ההערה שלי.

מאיר כהנא (תנועת כך):
זה לא נאה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

התווכחתם מספיק, תאפשרו לשר להשיב.

השר לענייני דתות ז' המר:

היעלה על הדעת שרוב שנבחר לעמוד בראש המערכת הרבנית יהיה מנוע מלזעוק על שמירת שבת, שהיא מהיסודות החשובים ביותר באמונה היהודית? וכל סחימת הפיות הזאת נעשית בשם עקרונות דמוקרטיים ושמירה על שלטון החוק וחירויות האזרח. אני משוכנע, שהכנסת איננה סבורה כי הרבנים הם "אוטומטים", ואינני סבור כי ניתן למנוע מרבנים להביע את דעתם בעניינים הבסיסיים ביותר של היהדות רק משום שהיבטים מסוימים של אותו עניין נתונים גם למחלוקת שיפוטית או פוליטית.

אני גם לא רואה שום פגם בכך שרוב מצייני שפסק-דין ניתן על-ידי בית-משפט מקומי — זה מה שאמר הרב.

קריאה:

השר לענייני דתות ז' המר:

נכון, כי זו ערכאה נמוכה, וכי אין לראות בכך סוף פטוק, ריש לערער על כך.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה תקפו את ר"צ?

חיים דרוקמן (הסיעה הרתית-לאומית):
כי מגיע להם.

השר לענייני דתות ז' המר:

אם מותר לומר משפט אחד בנושא הזה, זה לא על סדר-היום וזה לא חלק מהעניין. העניין הוא השופטים, לא ר"צ. אבל, אני אחזור על מה שאמר חבר הכנסת ורדיגר. זה מין הבעה של רוגו על כך שנציגי ציבור קוראים לציבור ללכת ולהחלי את השבת כירושלים. זו מעין הכעת מחאה. אפשר להתבטא כך, אפשר להתבטא אחרת, אבל כשכאים נציגי ציבור

שמנהיגים רוחניים אלה מבטאים את כאבם על הפגיעה בלב ירושלים, בלב השבת וכלל הפועם המלוכר של ירושלים, והם אומרים זאת מתוך כאב-לב?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מותר לשאול שאלה?

היו"ר מ' כהן אבידב:

אדוני השר, אתה מוכן להשיב לו?

השר לענייני דתות ז' המר:
לא.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת וירשובסקי, השר לא מוכן להשיב. זו זכותו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אתה לא מוכן?

השר לענייני דתות ז' המר:
אחרי שאגמור.

מאיר כהנא (תנועת כך):
השר לא מוכן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אתה עדיין לא שר דתות.

השר לענייני דתות ז' המר:
גם לא יושב-ראש.

חברי הכנסת, הדרישה כי הרבנים הראשיים יהיו "כובות" וימנעו מלעסוק בנושאים החשובים ביותר העומדים על הפרק מבחינה דתית — דרישה זו מעליכה מבחינה אינטלקטואלית ומנוגדת לתפקיד שהחוק הטיל על הרבנים הראשיים.

כוונת מציעי ההצעות הפוגעות ברבנים ברורה. קל לנחש בדיוך-כלל את עמדתם כלפי הדת והרבנים. בלי קשר למקרה הזה.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה הם פגעו בנו? דיברו על ר"צ — זה תפקידם. להיכנס לזיוכוח בין-מפלגתי?

מאיר כהנא (תנועת כך):

אדוני השר, אל תענה לו. הוא סתם כסיל.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אני לא מוכן לשמוע ביטויים כאלה.

אני מבקש ממך שלא לחזור על זה פעם נוספת, ולא — אני אוציא אותך מהאולם. אני אומר לך את זה באופן גלוי.

השר לענייני דתות ז' המר:

כל רצונם הוא, אם מותר לומר, "לסתום" את פי הרבנים הראשיים ולמנוע מהם להביע את דעתם באופן חופשי. מתוך חירות וללא מורא. קו ישר מקשיב בין מי שמעוניין שהרבנים ידקלמו רק את הדברים הנעימים לאוזניו, או חושב שמוטב שלא יאמרו דבר וישבו בשקט, ובין השלטונות בגולה, בארצות מסוימות מאוד, שהיו מוכנים להשלים אך ורק עם רבנים העונים אמן אחר דברי השלטונות, או נמנעים לחלוטין מכל התערבות בענייני המדינה: "רבנים מטעם" קראו להם.

מי שדורש שהרבנים הראשיים לישראל לא יתייחסו לשאלה של חילול שבת בפרהסיא, ובפרט בירושלים, ולשם כך הוא משתמש בסממאות של "התערבות פוליטית" ו"זלזול ברשויות המשפט" — חוטא, לעניות דעתי, בדמגוגיה.

ואומרים: פירוש פסק-הדין של השופטת הוא שאפשר לפתוח את כל בתי-העסק, כאלו השופטת היא הסמכות שתקבע מה יקרה בירושלים — אבל, אני לא עונה על כך כאן, זו הערה פרטית לגמרי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתם תייצגו את הציבור שלכם. לנו יש ציבור שלנו.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
מה שנוגע לחילול השבת — יש לגנות אותו.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, אני מבקש מכם לאפשר לשר לסיים את דבריו.

השר לענייני דתות ז' המל:
זכותו של הרב להביע דעה כזאת, אגב, חלק גדול מהוראת המשפטים היא הצבעה על טעויות של שופטים, וקבצים משפטיים שלמים, כל החוכן שלהם הוא חקיפה של פסק-דין, לא של השופטת אלא של פסק-דינה.

אגב, אני לא שמעתי, כפי שהזכיר פה חבר הכנסת שפט, את חברי הכנסת האלה שעכשיו צועקים, קוראים ונוצקים לשמירת כבודו של הירושלמי, נזעקים עקב תקיפת בית-הדין הרבני על פסק-דין שלו, רק לפני שבועות מספר, או עקב דברים שהוטחו בשופט דתי בבית-משפט מחוזי ואחר כך שופט דתי בבית-המשפט העליון — שם הוא הותקף אישית, לא על פסק-הדין שלו, אלא אישית, שתיקתם מאז של אלה שנוצקים היום להגן על שמירת כבוד בית-המשפט צורמת מאוד.

באותה הזדמנות, לא רק שביוזאת בית-הדין הרבני או שופטים דתיים בבית-משפט, אלא תקפו גם את היועץ המשפטי לממשלה בכוח ובלעג. הוא עצמו התבטא באותו נושא, כי הוא לא התעלם לחלוטין מפסק-דין של בית-דין רבני. היועץ המשפטי פירש, שהוא לא יכול להתעלם מפסק-דין של בית-דין רבני, ועשו אותו ללעג ולקלס. ואז איש לא פצה פה.

חברי הכנסת, לפי דעתי, הרבנים הראשיים הביעו את עמדתם נגד פסק-הדין, לא נגד השופטת, באופן סביר, וזו זכותם. אין להפוך את התקפתם של פסק-הדין, שהיא לגיטימית, לתקיפה של שופטת, תקיפה שלא היתה. זו זכותם, ובמקרה זה זו אפילו חובתם.

לכן, אני מתנגד לרוח ההצעה של חבר הכנסת וירשובסקי ומציע להסיר אותה מסדר-היום. את יתר ההצעות אני מציע להעביר לאחת מוועדות הכנסת. אולי ועדת הפנים תדון בכך.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר הדתות. חברי הכנסת, יש הצעות אחרות. אני קורא למציעים לפי הסדר. הראשון — חבר הכנסת יאיר צבן. לאיזו הצעה?

יאיר צבן (מפ"ם):

להצעתו של חבר הכנסת דרוקמן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

כוונתך להציע להסיר אותה?

יאיר צבן (מפ"ם):

כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

בבקשה, במסגרת של שלוש דקות.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר לענייני דתות, שמעתי בהקשבה את דבריו, שהיו גם דברי תשובה על הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת דרוקמן. ואני רוצה לומר לך, שהתפרצת לכמה דלתות פתוחות, לא לדלת אחת. כל אדם שרגליו נטועות בקרקע המציאות לא היה מעלה על דעתו לומר, שרבנים ראשיים במדינת ישראל — כפי שאנחנו מכירים את המוסד הזה, על מעלותיו ועל חסרונותיו — לא יגיבו על פסק-דין כזה, שיש לו ללא ספק משמעות עקרונית.

השאלה אינה שאלת זכותם של הרבנים הראשיים למתוח ביקורת כזאת. הרי הזכות למתוח ביקורת היא זכותו של כל אדם, אם כי האחריות גם מגבילה סמכות. דווקא המעמד האחראי שלהם מפחית את זכויותיהם בעניינים אלה מזכויותיו של האזרח מן השורה. עם זאת, אני מסכים, שהמעמד איננו שולל כליל את הזכות.

לא על כך נסוב הוויכוח, אדוני השר. הוויכוח הוא על סגנון התקיפה, סגנון הביקורת וסגנון ההתייחסות שלהם לוויכוח הציבורי מסיבך לפסק-דין זה.

אתה אומר שחובה על הרבנים הראשיים — ויש על כך ויכוח בינינו, והחלפנו על כך מכתבים לא פעם אחת ולא פעמיים, ואני חושש שעוד נמשיך להחליף, ואולי גם נגיע להתדיינות בפורומים שונים — חובה על הרבנים הראשיים להגיב, והרבנים הראשיים אינם אוטומטים. אני מסכים שהם אינם אוטומטים, אבל חוק הרבנות הראשית קובע במפורש את סמכותם, ואפילו אקח את הפירוש הרחב של בג"ץ, שבו השופט קיסטר המנוח — — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
איזה מנוח?

יאיר צבן (מפ"ם):

סליחה, סליחה, אני מצטער.

היו"ר מ' כהן אבידב:

זו סגולה לאריכות ימים.

יאיר צבן (מפ"ם):

סגולה לאריכות ימים, עד 120, עד 120.

אפילו אני לוקח את הפירוש הזה, הרי עדיין מדובר על השבת תשובות, וספק אם מדובר בנקיטת יוזמות.

אני רוצה לשאול אתכם, אדוני השר וחבר הכנסת דרוקמן, האם הדאגה היא לא להרכות מחלוקת בישראל? בפרשת אסירי המחותרת היתה פעילותם כדי שלא להרכות מחלוקת, ובפרשות אחרות?

אדוני השר לענייני דתות, יש לעשות רכיזיה בהנחיות הפעולה של הרבנות הראשית. לאחרונה יש יותר מדי מקרים של התנגשות חמורה עם רגשותיו ומחשבותיו של חלק ניכר מהציבור. דווקא מי שחרד למעמדה של הרבנות הראשית חייב להנחות ולדאוג לכך שהמעורבות הזאת תיפסק ושיהיו יותר ויותר ויתורים בעולמה של ההלכה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות הריבור לחבר הכנסת מאיר כהנא, לאיזו הצעה רוצה אדוני להתייחס?

מאיר כהנא (תנועת כך):

לזו של חבר הכנסת ארצי.

הרשימה נעשתה על דעת המזכיר ועל דעלי לפי סדר ההצבעות
לפי מה שראינו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב יוסף, ואחריו — לחבר
הכנסת מנחם פרוש.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרבנים, עשו את מה
שהם חייבים לעשות, שהרי אמרה התורה "לא תגורו מפני
איש". בכל נושא הנוגד את דעת התורה עליהם לומר את דעת
התורה. רק תמים יחשוב, שהם "יבהלו מאיו שופטת יירוקה".
קל וחומר בנושא חמור זה, שעם ישראל נאבק עליו יותר
מ־2,300 שנה.

המעין בפרק י"ג בספר נחמיה יקרא בדברי הנביא:
"כימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת — — —
ומוכרים בשבת לבני יהודה וביושלים, ואריבה את חרי יהודה
ואמרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עשים ומחללים את
יום השבת — — — ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים".

שמעתי את דברי חבר הכנסת וירשובסקי והוא מיתמם:
אתם לוחמים בדת, רומסים את השבת, רוצים לעקור את כל
הדת — האם אנו נחרש?

שלטון החוק יונק את כוחו מהכלל התלמודי "דינא
דמלכותא דינא", אבל רש"ם במסכת בבא בתרא דף נ"ד
מסביר את המושג הזה: דינא דמלכותא דינא, משום שזה רצון
העם. רוב אנשי העיר יזלו וחוקקו חוק עזר, והנה במחזי יד
יוצאים נגדם — האם זוהי דמוקרטיה? הרי מכים מכות רצח
את מי שרוצים לאכוף את רצון הרוב.

מי שמתעלם מרצון הרוב, ודאי שקאוי הוא לקיתון של
שופכין. דברי חבר הכנסת וירשובסקי שנאמרו כאן, היו, לדעתי,
למטה מכל ביקורת, ולכן אבקש להסיר את הצעתו מסדר-היום.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לא יכול — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

אינך יכול, תסלח לי, חבר הכנסת יעקב יוסף, השר ביקש
להסיר, ואתה לא יכול לבקש להסיר, אתה יכול רק לבקש
להעביר לוועדה. זה נראה אבסורד, אבל אתה יכול רק לבקש
להעביר את זה לוועדה. אתה מתכוון להעביר את זה לוועדה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — הוא לא יכול — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני ער לזה, ולכן אני מבין
שהצעתו של חבר הכנסת יעקב יוסף היא להעביר את הצעתו
של חבר הכנסת וירשובסקי לוועדה.

חבר הכנסת פרוש, לאיזו הצעה אתה מתייחס?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני ביקשתי ונאמר לי שעלי להירשם.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת פרוש, יש לי בקשה אליכם. תהיו רציניים.
כאשר אתם עולים לבמה, גיד כל אחד מכם: להצעה זו אני
מתייחס. אני לא צריך לנחש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני ניגשתי, נרשמתי, ואמרו לי שצריך אתר כך להרים
את הידיים.

היו"ר מ' כהן אבידב:
כוונתך להסיר?

מאיר כהנא (תנועת כך):
להסיר.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אחריו — חבר הכנסת יעקב יוסף.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפנינו עוד ניסיון מצד
הצובעים השמאלנים לסתום פיות, אין כמו אלה המקרקרים
מדי יום על הדמוקרטיה, הם הם הפאשיסטים, הפנטיים
האמיתיים.

אני מברך את כל אלה: הרבנים, אישי ציבור וסתם יהודים,
שקידשו שם שמים כאשר גינו את פסקי-הדין המועזע של
השופטת, בעלת הפרופסור השמאלני, איש ר"צ שחתם על
מורעה שחמכה באיש אש"ף, פייסל חוסיני: פסקי-דין שהורחו
בכפייה ולידתו בקריאת חניגה על קודשי ישראל. פסקי-הדין הזה
אינו מכון נגד השבת בלבד, אלא הוא חלק בלתי נפרד של
מלחמת הג'יהאד הפתולוגית של השמאל הפנטי והקיצוני נגד
תורת ישראל והיהדות עצמה. נועדו יחד, השופטת, אנשי ר"צ
— רומסי ציון — אינטלקטואלים למיניהם, כלי החקשורת
המושחתים, כל שרצי הקופה, קמו על השם ועל משיחו.
המלחמה הזאת תקבע אם המדינה הזאת תהיה יהודית או גויית
הדוכרת עברית. המלחמה הזאת תקבע את עתידו של עם
ישראל, כי, דעו, אלה שעולים על הבריקדות בלחט המרד נגד
ריבון העולם הכול יכול הם שיביאו עלינו את חרון אף השם.
העונש הנורא המוכן למורדים ולפורקי עולו.

משום כך חובה עלינו להבטיח את תכונתם של אלה.
שופטת המורדת בתורה, אין לה חסינות מביקורת.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אני מבקש שתסיים.

מאיר כהנא (תנועת כך):

היא מורדת עם גלימה וכלי גלימה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת כהנא, אני מבקש שתסיים.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אני גומר. בדיק כמו חבר הכנסת צבן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תסלח לי, אתה לא תקבע, אני קובע כאן את הזמנים, אתה
לא תמחה עלי ביקורת. אמרתי לך שלוש דקות, ואתן לך שלוש
דקות.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אני מסיים. כופרת היא כופרת, ודווקא היא הוכיחה את
האמת, שמקום המשפט הוא הרשע. אני מברך כל יהודי,
שמילא את חובתו להגן על כבוד קודשי ישראל, אין חוכמה
ואין תבונה ואין עצה נגד השם — שופט, פסקי-דין, חוק הנוגד
את ההלכה, הרי הוא כעפרא דארעא, בטל ומבוטל, לא שריר
ולא קיים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת, אני רבך בדעתי, חבר הכנסת שלא היה
באולם, לא אתן לו רשות לנמק הצעה אחרת. לא ייתכן שאדם
ינמק הצעה אחרת, כשהוא לא שמע את ההצעה. זה בלתי-
אפשרי. גם אין להעביר מיד ליד את ההצעות. אני מצטער.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת גרנות, מספיק.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

מה יעשו כאשר רוצים להרוס את יסוד היסודות של קיום עמנו? ישחקו? אנחנו לא נשחק, הרבנים לא ישחקו. אנחנו ניאבק — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

מאיר כהנא (תנועת כך):
שחק.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
שרץ שכמוך.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת גרנות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מוכן שיגידו את זה על דיין במאה-שערים?

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש. אני שומע פה הרבה דברים שאיני מוכן לשמוע אותם.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

חברי הכנסת, הממונים על התחיקה, תגידו לי אתם, אני אומר לשיטתכם, על קדושת השבת, שהיא כבת עיני.

היו"ר מ' כהן אבידב:
שלוש הדקות שלך נסתיימו.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני רוצה לענות לו.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אתה לא חייב לענות לו. אתה לא עונה לו.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני רוצה שתדעו, הרבנים הראשיים מילאו את חובתם, חובתם הקדושה. אני קורא למערכת השפיטה הכללית להתרות בחריפות בשופטת העירונית. היה לא תהיה, לא ניתן לה לבצע את החוק שלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אני ניגש להצבעה. אני צריך לשאול את חברי הכנסת, חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מוכן להעביר את הנושא לוועדה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת יצחק ארצי?

יצחק ארצי (המערך):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת גרשון שפט?

גרשון שפט (התחיה):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת דרוקמן?

היו"ר מ' כהן אבידב:

לאיזו הצעה? אתה צריך לנמק. אולי אתה בעד הצעתו של אותו חבר הכנסת? הרי זו כל המטרה של הנוהל הזה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

ההצעה של חבר הכנסת שפט.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אתה מציע להסיר אותה?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני לא רוצה להסיר, אבל תשמעו אותי.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אתה מציע להסיר אותה?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אתה תשמע מה שאני אומר.

היו"ר מ' כהן אבידב:

הרשה לי רגע. כל הכבוד לי אליך, אך סדר חייב להיות. לא יכול להיות שאתה תדבר סתם, לשם דיבור. השר הציע להעביר את הנושא הזה לוועדה. יש לך רק אפשרות להציע להסיר אותה מסדר-היום. אם תגיד לי שזו הצעתך, אתן לך את רשות הדיבור.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כן. יסלח לי חבר הכנסת שפט, אם ההסדר הפרלמנטרי מבקש שאגיד כן. אני חייב להגיד את דברי.

אין כל ספק שהרבנים הראשיים מילאו את תפקידם כאשר הגיבו על פסק-הדין של השופטת העירונית. אין כל ספק, אילו היינו חיים במדינה תקינה באמת, לפי שלטון החוק, היתה צריכה להתקומם לא רק מערכת השפיטה ההלכתית אלא גם מערכת השפיטה החילונית.

השופטת העירונית הזאת, מלבד זאת שפגעה בציפור הנפש של עם ישראל, בשבת קדוש, מלבד זאת שפגעה בקדושת ירושלים, בקדושת השבת בירושלים, מלבד זאת שרצתה להרוס מה שכבר קיים 70 שנה בארץ-ישראל ובירושלים, היא גם סתרה את פסקי-הדין של בית-המשפט העליון בנושא זה.

מי כמוכם, פרלמנטרים, יודעים, שפסק-דין של שופט מחוזי הוא הכוונה לשופטים במשפטים דומים. פסק-דין של שופט בבית-משפט עליון הוא פסיקה לשופטים במשפטים דומים. והיא, השופטת הזאת, היא אשר מהווה דוגמה להרס שלטון החוק במדינת ישראל.

אני רוצה להגיד מעל במת הכנסת, שאם אנחנו, ככנסת, לא נתקומם נגד התקדים הזה, ששופטת מרהיבה עוז בנפשה לדון על מה שהוא ציפור הנפש של עם ישראל, כאילו היא דנה על איזה דבר שולי, לא חשוב, איזה נוהל חוק לא חשוב — היא ידעה בדיוק שהיא פוגעת בקדושת השבת, שעליה מסרנו ונמסור נפשנו. היא ידעה בדיוק — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

יש לה חוקי מדינת ישראל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

היא ידעה בדיוק שהחוק הזה היה קיים מימי השלטון הבריטי המנדטורי. היא ידעה יפה שחוק זה קיים 40 שנה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
כן.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מציע על כל הצעה בנפרד. מי בעד ההצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי מסדר-היום? מי בעד העברתה לוועדה? אבקש למנות את הקולות.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת 14 —

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה 12 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' וירשובסקי בסדר-היום נתקבלה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד ההצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק ארצי? מי בעד העברתה לוועדה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת י' ארצי לוועדת הפנים ואיכות הסביבה

נתקבלה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט? מי בעד העברתה לוועדה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — רוב

נמנע 1 —

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ג' שפט לדיון בוועדת הפנים ואיכות

הסביבה נתקבלה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

מי בעד ההצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים דרוקמן? מי בעד העברתה לוועדה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ח' דרוקמן לדיון בוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת ורדיגר, הודעה לנמנעים.

חבר הכנסת שפירא, אני מבין את הצעתך. אני לא יכול לקבל אותה מסיבה פשוטה אחת. נאמר: סיעה שנמנעה ולא היתה לה הודמנות לנמק. חבר סיעתך פרוש נימק, אתה כחיד לא יכול לנמק אלא כאשר הסיעה כולה נמנעה ולא נטלה חלק בדיון.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

על ההצעה האחרונה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני אבדוק פעם נוספת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש כאן בבית הזה חופעה מעניינת מאוד. כאשר נשמעים כאן, ונשמעים מדי פעם, ביטויים מעליבים, בוטים, מכפישים, נגד רבנים, נגד דיינים, נגד כל מי שמייצג את עולם התורה, גם נגד שופטים דתיים בבתי-המשפט החילוניים וגם נגד שופטים בבתי-המשפט העליון שהם שומרי מצוות, כמו דבריה של חברת הכנסת שולמית אלוני נגד שופט בית-המשפט העליון מר מנחם אלון, כפי שכבר הוזכר היום — כאשר נשמעים דברים נגדם, לא קמה שום מהומה, שום מחאה, כי כלפי דתיים הכול מותר, אין חוק, אין משפט, לית דין ולית דיין, אבל, כאשר מדובר בביטוי חריף לדעתכם מצד רבנים, שומרי גחלת ישראל, או נציגות של אנשי ציבור שומרי תורה נגד שופט — כל המדינה מתהפכת.

מצד אחד רוצים להבדיל ועושים הבדלה ברורה מאוד בין בית-המשפט לבין בית-דין רבני, בין שופט לבין דיין, אך איך אפשר להשוות לדעתכם בין דיין לשופט? איך אפשר להשוות בית-דין רבני על-פי החוק לבית-משפט? אותה קבוצה צעקנית מתירה לעצמה גם לחקוק את היועץ המשפטי לממשלה, מר חדיש, כאשר הוא משתמש באיזה ביטוי שאינו מוצא חן בעיני יפי הנפש.

אני זוכר, ואמרת זאת לא אחת בבית הזה, איזו מהומה קמה בבית הזה בתקופת היועץ-המשפטי זמיר. כאשר השתמשתי באיזה ביטוי חריף, מה ההבדל בין זמיר לחדיש? זה יועץ משפטי לממשלה וזה יועץ משפטי לממשלה. מי נתן להם רשות להבדיל בין יועץ משפטי מגוון זה ליועץ משפטי מגוון אחר?

ובכן, רבותי, השנאה היא לדת, שנאה לדתיים, זרות למסורת ישראל ולתורת ישראל — השנאה, היא המובילה אתכם לכל אורך הדרך.

הרבנים הראשיים — — —

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אתה לא מאמין במה שאתה אומר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

חבר הכנסת אלעזר גרנות, אינני אומר זאת לחבר הכנסת

חייקה גרוסמן (מפ"ס):
לא היה?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
רגע אחד, מה זה היה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני כותב את שתי התלונות, אלה שמות שיש לי ביד.
תבדוק.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
יש לך שמות, תפנה למשטרת ישראל, אבל אל תבזה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה הכול. לא יותר.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
מדוע כשתקפו את ירד נפשי, שופט בית-המשפט העליון
אלון — אני מכיר אותו הרבה שנים, התפללתי אתו יחד — לא
קם איש לתבוע את עלבוננו? אתם יודעים די טוב שבזו את
היועץ המשפטי לממשלה בכנסת ככל מיני צורות, והוא לא
דיבר על הנושא של השבת, רק משום שחושבים שהוא איש
ששומר מסורת: רק בגלל זה. כמה ביזו בכנסת את היועץ
המשפטי לממשלה?

קריאה:

גם בגלל זה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
רק בגלל זה.

רבתי היקרים, שבת קודש עומדת עוד מלפני שהיתה
כנסת. 40 שנה למדינה, אבל השבת היא בת אלפי שנים, והיא
בוודאי עומדת מעל כל חוק. השבת היתה קודש לסבותיכם. הן
לא חלמו שתהיה כנסת שתדבר נגד השבת.

אני מבקש, הרבנים הראשיים בישראל הם האינסטנציה
הגבוהה ביותר שקיימת בעם היהודי — — —

אלעזר גרנות (מפ"ס):
אתה מכיר בהם?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
אני מכיר בהם.

אלעזר גרנות (מפ"ס):
ברבנות הראשית?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
בוודאי. בענייני נישואין וגירושין אתה יודע שכל העם
מכיר בהם.

אני מבקש שתיתנו להם כבוד. אני מודיע, שמי שביקש
לקיים דיון על הרבנים הראשיים בישראל צריך ללכת לכותל
ולבקש סליחה משום שהוא מכזה — — —

יאי צבן (מפ"ס):
גם חבר הכנסת דרוקמן.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
מי שמכזים את השבת, לא יהיה להם חלק בעולם הזה
ובעולם הבא.

היור"מ כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת שפירא.

צבן, אליך אני מדבר. כבית הזה אתה מסמל בהתלהבות יחירה
את השנאה העמוקה לכל מה שנוגע לדת ולמסורת ישראל.

מורי ורבתי, חברי הכנסת, הרבנים הראשיים הביעו את
דעתם על פסק-דינה של השופטת פרוקצ'יה, שניתן תוך כדי
הניסיון שלנו להגיע להסכמה, להגיע לשקט בירושלים, כדי
שהעיר המיוחדת הזאת, בירת ישראל הקדושה, תהיה באמת
קדושה, והשבת תישמר כפי ששמרנו עליה. ודאי שלא היינו
מרוצים מהמצב שהיה, אך היה זה לפחות מצב של סטטוס-קוו.
עתה בא פסק-הדין המפוקפק הזה, שובר את המוסכמות, מפר
את הסטטוס-קוו ועלול לפרוץ את השבת בירושלים. מה עשו
כאן הרבנים הראשיים? הם הביעו את כאבם, הביעו את חרדתם
מפני התוצאות אשר עלולות לצמוח מפסק-הדין הזה ולפגוע
בדמותה של השבת בירושלים.

רבתי, אתם, קבוצה של חברי הכנסת, מנצלים כל פסיק
וכל נקודה, איזו התבטאות של רב או דיין בישראל, כדי לעלות
עליו, "עליהם", ולחקוק. רבתי, זה לא יכול להמשיך
ולהתנהל בצורה כזאת. כאן מצטרפים לבג"צים, יוצאים
מבג"צים, מנגחים, משמיצים — הכול מותר.

הרשו לי לומר לכם, שהנציגות הדתית בכנסת נפגעת
קשות לא אחת מפסק-דין של שופטים של בית-המשפט
החילוני, ובכל זאת אנו מתייחסים אליהם בדרך-ארץ. אומר
גלויות, שאם תמשך כאן השיטה הזאת שלכם, שעל כל צעד
ושעל, על כל אמירה תחקפו את הרבנות ואת הדיינים, אני
חושב שנצטרך ללכת בדרך של מידה כנגד מידה. תודה.

היור"מ כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת ורדיגר, חבר הכנסת שפירא, בבקשה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לומר קודם כול
שגם לפי החוק מותר לבקר פסק-דין אך לא לבזות את
בית-המשפט.

אלעזר גרנות (מפ"ס):
אמת.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

קודם כול צריך לדעת שכבוד הרבנים הראשיים בישראל
לא ביזו את בית-המשפט. הם ביקרו את פסק-הדין.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את השופט.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

חבר הכנסת דוד צוקר, אתה אמרת על דיינים שהם לוקחים
שוחד.

צירלי ביטון (התחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה חדש בשבילך?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
כשמדברים על דיינים חשונק.

חבר הכנסת דוד צוקר, אתה יודע, אני מעריך כל יהודי. אך
כשהיהודי אומר על דיינים ורבנים שהם לוקחים שוחד, צריכים
אותם אנשים שצועקים פה לעלות על הכמה ולומר: דבר כזה
עוד לא נשמע. יכול להיות שתקבל היום מהציבור שלך
קומפלימנטים גדולים. אבל בעולם כולו רק האנטישמים אמרו
על דיינים שהם לוקחים שוחד. איך הייתם מגיבים, אילו אמר
פה מישהו ששופטים לוקחים שוחד?

ה. הצעות לסדר-היום הטרדות מיניות בשירות המדינה והענשת המטרידים

המדינה מטרדות הטרדה מינית. זהו מצב כלתי נסבל. זה מוגד לא רק לדת ולמוסר, זה מוגד לחוק, אם כי החוק בישראל בשאלה זו אינו ברור די צורכו. לכן טוב עשתה היועצת החדשה למעמד האשה, הגברת אתיה שמחה, אשר מייד עם קבלת הפרטים הללו פנתה לנציב שירות המדינה כדי לתת לסוגיה קשה זו טיפול מרכזי.

ההמלצות העיקריות הן: א. לקבוע בחוק כי הטרדה מינית היא עבירה פלילית; ב. לקבוע עונש ראוי לעבריין הזה; ג. מן ההכרח שבית-הדין המשמעתי של עובדי המדינה יקבע עונשים חמורים, לרבות פיטורין מהעבודה, על מי שעובר עבירה זו; ד. למנות צוות בכיר בנציבות שירות המדינה ובכל משרד ממשלתי, שימשש כתובת רשמית, ממלכתית, לתלונות כאלה. שכן, מה שהוברר מעבר לכל ספק במחקר האובייקטיבי הזה של שתי חוקרות רציניות ביותר הוא, כי הטראומה שעוברות נשים אלו והפחד מפני האפשרות של אובדן המשרה, או של אובדן הקידום או אפילו של פיטורין מהעבודה, גרם וגורם לרבות שלא להתלונן, להסתפק בהשמעת הדברים פה ושם. מצב זה אינו לכבודה של מדינת ישראל. מצב זה אינו לכבודה של שום חברה תרבותית ונאורה. ואני רוצה להאמין, ואני מאמין, שמדינת ישראל היא חברה תרבותית ונאורה.

אם כנים אנחנו בקביעתנו כי לאשה נועד בחברה הישראלית מעמד של שוויון, מעמד של כבוד, אם אנו מאמינים בזכויות היסוד של האדם, ואנו מאמינים בהן, אחת מזכויות היסוד היא שלמותו הגופנית ואיזונו של שום אדם לנגוע בגופו של אחר ללא רצונו וללא הסכמתו. אני מקווה שבעניין זה אין מחלוקת ולא חייצא סיעה ולא יימצא גוף ולא יימצא ארגון פוליטי או אחר שאינו מקבל את ההשקפה הזאת.

לכן, מן ההכרח שהכנסת תדון בנושא כדי למצוא דרכים להתמודד איתו. התחלת העבודה עליי נציב שירות המדינה, מאיר גבאי, מבשרת טובות. שמחתי לשמוע לפני הדין כאן, שכבר נתמנתה עליי נציבות שירות המדינה ועדה של שלושה — שתי נשים וגבר — שתהווה כתובת לתלונות על הטרדות מיניות במשרדי הממשלה. אני רוצה להאמין שנשים לא תפחדנה להתלונן. יש להבטיח סודיות הדיונים לפחות עד לסיומם. יש להביא לפרסום התוצאות ויש להחמיר בעונשים.

הצירוף של חקיקה והופכת את ההטרדה המינית לעבירה, הקמת גופים מיוחדים בכל המשרדים, ובמיוחד גוף מרכזי בנציבות שירות המדינה, לתלונות על הטרדות מיניות, והעירנות של יועצת ראש הממשלה למעמד האשה — תפקיד שנוצל בעקבות המלצות הוועדה שהוקמה בזמנה לבחינת מעמד האשה — כל אלה עשויים להבטיח את הזכות הבסיסית הזאת של האשה, שלא להיות נתונה להטרדות מיניות. אני מציע שהנושא יידון בכנסת.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור כאותו נושא לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המעורר):

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת, יש אולי מי שיחייך, ואולי אפילו יתבאר על הבאת נושא הטרדות המיניות של נשים לעבודות לדיון במליאת הכנסת, וזאת אף שכשנה לאחרונה הגיעו לבתי-המשפט כמה מקרים מוזעזעים, שגילו לנו מציאות של סחיטה וניצול של עובדות מדינה על-ידי בעלי

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום מס' 6354 ו-6369 בנושא: הטרדות מיניות בשירות המדינה והענשת מטרידים. ראשון הדוברים — חבר הכנסת אבנר חי שאקי. ואחריו — חברת הכנסת עדנה סולודר. חבר הכנסת אבנר חי שאקי בבקשה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה שהנושא הזה יזכה להשומת-לבם של כל חברי הבית הזה ללא הבלל סיעה והשקפה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחית-לאומית):
אם תקשיב, תשמע.

אני מעלה את ההצעה לרון בנושא הטרדות המיניות בשירות המדינה. לפי פרסום שלא הוכחש, לפי ממצאים של ועדה, בראשותה של יועצת ראש הממשלה למעמד האשה, ד"ר ניצה שפירא-ליכאי, ובהשתתפותה של הגברת חמר צמח — ושתייה הגיעו למסקנה מחרידה זו — כל אשה שלישית בשירות המדינה סבלה או סובלת בשנים האחרונות מהטרדה מינית. הוכחה הן להטרדה מילולית והן למגע פיסית כלתי רציני. בנוסף הוועדה, 21% מכלל הנשאלות. — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחית-לאומית):
אני מבקש שלא תפריע לי.

21% מכלל הנשאלות דיווחו, כי נתקלו במקום עבודתן, בניגוד לרצונן, באמידות וברמיזות דרמשמעיית או בהערות פוגעות בעלות אופי מיני, וזאת בתדירות של פעם אחת בשבוע ויותר. 31% מן הנשאלות השיבו, כי נקלעו למגע פיסית כלתי רציני כול אופי מיני מצד הממונים עליהן בתדירות דומה. כן נמסר כי קרוב לשליש מן הנשים שנשאלו דיווחו על פגיעה בתנאי עבודתן או בתפקידן כתוצאה מן הטרדות המיניות כלפיהן, שנענו כמובן בשלילה.

חברי הכנסת, ממצאים קשים ומחרידים אלה מצביעים על חוסר הגנה יעילה על רכבות נשים העובדות בשירות המדינה. אנחנו כל כך חרדים, ובצדק, לזכויות האדם — ואין ספק שאחת מזכויות האדם הבסיסיות ביותר בכל שיטות המשפט בכל הדתות ובכל הדורות הייתה, הינה ותהיה הזכות לשלמותו הגופנית ולכבוד האדם.

במגילת העצמאות נקבע, על דעת מייסדי המדינה, כי כמדינה זו ישרור שוויון זכויות חברי ללא הבלל דת, גזע ומין. כבודה של האשה הובטח בחקיקה ומעמדה ושוויונה חזקויותיה של האשה מובטחים כיהדות ובהלכה היהודית במידה שאין למעלה הימנה. הרמב"ם, גדול הפוסקים בישראל, קבע בהלכות אישות: "חייב אדם לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה יותר מגופו". אין למצוא אחר ורע לניסוח הזה בכל שיטת משפט שהיא.

והנה, כשירנת מדינת ישראל, בשנת ה'40 לקיומה, אנו רואים תופעה מחרידה, שבה כשליש מכלל העובדות בשירות

במקום העבודה. ייתכן שהסיבה לבחירת הדרך הבלתי פורמלית נעוצה בכך, שבכור המקרים המטריד הוא עובד בכיר, וכפי שאמרתי כבר, המתלוננות חוששות למטה לחמן.

נדמה לי שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו, מהן הסיבות לתופעה. האם משום שאנחנו חברה מתיירנית? האם משום שיש בחברתנו התנהגות מצוואיטית של גברים, וכבר הזכרתי את ההתכסאות לגבי ה-60%? האם משום שהנשים שותקות, כביכול משלימות, נרתעות מגילוי חשש לאובדן מקום העבודה? או שמא ההגדרה של הטרדה מינית שונה במגזרים שונים? אולי לא רואים בהטרדה מינית עבירה?

אם נבדוק את החקיקה, או את העדר ההגדרות המדויקות בנושא זה בשירות המדינה, יחברו שאין רואים כנראה בהטרדה מינית עבירה. ההגדרה המשפטית אומרת, שהטרדה מינית היא פניות, אמירות ודמיונות חוזרות בעלות אופי מיני, דרישות לטובת הנאה מינית, מגע פיסי — לטיפה, חיבוק, בציטה וכו' — הנעשות בניגוד לרצונה של האשה ופוגעות בה וביכולתה למלא את תפקידה או מביאות לפגיעה כתנאי עבודתה, בסיכויי קידומה, או לפיטוריה אם אין היא נענית.

בספרות המקצועית יש המכנים את מעשה ההטרדה כ"אונס קטן". עצם המפגש עם המטריד הוא "מפגש כפוי". המוטרת לא יכולה להדיר עצמה ממקום עבודתה, אלא במחיר כלכלי-מקצועי של התפטרות.

קיימת נטייה להקל ראש בתופעה. כמו בעניין האונס גם בעניין זה מועלה המיתוס של "האשה אשמה או אולי אפילו נהנתה".

הגברת שפירא-ליבאי מעידה, כי במהלך טיפולה בתלונות היתה עדה להתנסויות קשות של עלבון צורב, תחושת השפלה, לחץ ודעיכה נפשי, חרדה מנקמות. הייתי מבקשת שכל אחד מאתנו ינסה לרגע לתאר לעצמו מה עובר על אשה הנאלצת לתת את גופה על-מנת לשמור על מקום העבודה שלה.

הי"ר מ' כהן אביב:
הנושא כל כך מעניין ומותח, אבל כנראה אין מי שרוצה לשמוע איתו.

עדנה סולודר (המעריך):
זה הנושא היחיד המועלה מול כנסת ריקה, חבר הכנסת כהן אביב, כך שאני לא מתרגשת מזה.

לפני יותר מעשר שנים פסק בית-המשפט העליון, כי "זה גם חלק מאינטרס הציבור, שעובדות המתקבלות לתפקיד בשירות ציבורי יוכלו להיות בטוחות, שהבוס או עובד אחר לא יעזו לפגוע בהן, וכי לא יפוטרו ולא יתקלו בקשיים בעבודתן, אם לא יאוויר לדרישות או הצעות מגונות". ברם, בפועל נתפסות המוטרות לעתים כ"עושות צרות".

ובכן, חברי הכנסת, אם זו בעיה, כיצד נחמורד עמה? בשנים האחרונות אנו עדים להפרת קשר השתיקה ולגילויים מחרידים של ניצול מיני של קטינים כתוך המשפחה והכאת נשים, ואלה הביאו למודעות הציבור את הנושאים האלה. שינינו את ההתייחסות שלנו למקרי אונס, הקלנו על המתלוננות את מתן העדות והראיות, ואני מקווה שגם נחמיר יותר בעושו של האנס. אנו מתייחסים לאונס האשה על-ידי בעלה ומטפלים בנשים מוכות. והנה מתגלה לנו נושא חדש של הטרדות מיניות, שעד היום לא היה לו ביטוי בתקש"ר — אם מדובר בהתנהגות עובדים בשירות ציבורי — הוא לא הוגדר כעבירה, וגם לא היה לו ביטוי בחקיקה.

שררה בשירות המדינה. די אם אזכיר את מקרהו של אברהם חזן, מנהל כות-אדם במוסד לביטוח לאומי בירושלים, שלגביו נעשתה עסקת טיעון: את המקרה של מר אהרן טייטלבוים, סמנכ"ל משרד התיירות; והמקרה של יצחק טאוב, המזכיר הראשי של בית-המשפט המחוזי בבאר-שבע. המקרים האלה מתחברים בבתי-המשפט, ופרסומים לגבי שני המקרים האחרונים מופיעים היום בעיתונים.

ממצאי מחקרה של תמר צמח, שהוזמן על-ידי ד"ר ניצה שפירא-ליבאי, היועצת היוצאת של ראש הממשלה לנושא מעמד האשה — ובהזדמנות זו אני רוצה לברך את הגברת ניצה שפירא-ליבאי על עבודתה הברוכה לקידום נושא מעמד האשה והבאתו למודעות הציבור — ממצאי מחקר זה מגלים לנו, לדאבונו, שאין מדובר במקרים בודדים וחרגים, אלא בתופעה, כמעט בנורמה, שאין להשלים עמה. המחקר הוא מחקר רציני, והוא נעשה על-ידי המכון למחקר חברתי. על הממצאים ועל המספרים עמד חבר הכנסת שאקי, שקדם לי. אני רק רוצה להוסיף כמה דברים לגבי הממצאים.

כבר אמרתי שאין מדובר במקרים בודדים. יש להכיר בתופעה, שממדיה מצביעים על בעיה חברתית. שכיחות התופעה במערכת של שירות המדינה, שהיא מערכת מבוקרת, שיש בה הליכי משמעת מוגדרים, מעוררת חשש כבר לגבי ממדיה של התופעה בסקטור הפרטי, שלגביו אין בקרה.

רוב הנשים, כפי שכבר נאמר, שופטות את עניין ההטרדה המינית בחומרה ונרתעות מלגלות את הדברים משום שהן חוששות שמשרתן תיפגע ומטה לחמן יאבד.

כבר דובר על הממצא ש-40% מהנשים התנסו בהטרדות מיניות. ואגב, היו אפילו מי שהתבדחו, שאם 40% של נשים נפגעו, יש בורדא 60% של נשים שמוצאות עצמן נעלבות. והמבין יבין.

שיעור קטן יחסית של המוטרות מדווח על איומים שנחלו להטרדות. עיקר האיומים הופעלו כעת לחץ לבילוי משותף.

הנפגעות הן בעיקר נשים לא נשואות, מפרנסות יחידות או צעירות. קבוצה נוספת — בעלות ותק מועט בעבודה, משכילות ובעלות דרגה גבוהה. ייתכן שהסיבה לגילוי של הנושא היא דווקא ההשכלה של הנשים. הנשים האלו חשופות ללחצים שונים, ויש אפילו מי שטוענים, שהימצאות נשים כתפקידים בכירים או עבודתן במקצועות הנחשבים לגבריים היא איום כאילו על ההגמוניה הגברית, וההטרדה המינית היא אחת מדרכי התגובה של הגברים.

המטריד ברוב המקרים הוא בעל דרגה בכירה מזו של הנפגעת. החומרה שבדבר גובעת מהכוז הכלכלי המרוכז בידי המטריד. כאמצעות כוח זה הוא יכול לפגוע באשה או במעמדה כעבודה, אם לא תיענה לו. עובדה זו עשויה להסביר את השיעור הגבוה של נשים, שדיווחו שתנאי עבודתן נפגעו כתוצאה מאי-היענותן להטרדה המינית.

כתוצאה מההטרדה המינית נוצרת אורירה עוינת, ויש פגיעה בשיתוף הפעולה עם עמיתים לעבודה או עם הממונים. היו נשים שנאלצו להחליף את מקום עבודתן, במיוחד אלה שהופעל עליהן לחץ לצאת לבילוי משותף.

רוב הנשים לא נקטו פעולה פורמלית, אלא ביקשו מהמטריד לחדול. ברם, רק במחצית המקרים עלה הדבר בידן. פחות משליש מהנשים פנו לממונה או לבעל תפקיד אחר

האחרונה במשרד ראש הממשלה כיועצת למעמד האשה, נערכה נציבות שירות המדינה, בשיתוף עם משרד היועצת למעמד האשה, הגברת אתיה שמחה, לטיפול מידי בתופעה באמצעות המהלכים שאפרטם להלן.

המהלכים המידיים: נציבות שירות המדינה נערכה למינוי עובדת בכל משרד, שמתפקידה יהיה לרכז את הטיפול בכל תלונה על הטרדה מינית. העובדת תפעל כעוזרת לסמנכ"ל אמרכלות ותקבל את הסמכויות הנדרשות לפעילותה זו.

כמו כן, הוקם צוות בכיר מיוחד שאליו ניתן יהיה לפנות בכל מקרה של הטרדה מינית, באופן דיסקרטי, שלא באמצעות המשרד. חברי הצוות יהיו: נציגת יועצת ראש הממשלה למעמד האשה; נציגת משרד המשפטים; נציג נציבות שירות המדינה.

אשר לטווח הלא־מידי: יוקם צוות לבחינת האפשרויות המתאמות להגדרת הטרדה מינית ולקביעת הטיפול במטורדים במסגרת החקש"ר — זה לגבי ההתייחסות להמשך עבודתו של המטורד, כפי שהעירה חברת הכנסת עדנה סולודר.

כל המהלכים שפורטו מברצעים כולם כתיאום מלא עם הגברת אתיה שמחה, יועצת ראש הממשלה למעמד האשה. אבקש להעביר את ההצעה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לסגן שר האוצר. אני שואל את חבר הכנסת שאקי אם הוא מסכים להעברת ההצעה לוועדה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברת הכנסת עדנה סולודר?

עדנה סולודר (המערך):

כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

ובכן, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ו. הצעת חוק ערי הפיתוח, התשמ"ז — 1987* (הצעת חבר הכנסת י' פרץ)

הממשלה. ואכן, אני שמח למלא את החלטת הכנסת, כפי שהוצעה לסיכום אותו דיון, להכין חוק ערי הפיתוח. הייתי רוצה שגם הממשלה תכבד את החלטות הכנסת.

יש לזכור, שבחלטה על הקמת ערי הפיתוח היו המטרות העיקריות: א. שינוי המערך העירוני הקוטבי של שלוש הערים הגדולות על־ידי הוספת מרכזים עירוניים בעלי סדר גודל כיווני, תוך יצירת מדרג רציף בין הכפר לעיר; ב. פיצור אוכלוסייה על פני שטח המדינה באמצעותן של ערי הפיתוח; ג. סגירת חללים מרחביים במפת המדינה באמצעות מוקדי תעשייה חדשים, שירותים למינהל, שימלאו את כל הפונקציות

נדמה לי שעצם גילוי התופעה, הכאתה לידיעת הציבור, אי־השלמה אתה וגיוניה הפומבי הם הצעד הראשון. הצעד השני הוא פנייתם של עורכת־הדין אתיה שמחה, מחליפתה של הגברת ניצה שפירא־ליכא, אל נציב שירות המדינה, שבאה עקב ממצאי הסקר. חבר הכנסת שאקי פירט את הפנייה, ועל כן לא אחזור עליה. היא פנתה בבקשה לנקוט אמצעים נגד התופעה, והנציבות החליטה על הקמת צוות קבוע לטיפול בתלונות, ועל מתן מען וטיפול לפניות בעל־פה ובכתב של המתלוננות.

עם זה, נדמה לי שהדבר החשוב ביותר הוא העיגון בחקיקה. ועדת העבודה והרווחה שוקדת בימים אלה על סעיף בחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, ולפיו תיחשב ההטרדה המינית לעבירה פלילית. תיקון זה בחוק ירחיק בודאי.

כדאי גם להיות ערים לכך, שהדיון המשפטי אינו כל כך פשוט. אני מציעה לחברי הכנסת לעיין במאמר שהתפרסם ב"דבר" ב־30 בנובמבר, ובו יש תיאור של הפרובלימטיקה: מה עובדת המתלוננת, מה דינו של המטורד, שכן אפילו נדון הנושא בבית־משפט שלום — אין כוחו של בית־המשפט לפטר את המטורד, המנצל והסחטן מעבודתו, אלא רק בית־דין משמעתי רשאי לעשות זאת. בשל אורכה ומורכבותה של החקיקה יש לעתים נטייה להציע עסקת טיעון, כי דרך זו קצרה יותר. אולי העונש שבה יותר קל, אבל התהליך קצר ומרתיע יותר. זאת פרוכלימטיקה מורכבת מאוד.

בסיכום, אני חושבת ששלושת הצערים האלה: המודעות, הפנייה לנציב שירות המדינה והחקיקה יביאו להיעלמות התופעה של הטרדת נשים שפשתה בתוכנו. אני רואה במודעות את הדבר החשוב ביותר, שיאיץ את הטיפול בנושא זה.

על כן אני מבקשת להביא את הנושא לדיון במליאת הכנסת.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מבקש מסגן שר האוצר להשיב על ההצעות.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, כתשובה על ההצעות לסדר־היום של חברת הכנסת עדנה סולודר וחבר הכנסת פרופסור אבנר שאקי, הריני להשיב כדלקמן: עם פרסום הממצאים הראשונים של הסקר על הטרדות מיניות של נשים, אשר ניום על־ידי ד"ר ניצה שפירא־ליכא, שכיהנה עד העת

היו"ר מ' כהן אבידב:

אנחנו ניגשים לסעיף הבא: הצעת חוק תקליה, הצעת חוק ערי הפיתוח, התשמ"ז — 1987, מאת חבר הכנסת יצחק פרץ.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביום הולדתה של הכנסת בשנה שחלפה עשה יושב־ראש הכנסת מחווה כלפי ערי הפיתוח ויחד את חגה של הכנסת להצדעת הכנסת כולה לערי הפיתוח. בדיון שהתקיים אז ביחמתי סוכם על דעת כל חלקי הבית שאכן ערי הפיתוח, תפארת היצירה של המדינה מאז הקמתה, תהיינה הנושא המרכזי בסדר־העריפיות של

* נספחות.

אני מבין שלשר האוצר יש סדר-עדיפויות, לממשלה יש סדר-עדיפויות. אבל, האם נקבעה אי פעם מדיניות כלשהי, האומרת שזו המגמה לגבי ערי הפיתוח, מלבד ההצהרות? — עד היום לא. הפרופסור אלישע אפרת כתב עכשיו ספר, ובו המחקר המקיף ביותר על עירות הפיתוח בישראל, בעבר ובעתיד. הוא מדבר בערגה על העבר, על החלטות חשובות מאוד, והוא מעמיד כל כך הרבה סימני שאלה לגבי העתיד. אני מציע לירידי סגן השר, שיבקש משרי הממשלה שיקראו לפחות את המסקנות של אותו ספר, פשוט כדי לרענן את זיכרונם. יש שם שמונה המלצות — שייקחו אותן מהן, או שתיים. אפשר לברוק, אפשר גם לראות את הדברים בצורה הנכונה. בספר הזה מודגש הצורך לתת תשובות, ואנחנו מתחמקים מממן תשובות.

בעבר הצעתי, שאם הממשלה איננה יכולה לפתור את כל הבעיות במשאביה הנוכחיים, אפשר לקבוע סדר עדיפויות לגבי ערי הפיתוח ולהחליט, שבשנה מסוימת מטפלים בארבע ערים בצורה יסודית ובשנה אחרת ביתר. ברם, נראה שהממשלה החליטה שאין תקציב, כפי שאומר שר האוצר: אין תקציב להצעת חוק כזאת, אין תקציב להצעות כאלה, ואין מרכיב בהן רק בערי הפיתוח ובאזורי מצוקה, אלא בחברה הנחשלת שלנו. לצערי, אנחנו מתעוררים רק כאשר משיחים עיר — בשביל מה כל זה?

היום אמר מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר בישיבה של ועדת הצבור והרווחה, שדנה על אופקים: אני לא רוצה לטייח שום דבר — אין לי תשובות לעיר הזאת. שלושם היה דין על באר-שבע וגם אז נאמר: אין לנו תשובות לבאר-שבע. מי צריך לתת את התשובות? למי נפנה, אם אין הממשלה רוצה להתעורר ולהחליט?

אף שהממשלה התנגדה להצעת חוק זו, אני בכל זאת מקווה שהיא תיעבר לדין כוועדה. אני מקווה שעתידין של ערי הפיתוח יהיה אחר לאחר קבלת חוק זה. זאת בתנאי שתהיה החלטה מדינית חד-משמעית על מעמדם של ערי הפיתוח ועל תפקידן.

אם לא נקבל את הדרך הזאת, של החלטה מדינית קבועה ותוכנית ברורה; וזאת אני אומר משום שאין בבית הזה אף אחד שאינו מסכים עמי לגבי מידת החשיבות של ערי הפיתוח, כולנו מסכימים, שממאל ומימין ופהמרכו, ואם יש הסכמה כללית לגבי חשיבותן של ערי הפיתוח, כי אז עומדת בפנינו אפשרות אחת בלבד.

אם לא נעשה זאת, יתברר לנו כי ייסוד ערי הפיתוח היה חלק מתהליך היסטורי ותו לא. זה הדבר שרצינו, זה הדבר שעשינו, הקמנו את ערי הפיתוח, ועכשיו ידאנו הן לעצמן, לממשלה אין זמן, לממשלה אין כסף.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק שלי לדין כוועדה.

היזיר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק פרץ. תשובת הממשלה, ארוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמרתי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה מתנגדת להצעת החוק הזאת בעיקר מן הנימוקים האלה:

א. הצעת החוק אינה קובעת קריטריונים ברורים לסיווג ערי פיתוח ומשאירה את קביעת אמות המידה לוועדת השרים. דבר זה עלול להרחיב את מעגל הכואב ולמנוע העיפה של ערי פיתוח בעלות נחיתות טבעית מאלו הקרובות למרכז הארץ.

הסביבות. מטרת אלו נראו אז חשובות והושגו רק כחלקן.

אין להתפלל על שהגשמת רעיון ערי הפיתוח בישראל הביא לתוצאות חלקיות בלבד, ועובדה שכיום פחות מעשר ערי פיתוח מילאו את תפקידן העיקרי. בשנים שלאחר מכן ובתקופה זו ירדה חשיבותן, וכך הגענו כמעט לעבר פי פחת. השבתת ערי הפיתוח ידחם, דימונה, באר-שבע, שלומי ואחמול גם אופקים. היא אולי תגובה על אחלתייה של הממשלה.

ההגירה השלילית כיום מאזורי הפיתוח בכלל ומערי הפיתוח בפרט היא עובדה קיימת. לזוגמה: בשנה שחלפה עזבו את באר-שבע 5,200 נפש; את ערד — 1,300; את דימונה — 1,400; את אופקים — 750 נפש. האם יש הוכחה גורלה מזו לאחיות העיניים של הממשלה, המנסה לשכנע בדיבורים ובצהירות, שאכן כל מעייניה נחונים לקידום ערי הפיתוח?

אם ניקח את מערכת התמריצים שנקבעו בזמנם — אלה נשחקו ואינם. עקב המשברים שפקדו את ערי הפיתוח לעתים חכופות, כתוצאה מאבטלה עמוקה, ממשברים חברתיים, כלכליים ואחרים, הגיעה הממשלה למסקנה, שיש צורך, בעידן של אבטלה גוברת, לפתוח את שערי המכללות והמרכזים להכשרה מקצועית כדי להכשיר אנשי מקצוע בעלי רמה גבוהה בכל התחומים, ואת עד יעבור זעם. ומה קרה מאז? מאז סימו הרבה צעירים יוצאי צבא את לימודיהם הטכניים, ועם תעודת הגמר שקיבלו בהצטיינות פשוט ניתן להם העידוד לעזוב את העיר, את המשפחה ולחפש את מקומם — חלקם במרכזי הערים הגדולות, וחלקם הגדול והלא-מבוטל — בנכר. ואנחנו מתפללים מה עושים צעירינו בנכר. אם זו המגמה המסחמת לאחר כל התוכניות הטובות, אזי אפשר לומר שהממשלה פשטה רגל בכל הקשור לערי הפיתוח.

הצעת החוק שאני מביא לפניכם באה לעגן בתוכה את החקיקה הקיימת וגם להרחיב אותה ולכלול בה תחומים כגון חינוך וחינוך. הצעה זו מונחת במשרדי הממשלה זה שבועה חודשים ויותר, וגם כיום הממשלה, המצהירה השכם והערב הצהרות בזכות ערי הפיתוח, מתנגדת לקבלתה. הצהרות לחוד ומעשים לחוד. ואני שואל מעל כמה נכבדה זאת את הממשלה: ממה נפשך? אם הרצון והדירבורים על ערי הפיתוח הם ננים, כי אז מדוע לא לאשר הצעה מעין זו? הרי היא יכולה לתת תשובה, ולו חלקית, לבעיה בתקופה זו. עד אשר יוחלט על קביעת סדר-עדיפויות לאומיים אחרים.

ברצוני להביא את עיקרי הצעת החוק. בסעיף 5 אני אומר: במקום שער הפיתוח תחולנה על הפתחים של משרדי הממשלה, יקבע שכל שנת תקציב תעביר הממשלה לרשות המקומית של עיר פיתוח מענק כספי קבוע, האומר שקבוצה א' של ערי הפיתוח תקבל סך הכנסה השווה לכל ההכנסות של הרשות המקומית, ורק בתחום זה. זה מענק קבוע, שאינו כרוך בהתיריות בכל פעם מחדש.

בנושא אחר אני מדבר על כל המפעלים המאושרים — יש לתת את כל ההטבות לקבוצה א' ולהפסיק את כל הסיגים וההגבלות הקיימים, כי בלאו הכי התעשיינים אינם ממהרים ללכת לערי הפיתוח.

אני מדבר על נושא החינוך, אני מדבר על נושא האבטלה, אני מדבר על נושא ההשכלה הגבוהה. אם באמת ובתמים רוצנו לתת לאוכלוסייה את מה שאנחנו מדברים עליו, הייתי רוצה שגם נעשה ולא רק נדבר. כי בדיבורים אנחנו חוקים, הממשלה עוד יותר חזקה בכך מאתנו.

בעיר הפיתוח. בדרך זו כל תל-אביבי או בן עיר גדולה אחרת, שינוע כמה שנים לעיר פיתוח לצורכי רכישת השכלה, יגלה למקום תורה. ייחנה מההטבה, וודאי שלא זו צריכה להיות כוונת המחוקק. הטבה זו לא תביא בהכרח להשגת המטרות, המצוינות בסעיף 1 להצעה אלא נהפוך הוא — יש בה עידוד ליצירת פיקציות לעקיפת החוק ומטרותיו.

למרות כל הדברים האלה, הואיל והכנסת העבירה הצעת חוק דומה, של חבר הכנסת דוד מגן, שעברה קריאה טרומית, חזו מונחת על שולחן ועדת המשנה של ועדת הפנים של הכנסת לקראת הכנתה לקריאה ראשונה, הרי שעמדת הממשלה היא שיש לנהוג באופן זהה בשתי הצעות החוק הפרטיות האלה בנושא ערי הפיתוח.

לפיכך, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני סגן שר האוצר.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב ראש, האם מותר לי להשיב? יש לי רשות?

היו"ר א' נחמיאס:

כן, בהחלט יש לך רשות, אבל הוא הסכים אתך. לו היה סגן השר מתנגד, היית רשאי לבקש לקום ולחלוק על דעתו כדי לנסות ולשכנע את המליאה. ברם, ברגע שהוא הסכים אתך, אין צורך. עם זאת, אם יש לך איזו הערה שאתה חושב שבלעדיה אי-אפשר — בבקשה.

יצחק פרץ (המערך):

יש לי רק הערה אחת.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, אבל לא מהדרכן אלא מן המיקרופון.

יאיר צבן (מפ"ם):

סולידריות של חברים.

היו"ר א' נחמיאס:

לא, זו לא סולידריות, זה על-פי התקנון. על סולידריות יש לי הרבה מה לומר.

יצחק פרץ (המערך):

אני מקבל חלק מהדברים שאמר סגן שר האוצר, ומבקש ממנו שיצטרף להצעה ונבנה אותה על בסיס חלק מהדברים שהוא אמר, כי כולנו הסכמנו בנושא סיווג ערי הפיתוח.

היו"ר א' נחמיאס:

סגן שר האוצר הסכים להעביר את הצעתך לוועדה. היו לו הערות של הממשלה. מותר לו.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הפנים של הכנסת?

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק ערי הפיתוח,

תשמ"ז — 1987, לדיון מוקדם בוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אם כן, הצעת החוק תועבר לוועדת המשנה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה, אשר דנה בהצעת חוק שהיא בת משפחתה של הצעת החוק של חבר הכנסת יצחק פרץ.

לדעתנו, המפתח לעידוד ערי הפיתוח נעוץ בסיווג הנכון של הערים על-פי קריטריונים אובייקטיביים של מרחק ממרכז הארץ, מצוקה כלכלית רצינית דיפרנציאציה בין הערים השונות, אם לא כן, יבחר המשקיע הפוטנציאלי תמיד בנהרייה כשיצטרך לבחור בין נהרייה לבין שלומי. רק לאחר קביעת סיווג חדש אפשר לבחור את הכלים המתאימים להשגת המטרות של פיזור אוכלוסייה ועידוד ההתיישבות וההעסקה באזור פיתוח.

אני חושב שתושבי דימונה יבינו היטב את ההבדל בין דימונה לבין קריית גת.

כ. הצעת החוק תחייב הוצאות תקציביות בהיקף רחב ביותר, אך לא מוצע בה מקור מימון כלשהו. לעניין זה אני מפנה את חשומת הלב לזכאויות השונות המוקנות בהצעת החוק, כמו: מענקים למי שמעתיקים את מגוריהם לאזורי פיתוח, מתן קצבת ילדים עד גיל 21 וחינוך חנים החל מגני-הילדים וכלה במוסדות להשכלה גבוהה.

ג. בסעיף 5 בהצעת החוק מוצע, כי עיר פיתוח תוכל מענק כספי בסך השווה להכנסותיה מאדוניה בשנה הקודמת. כיום מחושב המענק לרשויות המקומיות כהפרש שבין סך ההוצאות של הרשות לסך הכנסותיה. הדרך המוצעת אינה מתחשבת בצרכים האובייקטיביים של הרשות וביכולתה לממן.

ד. סעיף 6 בהצעה דן בהטבות למפעלים קיימים, או למפעלים שיוקמו בערי פיתוח. על-פי הקריטריונים הנהוגים במרכז ההשקעות גם היום הוא מכיר בדרך כלל במפעל חדש או בהרחבת מפעל קיים כמפעלים מאושרים, וככאלה הם נהנים ממלוא ההטבות על-פי אותו חוק. מפעלים שלא עונים על הקריטריונים האלה, לא ראוי שיעודדו אותם ומוטב לעיר הפיתוח שלא להסתכן בהקמתם. אין מקום להעניק למפעל קיים מעמד של מפעל מאושר, שכן ממילא רוב המפעלים עדיין נהנים מהטבות מסוימות, או שנהנו מהן כעבר. ההטבות לפי החוק לעידוד השקעות הן מוגבלות לתקופה של שבע עד עשר שנים.

אני רוצה להזכיר מדינות, שבהן ניתן לכל המפעלים עידוד לחמש שנים, ואם המפעל קם רק בזכות אותו עידוד ולא כפיצוי על העדר השקעות בתשתית, הוא יסתלק מהמקום כתום חמש השנים לאחר שנהנה מההטבות, למפח נפשם ולמגינת לבם של התושבים.

ה. שינוי סיווג יישובים לפי החוק לעידוד השקעות הון צריך שיעשה במסגרת אותו חוק, ולעניין זה הוקמו שתי ועדות בין-משרדיות שדנו מחדש בסיווג על כל השלכותיו ומטרותיו, אך המלצותיהן טרם אושרו.

ו. סעיף 9 בהצעת החוק דן בהטבות בתשלום מס הכנסה. תושבי יישובי פיתוח זכאים בדרך כלל לזיכוי ממס כשיעור של 5% — 10% מהכנסתם. מאחר שעל הכנסה של עד 1,545 ש"ח לחודש שיעור המס השולי הוא ממילא אפס, הרי קבלת ההצעה פירושה מתן הטבות לבעלי הכנסות גבוהות בלבד.

עוד אציין כי מכלול הטבות המס, לרבות נושא הזיכוי ממס לתושבי יישובי פיתוח, נבחן עתה בידי ועדת מומחים בראשותו של פרופסור איתן ששניסקי, ואין מקום לקבוע הטבות נוספות לפני קבלת המלצותיה של ועדה זו.

ז. בסעיף 13 בהצעת החוק מוצע, כי תושב עיר פיתוח ייהנה מפטור חלקי או מלא ממשל במסד להשכלה גבוהה, בלא ליחור של תנאים נוספים, כמו למשל המשך מגוריו

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת הצעת חוק הפיקוח על המטבע (תיקון מס' 2), שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, לפני שנעבור לסעיף הבא — הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה

ח. הצעות לסדר-היום בעיות תעסוקה באופקים

בודק? מי מתייעל? הרי בכל פרשות ההתייעלות והפיטורים יש גורם אחד: העובדים. מי בודק איך מתייעלת ההנהלה? הרי אין דבר כזה, ההנהלה לא צריכה להתייעל לעולם. ברוב המקרים כשלה ההנהלה, אך בעובדים אין מתחשבים; אינני יודעת כמה מהכסף שניתן לכל המפעלים שנסגרו "כרח" לחוץ-לארץ. שמענו היום בוועדה, שבעל מפעל יכול לשכת עם מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר ולנהל אתו משאומתן על עניינים שוטפים של המפעל, ואחרי יום או יומיים מקבלים העובדים הודעה שהמפעל נסגר — בלי שום הודעה מוקדמת, כמו רעם משמים.

הרי אותו דבר קרה במפעל "רום-כרמל". חודשים מספר לפני שהודיעו סגורים את המפעל "גל סרפ", נתקבלה הודעה על הלוואה של 350,000 ש"ח, כדי להחזיק את המפעל ולייעלו.

יש תקדים של "רום-כרמל". העובדים כמפעלים הפרטיים הם הפקר. מרגע שבעל המפעל מחליט על פירוק — לא על פשיטת רגל, אלא על פירוק מרצון — מופקדים העובדים ואין מי שיגן עליהם. הם מתחילים לחשוב על פיצויים, כי הם לא מאמינים שעדיין אפשר לשקם את המפעל מאחר שהבעלים החליטו לסגור אותו. אומנם יש אפשרות, שהעובדים יפעילו את המפעל, אבל לעובדים אלה אין פרנסה ליום המחרת. אפילו הם מקבלים היום משכורת בעד החודש שעבר, אין להם ממה לחיות למחרת.

אני מצטערת לומר שהתקדים של "רום-כרמל" חזר על עצמו ב"שרון טקסטיל" ועכשיו גם ב"גל סרפ". אינני יודעת מה יקרה עם כל הסיפור הזה. המפעל הזה עבר מיד ליד וככל פעם הוא קיבל סיוע. הבעלים התחלפו ארבע פעמים, והמפעל הזה קיים לא יותר מעשר שנים.

מצב הרוח באופקים מועז. אני ראיתי אנשים מיואשים, שאינם יודעים מה לעשות עם עצמם מחר. הם לא יודעים אם להשלים עם הסגירה, כי ההשלמה עם הסגירה היא תנאי לקבלת דמי האבטלה ולניהול משאומתן על פיצויים. העובדים שרויים במבוכה ומרגישים חסרי-אונים.

השאלה היא אם המצב יכול היה להיות אחר. הבעיה איננה רק בהזרמת כסף. כאשר יוצאים מנקודת ראות, שהצמיחה הכלכלית חיצונית כעזרת היוזמה הפרטית ויהיו יותר ויותר מפעלים פרטיים ויזורים כסף ליוזמים פרטיים, יש להביא בחשבון פשיטת רגל של מפעלים כאלה.

אינני מתנגדת ליוזמה פרטית. אבל במקומות כמו אופקים, ואני חוששת לומר שגם במקומות כמו באר-שבע, צריכה להיות יד מכוננת, וצריך יותר פיקוח ויותר תכנון. אי-אפשר לסמוך רק על היוזמה הפרטית, שהיא תפעיל את הצמיחה הכלכלית, זה פשוט לא עובד.

היו"ר א' נחמיאס:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 6474 ו-6486 בנושא: בעיות תעסוקה באופקים. רשות הדיבור לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, מדי יום עולה הצעה לסדר-היום בעניין המצוקה והאבטלה באחת מערי הפיתוח. לצערי הרב, אני בטוחה שאופקים אינה העיירה האחרונה ברשימה זו. הבעיה התעוררה במלוא חומרתה נוכח סגירתו של מפעל "גל סרפ", שאינו מהגדולים ביותר בה. הוא מעסיק בסך הכול 58 עובדים, אבל אין זה המפעל הראשון שנסגר.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, מי ישיב על ההצעה לסדר-היום?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, בשנה האחרונה נסגרו 15 מפעלים. כשבע השנים האחרונות הוקמו חמישה מפעלים. אינני בטוחה אם קמו מחדש אותם מפעלים שנסגרו, אבל לגבי חלקם נכון הדבר, מפעלים קמים, צצים ונסגרים. נגמרות חמש השנים השמנות, נגמרות ההטבות, נגמרות ההלוואות, ואז אפשר ללכת.

לפי הבנתי, המצב בנגב קטסטרופלי. בשנת 1986 עזבו את הנגב 14,000 איש, מתוכם 5,000 את באר-שבע. באופן יחסי את אופקים עזבו לא פחות.

אין נער או נערה התחזרים משירותם הצבאי ונשארים באופקים. נציגי אופקים אמרו לנו, שבשנה האחרונה אף אחד מן הבחורים שסיימו את שירותם הצבאי לא נשאר במקום.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זאת ההגירה השלישית.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
ב-1986 עזבו 700 איש. אחוז האבטלה הוא 15%, פי שלושה מן הממוצע הארצי. השכר הממוצע באופקים — רבותי, תקשיבו — הוא 50% מהשכר הממוצע במשק. זאת אומרת, שיש מי שמשתכרים פחות משכר מינימום, באחוזים גבוהים מאוד. אנחנו מדברים על מפעלי טקסטיל ומזון. אנשים מאופקים אמרו לנו, שבמשפחות רבות מפרנסות עכשיו הנשים את המשפחות, כי מפעלי הטקסטיל והמזון עדיין לא התמוטטו.

נשאלת השאלה: למה קמים מפעלים ונסגרים? אין ניתנים ההטבות, ההלוואות, הפטורים? אין ניתנים כל הדברים האלה? 15 המפעלים שנסגרו הם מפעלים פרטיים. משרד התעשייה והמסחר נתן סיוע מקרן השפע — המרכז להשקעות, ומקרן הסיוע. מי מפקח על הנעשה? מי מתכנן ומי יוזם? מי

היהדות רועמת: "עמי ונוכרי — עמי קודם". והיהודי לא רק שאינו מתקבל לעבודה, אלא ככל-שגובר החיבוק של המעסיק, מקבלים יהודים שעבדו שנים כמפעלים הורעות פיטורין בנימוקים כוזבים של קשיים במפעל הגורמים לקיצוצים בעובדים. והנה אחרי שבועיים מתברר שמקומו של היהודי הקצוץ לקיצוצות נחפס על-ידי ערבי מעזה, ח'אן-יונס או רפיח. ונגע החמדות מתפשט. קבלנים ערבים, שלא משלמים לא מס הכנסה ולא מע"מ, ומסוכסדים על-ידי גורמי חוץ ערביים ועל-ידי אש"ף, מציעים עבודות בנייה במחצית המחיר. ומוכן שהיהודים מחפשים "מציאה" ומתנפלים עליהם כמוצאי שלל רב.

הקבלן הערבי עובד ומתפרנס. פועליו הערבים עובדים ומתפרנסים, מתחתנים, פרים ורבים; ואילו היהודי המסכן, המובטל, המפוטר, שאין לו אפשרות להתפרנס בכבוד, דוחה את מועד הנישואין, מתחתן בגיל מבוגר יחסית, אינו מכיא לעולם אלא ילד אחד או שניים, נוטש את העיירה, בורח ממנה וגם יורד מן הארץ.

והיהדות רועמת: "עמי ונוכרי — עמי קודם".

חברי הכנסת, לא מדובר רק באופקים, מדובר בכל אזור הנגב והצפון ובכל הארץ. כדי השכווען של אופקים, נתיבות, שדרות והמושבים, בשם "עליתון". יש בו מאמר העוסק בהדוועת פיטורין ל-20 עובדים יהודים צעירים, אבות ומפרנסים משפחות, שגדלו עם מקום חסוקותם, עם המפעל לייצור מוצרי פלסטיקה בשדרות. אביא כמה ציטוטים ממנו: שלמה מלכה, מפוטר: "לא ייתכן שאדם שהיה מנהל משמרת שנים רבות ימצא את עצמו מפוטר ואת מקומו יתפסו ערבים מהרצועה". ורביב אבי: "ארבע שנים אני עובד במפעל ואף פעם לא רטנתי ולא באתי בטענות. עשיתי הכול בשביל המפעל. קשה לי היום לעכל שאני מפוטר ואת מקומי יתפסו ערבים". חיים מלכה, נשי פלוס 2, מפרנס יחיד, שואל: "האם זהו היחס שמגיע לחייל מושחרר — לפטרו ולהשאיר ערבים במקומו?" "דברי יהודים פשוטים, עמי", והיהדות רועמת: עמי ונוכרי — עמי קודם.

חברי הכנסת, זעקת אופקים ושדרות, הנגב, הצפון והגליל ועמי כולו עולה לשמים. אלפיים שנה חלמו אבותינו, יהודים שומרי תורה ומצוות על מדינה יהודית: מדינה של היהודים, המבוססת על היהדות, מבטיחה חיים של כבוד, פרנסה טובה ואושר ושלווה לכל יהודי.

במקום זה יש מלצת, מדינה עקומה, שעטנו של מושגים זרים ונוכריים, חיים של גיהנום לרבות צעירים, בשם "עמי", הצעירים והמבוגרים של עמך, אני דורש לממש את ההלכה היהודית כדי שנתחזר את החינוך ואת הכבוד לעם היה. עבודה עברית. עדיפות בתעסוקה לעמי. עמי ונוכרי — עמי קודם. אני מציע דיון רציני במליאה על הבעיה הזאת.

היז"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא. אדוני שר התעשייה והמסחר, בבקשה דברי תשובה על ההצעות של חברי הכנסת.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיירה אופקים 87 מפעלים ובחיר-מלאכה המעסיקים 1,700 עובדים שום 43.5% מכוח העבודה המקומי. בשנים האחרונות היתוספו או הורחבו חשעה מפעלים בעיר. מפעלים אלה קיבלו מעמד של מפעל מאושר והם מעסיקים כ-250 עובדים. כימים אלה נעשות עבודות הקמה של שני מפעלים נוספים, האמורים להעסיק כ-95 עובדים.

מדברים ומדברים על הצמיחה הכלכלית, אבל היא איננה.

אדוני היושב-ראש, מאז אוגוסט שנה זו, לפני פחות מחצי שנה, עזבו 11 אנשים צעירים את אופקים לא לגוש-ירדן אלא לחוף-לארץ. באופקים מכירים כל אחד, זו עיר קטנה. אלה צעירים שעדיין אין להם משפחה, ואין הם כאלה שהיו רוצים לחיות בחוף-לארץ. תנו להם פרנסה, פשוט פרנסה, דבר שמגיע לכל בן-אדם. תנו להם הכנסה מעבודה, משהו מעל לשכר מינימום.

אין שם כלל מאבק על העלאת שכר, ושיעור השכר הוא נורא. אף אחד לא בא להתאונן, שיש שם שכר כל כך נמוך, והממוצע הוא 50% מן השכר הממוצע במשק. אף-על-פי-כן הם מתאוננים על כך שאין להם עבודה, שאין להם לאן ללכת. אתם צריכים לשמוע אותם. היתה ישיבה של ועדת העבודה והרווחה בעקבות הצעה לסדר-היום מחדש יולי שנה זו של חברת הכנסת אורה נמיר, מחדש יולי, זמן הגשת ההצעה לסדר-היום ועד היום, ההריפה הבעיה ונעשתה אקוטית. אי-אפשר לשכת כתיבוק יריים.

יש ועדת שרים לענייני הנגב, יש אפילו חוק הנגב. אבל איפה הנגב ואיפה הפיתוח?

אדוני השר, הגיע הזמן שמדינת ישראל תשוב לנגב וחשים את הדגש בפיתוח הנגב. אני אשת הצפון, אשת הגליל, וראי שאני רוצה שהגליל יפרח, אבל אינני יכולה לשאת את המצב שלפיו הנגב הוא בבחינת כן ממוז בעיני הממשלה הזאת. לכל הפחות בעיני חלק ממנה. לא שהם רצו לוותר על הנגב, אך הם ידעו שהנגב לא יכרת, הוא יישאר.

אדוני היושב-ראש, אני מצטערת על שאין זה נושא המגייס את כל חברי הכנסת להצבעה. אין זו הסמכה של ראשי ערים או ראשי רשויות מקומיות בענייני דת: הנושא אינו מטריד כל כך את הספסלים האלה. תראו.

אשמח אם יתקיים דיון רציני על השיבה לנגב ולא לשטחים שאין לנו מה לחפש בהם.

היז"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. רשות הדיבור באותו נושא לחבר הכנסת מאיר כהנא, בבקשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, עמי ונוכרי — עמי קודם. חשבתי על מלים אלה של חז"ל, כששמעתי על השביתה הנואשת של היהודים הממורמרים באופקים. חשבתי על מלים אלה גם כאשר ביקרתי שם וראיתי כמו עיני את ה"עמי" ואת ה"נוכרי". ראיתי את ה"עמי" העומד מול מכת אבטלה, מול מצוקת חוסר העבודה. ראיתי את ה"עמי" של יהודים צעירים, יוצאי צבא, הנותנים שלוש שנים מחייהם למען העם והמדינה, ולאחר מכן 40 יום כל שנה במילואים; צעירים יהודים הרוכצים תחת נטל של תוכנות כאוהתי המדינה היתורית — ושכרם? משתחררים מהצבא, חוזרים הביתה — ואין עבודה.

כמדינת ישראל אין עבודה? הרי כל בוקר מגיעים 100,000 ערבים מהשטחים לעבודה. אין עבודה? בוודאי ובוודאי יש עבודה. אבל... אבל, לצעוני, המעסיק היהודי החמדן מעדיף את הנוכרי; שני נוכרים במשכורת של יהודי אחד. ובכן, החיל היהודי, אזרח המדינה היהודית, הנותן מחיו למען עמו ומולדתו, מובטל, מופקר, מושפל. ואילו השונא הערבי, שמעולם לא שירת את המדינה ורק תולם על השמרת המדינה היהודית, עובד, מתחתן בגיל צעיר, מכיא לעולם ילדים, ילדים, וילדים, וצוחק עלינו בגלוי ובצרק.

לפני כיומיים נסמר על כוונת העובדים לרכוש את המפעל.

לפי בקשתי הודיע היום מנכ"ל המשרד בדיון שהתקיים בוועדת העבודה והרווחה, שאם יימצא גורם, שיהא מוכן לקבל על עצמו את הפעלת מפעל "גל סרפ" בצורה שתבטיח את הבראותו, כמו למשל על-ידי גיוון הייצור, יהיה משרדנו נכון לסייע — כפי שהיה נכון לעשות זאת במקרים דומים — בשיתוף עם הבעלים החדשים, להפעלתו השוטפת של המפעל.

מפעל "צולה זיפ" הוקם ב-1983, קיבל מעמד של מפעל מאושר, והעסיק 30-20 עובדים. קשיים בניהול והוצאות מימון גדולות במיוחד גרמו למפעל לחוב תופח והולך, שהגיע בסוף אוקטובר 1987 לשיעור של 375,000 דולר.

משרדנו מקיים מעקב יומיומי כמעט אחרי מצבם של המפעלים בערי הפיתוח. מרי שלושה חודשים אני מזמן את הפורום הנכבד של ראשי ערי הפיתוח כדי לשמוע על בעיות המתעוררות במפעלי התעשייה בעריהם ולפתור אותן. בין הפגישות הללו אני נוקט מדיניות של "דלת פתוחה", והייתי מוסיף גם "טלפון פתוח" לביתי ביום ובלילה, בפני כל אחד מראשי ערי הפיתוח, כפי שאני עושה עם כל אדם המטלפן אלי ורוצה לדבר אתי על נושאים הקשורים לתפקידי. הדלת פתוחה והטלפון בביתי מזומן לכל אחד מראשי הערים, שברצונו להתירע, לבקש עזרה או להתייעץ בנושאי התעשייה והמסחר בעירו.

אני רוצה להדגיש, שכל המפעלים שהזכרתי את שמותיהם כאן, כולם מוכרים לי אישית, ביקרתי אצלם לכל הפחות פעם אחת וטיפלתי בענייניהם. אני מכיר את הבעיות המיוחדות של אופקים גם בחוקף תפקידי וגם בחוקף העובדה שאני חי בגב.

לפני כשנה וחצי נקלע לקשיים מפעל הטקסטיל "אופי-אר". מתוך רגאה לתעסוקתם של כ-100 עובדים עשה משרדנו מאמצים למצוא גורם רציני, שיהא מסוגל להפעיל בצורה רווחית את המפעל. גורם זה אכן נמצא, וכיום מופעל המפעל בצורה רווחית ו-97 מתושבי אופקים מועסקים בו.

אולם נראה שלא די בכך. התופעה החמורה של סגירת מפעלים עלולה להימשך ואף להתרחב, אם תימשך המדיניות הכוללת הנהוגה היום כלפי מפעלי התעשייה, ובמיוחד כלפי הייצוא התעשייתי.

חיקה גרוסמן (מ"פ):

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
הקשיים, חברת הכנסת גרוסמן, אינם רק בסקטור הפרטי. הקשיים הם בסקטור ההסתדרותי, בסקטור הציבורי, בכל הסקטורים. אינני רוצה להיכנס כאן לפרטים.

על שולחן הממשלה מונחת הצעתי — ואין זו הפעם הראשונה שאני מעלה את הדברים האלה, העליתי את נושא הקשיים בתעשייה לפני כמה חודשים, לפני שנה ולפני שנה וחצי, לפני הרוטציה לאחר הרוטציה, ועתה שוב מונחת על שולחן הממשלה הצעה שאני מקווה שתעלה באחת מישיבותיה הקרובות — בנושא הצעדים לעידוד הייצוא התעשייתי. קבלתם והוצאתם לפועל של צעדים אלה, הכוללים בין השאר גידול בהשתתפות המדינה במחקר ובפיתוח ובקרבן לקידום השיווק בחוץ-לארץ, לכיאו להערכתו, לשיפור מצבם של מפעלי התעשייה הישראלית, לרבות אלה של אופקים.

אני רוצה לומר כמה מלים על הנושא של יהודים וערבים העובדים במפעלי תעשייה. ראשית, אני רוצה לקבוע ברורות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על מה אתה מדבר, אדוני השר? שמענו היום את דברי המנכ"ל שלך ברועדה. הוא לא אמר מלה וחצי מלה. הוא לא יכול היה לדבר אפילו על קליטה של חמישה או עשרה עובדים בשום מקום.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, דבר ראשון, פה לא מגלים דברים שנאמרו בדיוני הוועדה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זהו דיון ענייני.

היו"ר א' נחמיאס:

מה שהיה בוועדה זה כשבילך בלבר.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
כמובן נבדק עכשיו במשרד התעשייה והמסחר ובמשרד האוצר תכנון להקמת מפעל.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
אדוני היושב-ראש, אני שמח לענות. אבל חברי הכנסת רוצים בוודאי גם לשמוע. הרי מדובר כאן בעניין בעל חשיבות ממדרגה ראשונה, וצריך לנסות ולהרחיק אותו מפולמוס בין מפלגות. הייתי רוצה לתת תחילה את העובדות והפרטים המלאים.

אמרתי שבימים אלה נבדק במשרדי התעשייה והמסחר והאוצר תכנון להקמת מפעל לייצור רכב לגנים באופקים. פרויקט זה קיבל את אישור מרכז ההשקעות, המציב שורה שלמה של תנאים — דבר מורכב מאוד.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
סליחה, אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש את סליחתך, חבר הכנסת צ'רלי ביטון. השר רק התחיל להשיב. הוא עוד לא פיתח שום רעיון ולא נתן שום נתונים ואתה מפריע לו כל הזמן.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
מפעל זה אמור להעסיק כ-1,000 עובדים.

בספטמבר 1987 נרשמו בלשכת העבודה במקום 648 מבקשי עבודה, מתוכם 541 פועלים שאינם מקצועיים. מספר המוכתלים שישו ימים ויותר הוא 512 שהם כ-13% מכוח העבודה המקומי.

לאחרונה הפסיקו את פעילותם באופקים שני מפעלים: "גל סרפ" העוסק בייצור גלשני רוח ו"צולה זיפ" המייצר רוכסנים.

מפעל "גל סרפ" מעסיק כ-40 עובדים, מהם 30 מאופקים ויישובי הסביבה. כ-95% מהיקף הייצור שלו, שהיה בין החודשים ינואר-ספטמבר 1987 454,000 דולר, נועד לייצוא. המפעל קיבל מעמד של מפעל מאושר, ובפברואר 1987 אושרה לו על-ידי מינהל מרכז ההשקעות במשרדנו, הרחבה בשיעור של 343,000 דולר. באוגוסט 1985 ובדצמבר 1986 קיבל המפעל הלוואות בתנאים מיוחדים מקרן הסיוע של משרד התעשייה והמסחר. למרות הסיוע המירבי שהוגש למפעל, לא הצליחו מנהליו להתגבר על הפסד מצטבר של שנים מספר —מפעל לא היה למפעל רווחי.

האמצעים שיש בידנו. האמצעים האלה אינם אבסולוטיים, לעתים הם מוגבלים, אך הלחץ על המפעל יופעל בצורה הכרוה ביותר.

הצעתי פעם אחת להשוות את שכרם של פועלים ערכים לזה של הפועלים היהודים. העליתי הצעה זו כשידיכור בנושא אחר — במקרה בנושא הטרור — במקום ציבורי מסוים, וכשם שהצעתי צעדים חריפים נגד טרור, הצעתי להשוות את השכר. לו הושווה השכר, לא היה כל מקום גם לטעון זה.

לכן, צריך לטפל בזה בגישה חיובית ולא בגישה שלילית. לא יעזור פה שום דבר. מי שרוצה ומי שאינו רוצה, אוהב את הרעיון יותר, או אוהב אותו פחות — יהודים וערכים יחיו יחד בארץ-ישראל. אני זוכר שכלירים לא חשבונו לרגע אחר, שנחיה שלא כיחד עם ערכים. אני רואה את זה כדבר טבעי לגמרי. יהודים וערכים תמיד יחיו יחד בין הירדן ובין הים. ולכן, יש למצוא דרכים חיוביות, ולא לבחור בדרכים שליליות. ערכים ויהודים יחיו יחד בין הירדן, הירדן שלנו, ובין הים, הים הגדול שלנו. כך יהיה.

שני הנושאים האלה הם נושאים חשובים, ואני בעד העברתם לוועדה. מכינתי אפשר לדון בזה בכנסת, אבל אני מכיר את סדר-היום בכנסת, ואני חושב שהדין בכנסת יגיע באיחור, ואילו הטיפול בוועדה יהיה מוקדם יותר. אני בעד העברת ההצעות האלה לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר. הצעה אחרת לחבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להסיר מסדר-היום את ההצעה של השרין הזה. כהנא.

היו"ר א' נחמיאס:

לא, לא, לא. סליחה אדוני, סליחה אדוני.

מאיר כהנא (תנועת כך):
מנוול, חשוק.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני, חזור כך מייד.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא אחזור בו.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני, אתה חוזר כך מייד.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צירלי ביטון, חזור כך מייד. אני מצטער מאוד.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אני לא מצטער.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו פה בכנסת ואתה תכנה אותו חבר הכנסת. אתה תחזור כך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לצערי השר חול בעיניים — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת ביטון, אני מבקש ממך לחזור כך.

שיהודים וערכים זכאים לעבוד בארץ-ישראל. אני לא הייתי נוטל משום מגזר בארץ את הזכויות לעבוד.

יש לנו בעיה קשה מאוד בנושא הזה. לצערי, הבעיה העמוקה היא, שהרצון של יהודים לעבוד עבודת כפיים בארץ — ואני מדגיש, עבודת כפיים — יורד מיום ליום. ישראלים עובדים היום עבודת כפיים בכל מקום שבעולם; אני מדבר על בחורים יוצאים מן הכלל המוכנים לעבוד בכל סוג של עבודת כפיים בניו-יורק ובלוס-אנג'לס: בחורים המוכנים לעבוד בחקלאות, בעבודות כפיים קשות בחקלאות באוסטרליה — זוהי בעיה ממדרגה ראשונה. פה, משום מה, זה לא מכובד. מוכן שזה לא דבר חדש. אפשר ללכת עשרות שנים אחורה ולראות כיצד התחיל התהליך הזה. בעיה זו היא אחת הבעיות הקשות ביותר מכל הכחיות.

לפני זמן קצר פנה אלי מנהל אחד המפעלים הגדולים בארץ. מפעל המייצר 180 מיליון דולר לשנה ומייצא בכ-100 מיליון דולר בשנה. לפני שאמשיך, אני מוכרח לומר שתנאי העבודה בכל מפעלי התעשייה יורדים. נציג את הדברים כפי-שהם. התנאים אינם טובים. ברם, במפעל הזה משלמים שכר נאות בהחלט.

יאר צבן (מפ"ם):
כמה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מוכן להשיב לך בשאלתא. אני מוכן להראות לך את המספרים. עתה אני רוצה להיכנס לפטים. אניני רוצה לומר באיזה מפעל מדובר. המפעל הזה פנה עכשיו וביקש אישור להביא 200 עובדים מפורטוגל. בעבר סייעתי לו להביא 20 עובדים כאלה. הוא ביקש זאת, מפני שיש פגיעות קשות מאוד בעבודת הייצור שלו, הנושית בשלוש משמרות. יש חבלות "קרות" בעבודה, והקשיים בייצוא שלו גוברים והולכים. המפעל אינו ביישוב שאנחנו דנים בו, והוא לא נקלע לקשיים מפני שאין באזור שלו דורש עבודה. יש, אבל אנשים לא רוצים ללכת לעבוד.

לצערנו הגענו למצב חמור ביותר, שאנשים לא רוצים לעבוד עבודת כפיים.

אני רוצה לומר ברורות, אני, למשל — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבל שלא ראית היום את העובדים בוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

יש לך הצעה אחרת, המתן, המתן.

יאר צבן (מפ"ם):

בגלל העובדים מהשטחים — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבל שלא ראית עובדים עם דמעות בעיניים, שכל בקשתם ותחינתם היא מקום עבודה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך וגם לחברי הכנסת, אניני שר המבלה את רוב זמנו כמשרד. במסגרת תפקידי ביקרתי עד היום במאות מפעלי תעשייה, ואני מקיים קשרים עם פועלים בתעשייה, לאו דווקא בעת משבר הפוקד אותם ולא כדי להוציא מזה רווח פוליטי, אלא ככל ימות השנה. הרשו לי לבוא ולומר היום בגלוי, שאם יבוא אלי מישור ויאמר שיש מפעל שבעליו מעדיף להעסיק עובדים הבאים מרחוק ואינו מעסיק עובדים בני המקום המוכנים לעבוד — ננקוט נגדו את כל

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אני לא אחזור בן.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אם כך, לך מכאן מגולל שכמך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לצערי השר וורה חול בעיני חברי הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני מודיע לך שאתה תדבר ואני לא אבא את דברך בחשבון ולא אעמיד את דברך להצבעה. כך אתה רוצה — בבקשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אנטישמי. אדוני, מה זה פה?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לצערי, השר לא דיבר על סמך ידיעת המציאות על הרעיון של הרכבת רכב נכים. אני מבין ללבו של השר — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):
מה זה פה?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יכול להיות שהוא היה רוצה, יכול להיות שהוא היה מעוניין. היום שמענו ממנכ"ל משרד התעשייה והמסחר — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני מבקש להודיע, שאני הערתי לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואני תומר ומפציר בו לחזור בו מדבריו.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שמענו ממר יורם בליזובסקי, שהיה מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר, על הרעיון של הרכבת רכב נכים, שהוא דבר חדשני בארץ והוא יעשה באופקים. שמענו מהשר שהמפעל הזה יעסיק 1,000 עובדים. רבותי חברי הכנסת, לפי הדיווח שקיבלנו היום בוועדה מדובר על מפעל, שאם תהיה אפשרות להקימו והיה לו סיכור, יניחו את האבן הראשונה לכניינו רק בעוד שנה. חבר הכנסת רן כהן וחברת הכנסת חייקה גרוסמן ישבו בוועדה ושמעו את הדברים. לצערי, זוהי זריית חול בעיניים של חברי הכנסת.

עם כל הכבוד לאדוני השר, האומר: בתי פתוח, משרדי פתוח, יכולים לטלפן אלי ביום ובלילה — עם כל הכבוד, אמירה זו לא יכולה ליצור ולו מקום עבודה אחד לעובדים לא באופקים ולא בבאר-שבע, וכבר דנו בכך בשכוע שעבר.

גם כאשר מדברים על הרעיון של הרכבת רכב נכים, במי מדובר? מי הם הבעלים של אותו מפעל? אלה האחים אלקון. האחים אלקון כבר היו ממונים על הרכבת רכב באשדוד, "ליילנד אשדוד". המפעל שלהם באשדוד נכשל, נפל, וגם בו היו פיטורים המוניים. על מה אנחנו מדברים?

היו"ר א' נחמיאס:

סיים בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני השר, עיקר העיקרים שאני רוצה לשאול — איפה מושקע היום הכסף? אומרים שאני כסף — זה אינו נכון.

היו"ר א' נחמיאס:

סיים בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסדר. השאלה היא, היכן מתכוון השלטון להשקיע את הכסף? מה הם יעדי המדיניות? אם השלטון הזה יחליט שאין להתחלף חלק בסדר העדיפויות, ויש להשקיע את הכסף בעיירות הפיתוח, בשכונות העוני — מצבנו, מצבה של מדינת ישראל יהיה אולי טוב יותר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חברת הכנסת חייקה גרוסמן, את מסכימה שהצעתך תעבור לוועדה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מאיר כהנא, אתה מסכים?

מאיר כהנא (תנועת כך):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. לוועדת העבודה והרווחה?

שולמית אלון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ועדת הכלכלה.

היו"ר א' נחמיאס:

יש התנגדות לוועדת הכלכלה כבקשת השר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ועדת העבודה והרווחה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אין לי התנגדות, אני רוצה ועדה שתשב ותקבל החלטות, ועדה שתהיה מסוגלת לעשות משהו לטובת העניין הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

אין לנו ועדות מיוחדות למבצעים מיוחדים. יש עשר ועדות, תבחר לך איזו ועדה שאתה רוצה, ואם לא, יהיו כאן חילוקי-דעות עם חברי הכנסת, ועדת העבודה והרווחה — השר לא מתנגד.

אם כן, להצעתה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, מי בעד העברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת

הכנסת ח' גרוסמן לדיון בוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אשר להצעתו של חבר הכנסת מאיר כהנא, יש הצעה להעבירה לוועדה והצעה להסירה מסדר-היום. מי בעד העברה לוועדה יצביע. מי בעד הסרה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' כהנא בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

ט. שאלות בעל-פה

כל יום על כל תרופה ועל כל טיפול שניתן. כפי שנאמר לי, הסתכמה כל ההוצאה ככחצי מיליון דולר. זה מקרה אחד שהייתי עדה לו. לצערי הרב, אנו עדים למקרים רבים, שההוצאות לטיפול הן רבות מאוד.

לשאלות 2 ו-3, אדוני היושב-ראש, א. הפתרון יכול להיות השתלת איברים בישראל. אין בלבי ספק, שהשקעת משאבים במערכת הבריאות בישראל תקטין לאין ערוך את מספר החולים שיאלצו לנסוע לחוץ-לארץ כדי לקבל טיפול ולהינתח. נוכל לתת את הטיפולים ואת הניתוחים בארץ ולהקל את סבלם של החולים המבודדים בארץ נכר דווקא בזמן שהם זקוקים למשפחה ולחום שהמשפחה נותנת להם. ברם, גם בכך אין די. צריך שיהיו גם תורמים פוטנציאליים, תורמי איברים, תורמים שחיהם קופחו אך אפשר באמצעותם להעניק חיים לאחרים. בנושא זה מיניתי ועדה, ולפני כשלושה שבועות היא הגישה לי את המלצותיה אשר להגברת המודעות בנושא זה בקרב הציבור הרחב, בקרב הרופאים ובקרב עובדי בתי-החולים. אימצתי את מסקנותיה של הוועדה, ואנו נפעל ליישומן.

ב. עידוד פעילות המכורכת של אגודות וולונטריות, העושות לגיוס תרומות מיחידים, מחברות ומגורמים אחרים בארץ ובחוץ-לארץ. כחודשים האחרונים החלה להתגבש —

הי"ר א' נחמיאס:

גברתי השרה, עברת את מכסת הזמן.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

מפאת חשיבותו של הנושא העומד עכשיו על סדר-היום אני מבקשת מהיושב-ראש לאפשר לי לסיים. עוד מעט אנמור.

כחודשים האחרונים החלה להתגבש אגודה ציבורית — קרן "יד ביד" — אשר נרתמה למשימה הזאת. ברור לי, שאגודה זו וקרנות אחרות עושות כל שביכולתן לגייס תורמים למטרה קדושה זו. ואני רואה בחתניסיות הציבור הרחב למטרות התנדבות ותרומה לחולים ערך חברתי ממדרגה ראשונה אשר יש לעודדו.

ג. מדובר בסכומי עתק הנדרשים למימון ניתוחים בחוץ-לארץ. ההערכה היא, שמדי שנה נדרשים סכומים של 20 — 30 מיליון דולר, כדי להיענות לבקשות המוגשות למשרד הבריאות ומאשרות על-ידי.

אני חומכת בכל מאודי בכל הצעה, אשר תוביל לפתרון ציבורי ממלכתי שיסייע במימון חלקי או מלא של ההוצאות הנדרשות לביצוע ההשתלות.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה, גברתי. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

גברתי שרת הבריאות, אני מבין את מצוקת משרד הבריאות, ואיני חושב שאפשר לבוא אליו בטענות, כי הוא פועל כמסגרת האילוץ.

ראשית, אני רוצה לשאול לפשר הסכום של 3.5 מיליוני דולר. הנתון הקודם שנמסר לנו בכנסת היה, שהעלות הממוצעת של טיפול רפואי בחוץ-לארץ היא כ-60,000 — 65,000 דולר. לפי החשבון הזה מדובר ביותר מ-200,000 דולר לטיפול ממוצע. זה שינוי פנטסטי בנתונים.

הי"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים לשאלת בעל-פה של חבר הכנסת יאיר צבן. הוא ישאל את שרת הבריאות בנושא: ניתוחים בחוץ-לארץ. בבקשה, אדוני.

351. ניתוחים בחוץ-לארץ

יאיר צבן (מפ"ם):

גברתי שרת הבריאות, בימים אלה נמסר כי 16 חולים זקוקים לטיפול רפואי בחוץ-לארץ, וכי ועדה רפואית של משרד הבריאות הכירה בחיוניותם ובדחיפותם של טיפולים אלה.

כרצוני לשאול:

1. מה היא העלות המשוערת של טיפול רפואי בחוץ-לארץ ל-16 החולים האלה?

2. כיצד מתכוון משרד הבריאות לפתור את בעייתם?

3. איזה פתרון יסודי מתכוון המשרד להציע?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה, גברתי שרת הבריאות, בבקשה, דברי תשובה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אניני יכולה להתייחס לבעייתם של 16 החולים, בלי להתייחס לבעיה בכללותה.

ראשית, עלי לומר כי העלות המשוערת לטיפול ב-16 החולים, הממתינים עתה לתרומות למען טיפול בחוץ-לארץ, היא בשיעור של כ-3.5 מיליוני דולר, שהם יותר מ-5 מיליוני שקל.

כשנים האחרונות אנו עדים לגידול משמעותי במספר הבקשות לטיפולים וניתוחים בחוץ-לארץ. מינואר 1987 ועד סוף חודש נובמבר 1987 הוגשו 240 בקשות לוועדה המקצועית לאישור טיפולים בחוץ-לארץ. הפועלת במשרד הבריאות. מתוכן אושרו 185. בהן 20 בקשות להשתלות כבד ו-30 השתלות לכיריאה. בשנת 1986 הוגשו 203 בקשות, 124 מהן אושרו. ב-1985 הוגשו 220 בקשות, 110 מהן אושרו. ב-1984 הוגשו 150 בקשות, 80 מהן אושרו. ב-1983 הוגשו 70 בקשות, 50 מהן אושרו. ב-1983 הוגשו 72 בקשות, 40 מהן אושרו. אם כן, עם השנים הולך המספר וגדל.

אדוני היושב-ראש, כאמור המספרים מצביעים על גידול מדי שנה בשנה במספר הבקשות. מאז 1982 ועד היום עלה מספר המבקשים פי ארבעה עד פי חמישה. עליה זו היא פועל יוצא של ההתקדמות העצומה כרפואה, שבעקבותיה גם גברה כלב החולה התקווה להחלים.

חבר הכנסת, גם בחוץ-לארץ אין מדברים על 'הצלחה מלאה. לא פעם אחת אנו עדים לטרגדיות אנושיות של חולים המשקיעים את כל כספם, ממונם ומרצם בטיפול בחוץ-לארץ, אפילו הסיכויים לריפוי הם נמוכים. אתאר מקרה שקרה לי לפני כשלושה שבועות. הודמנתי לארצות-הברית, הייתי בפיטסבורג, וביקרתי אצל דליה ברזילי, שהושלת בגופה כבד. בפעם הראשונה דחה גופה את האביזר המושלת. הוגש לה חשבון בסך 170,000 דולר. בפעם השנייה הוגש לה חשבון בסך 130,000 דולר. מובן שנוסף על זה היה עליה לשלם 50,000 — 60,000 דולר הוצאות לרופא, ועוד הוצאות שנרשמו

שרת הבריות ש' ארכלי-אלמולנו:

אדוני היושב-ראש, הנני מתכבדת להשיב על השאלות הנוספות של חבר הכנסת יאיר צבן. אכן, יש מקומות שונים בעולם שבהם נעשות שחילות איברים, ביניהם פיטסבורג, אנגליה וצרפת. מחיר ההשתלה בפיטסבורג הוא גבוה מאוד. אינני יכולה להגיד מהן הסיבות לכך, אך החשבונות המוגשים לחולים הם בסכומים גבוהים מאוד. המלצנו ואנו ממשיכים להמליץ לפעמים לחולים לעשות שחילת כבד בצרפת או באנגליה, כי בארצות אלה הניתוח זול יותר. ברם, זכותו של החולה לבחור לו את המקום שבו תבוצע ההשתלה.

חבר הכנסת יאיר צבן, הבא כחשבונו שהסכומים הללו כוללים שהייה לפני הניתוח, אכסנת בני המשפחה בבתי-מלון ושהייה ממושכת אחרי הניתוח, כדי לעקוב אם האיבר נקלט אם לאו. כל ההוצאות האלה מצטברות לסכום כסף גדול מאוד. גם בחלק מהמקרים שהיו בעבר לא היו הסכומים רק 60,000 דולר, אלא היו מקרים שבהם הגיעו הסכומים אף ל-200,000 דולר ויותר. ואם נדחה האיבר השחול, נכפלים הסכומים. מי יכול לעמוד כזה? לכן, יש לגייס את כולנו למאמץ המשותף להשגת האמצעים הנדרשים.

לשאלה אם אני מוכנה לתמוך בהצעות שהוצעו, הודעתי בתשובתי הראשונה, שאתמוך בכל הצעה שיש בה כדי לתת פתרון ציבורי-ממלכתי, שיסייע לאנשים אלה לקבל את הטיפולם בחוץ-לארץ, אחרי שמשרד הבריאות אישר שאכן אי-אפשר לעשותם בישראל. עם זה, אינני סבורה שהפתרון הציבורי צריך להיות בלעדי, ואין הוא יכול לבוא במקום איסוף התרומות על-ידי האגודות הוולונטריות. אני תומכת בהמשך פעילותן של האגודות הוולונטריות למיניהן, העושות עבודה מבורכת. צריכה להיות השלמה בין שתי הדרכים, זו צריכה להשלים את זו.

כבר לפני שנתיים ויותר התחלתי, חבר הכנסת רן כהן, בניסיון לתת פתרון ציבורי לנושא הזה, והדבר לא עלה בידי עד היום, כי אמר לי, שאם יוצרים פתרון ציבורי-ממלכתי, יפחתו התרומות ותדעך הפעילות של האגודות הוולונטריות באיסוף התרומות, והדבר אינו רצוי כלל. לכן, צריך למצוא את הדרך לקיים את שתי הדרכים זו בצד זו, כך שהן ישלימו זו את זו וייתנו את החשוכה המלאה על הבעיה הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה לגבי ההצעה העומדת עכשיו על הפרק?

שרת הבריות ש' ארכלי-אלמולנו:

אמרתי שאתמוך בכל הצעה שיש בה פתרון, ולא רק בהצעה הזאת.

לשאלתו האחרת של חבר הכנסת רן כהן, האם אתן לכך ביטוי בתקציב משרד הבריאות בשנה הבאה — אני חושבת, שחבר הכנסת רן כהן קורא היטב עיתונים, ועל כן הוא קרא בודאי ושמע שתקציב משרד הבריאות עומד במקום הראשון בסדר הקיצוצים בתקציב. הוא צריך לגייס הכנסות בסך 65 מיליון שקל, ומובן שאם לא תהיינה לו הכנסות בשיעור זה יקוצץ תקציבו ב-65 מיליון שקל. נוסף על קיצוצים שהיו מנת חלקן בשנים האחרונות, על כן הוא נתון היום במצוקה קשה. איך אתה רוצה אפוא שאתן תשובה על נושאים אלה? משרד הבריאות אינו יכול לתת 20-30 מיליון שקל ואולי אף יותר לפתרון בעיה זו מתקציבו הנוכחי ואף לא מתקציבו העתידי, אפילו הוא יגדל. לכן צריך לחפש מקורות אחרים, מקורות ציבוריים-ממלכתיים ומקורות של איסוף תרומות על-ידי עמותות ווולונטריות, שאסור לנו לוותר עליהן, לפתרון הבעיה.

גברתי שרת הבריות, אינני חושב שאפשר להמשיך מצב כזה בדרך השגרה. אני מבין שגם לך נראה שאי-אפשר להמשיך כך. גם מפני שלא הכול יכולים לגייס את הכסף. אנחנו יודעים על מקרים טרגיים מאוד. מי שעסק בנושא הזה יודע עד כמה הוא קשה. אתה עושה את זה פעם-פעמיים, וגם זה מחיש, לכן, אנחנו מוכרחים למצוא פתרון ממלכתי.

אני שואל שתי שאלות: א. כל עוד קיים הצורך בתרומות — ואני חושב שגם אחרי שהיה פתרון ממלכתי הוא ימשיך להתקיים במידה מסוימת — האם תהיה שרת הבריות מוכנה לתמוך בהצעת חוק שהנחתי על שולחן הכנסת, שסימנה ר"ט, האומרת שתורמות לענין זה יזכו לזיכוי ממס הכנסה, על-פי כללים מקובלים? ב. שאלה זו ספציפית יותר: הגשתי הצעת חוק הקובעת שדרך הביטוח הלאומי, על-ידי ניכוי שבין פרומיל אחד ל-2 פרומילים מכל מועסק ומעסיק, אפשר לממן את ההוצאה הזאת ולהסדיר בכך את הנושא. במידה שהדומן לי להיפגש עם ציבור ולשאול, אם הציבור מוכן שכל חודש ינכו ממשכורתו שקל וחצי, שני שקלים, כדי להבטיח את עצמו ולהבטיח ביטוח הדדי, הביעו התשובות שקיבלתי נכונות מלאה. מרדע לא נבחר בפתרון זה?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, גברתי שרת הבריות, אני מבקש להבין, האם יש לעובדה שצינתי, שיש גידול של פי ארבעה במספרי הפונים והאישורים הניתנים בשנים האחרונות — האם יש לדבר איזה ביטוי בתכיעתך בתקציב הנוכחי, כדי שהרפואה הציבורית כארץ לא תפגר, כאופן יחסי כמוכח, אחרי זו שבעולם?

השאלה השנייה: באיזו מידה ניתן להתקשר עם מכוני בריאות בעולם, כדי להבטיח שמחיר הניתוחים הללו לא יהיה אסטרנומי? מדובר בסכומי עתק, ולא ניתן לגייס אותם בארץ אלא ממיליארדים.

ודבר אחרון, ברשותך אדוני היושב-ראש, אני מבין אותך על הכוונות שלך לתמוך בפתרון ציבורי — האם תהיי מוכנה להקים במשרדך צוות, שיגבש הצעה מלאה ויביא בחשבון גם את הצעותיו של חבר הכנסת צבן? תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

גברתי שרת הבריות, את עמדת במרכז הפעילות להרחבתן ולהעמקתן של ההשתלות למיניהן בישראל, ובכך תרמת תרומה חשובה מאוד לרעיון בבית-החולים "רמב"ם" ובבתי-חולים אחרים. הייתי מבקש ממך להשיב, מרדע שלא נחזור ונמריץ את הגשמתו של הרעיון הזה?

ולשאלה הבאה, חברת הכנסת עדנה סולודר העלתה ביום שני הצעה בוועדת הכספים, שחלק מעמלות הבנקים שהוחזרו לאוצר עקב גביית יתר ישמשו את הקרן הזאת.

ושאלה אחרונה, ידוע לי שבאירופה לפחות יש כמה מרכזים רפואיים חשובים מאוד המנתחים באופן יוצא מן הכלל במחיר נמוך לאין שיעור מן המחירים שצינתי. אני מצטרף להצעתו של חברי רן כהן, לפתח עמם קשרים כל עוד לא נפתרה הבעיה בארץ.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. גברתי שרת הבריות, בבקשה.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת שבח וייס בעניין בית-החולים "רמב"ם" — גם אני כואבת מאוד את העובדה, שלפני שנה ויותר אישרו לבית-החולים "רמב"ם" לעשות שהילת כבד לבד משני המקרים המצעדים לא נעשו עוד שתילות כבד. זה לא היה תלוי בנו, וגם לא היתה בעיה תקציבית, אלא שלא היו תורמים פוטנציאליים, שאפשר היה להשתמש באיברים שלהם כדי לתת חיים לאחרים. זו היתה אחת המכשלות שמנעו את ביצוע הניתוחים מהסוג הזה בבית-החולים "רמב"ם". אינני רוצה להאריך בדברים, יש תהליך מצער מאוד בבית-החולים "רמב"ם". אנחנו מתכוונים לזמן את הנהלת בית-החולים "רמב"ם", כדי לדון בנושא הזה, ואחרי כן נחליט מה יהיו הצעדים הבאים. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה, גברתי שרת הבריות.

אשר להתקשרות חולים עם בתי-החולים בעולם, הגובים סכומים גדולים — יש לנו קשר עם בתי-החולים הללו, אבל אלו הן הצעות המחירים שהם מגישים. לא נוכל להגיע בתחום זה לעסקת-חבילה עם בתי-החולים, או למחירי קבלנות. אין אנו מוכיבים לבתי-החולים הללו כמה כסף יגבו מהחולה, ואולם, כפי שאמרתי, יש בתי-החולים שבהם הניתוחים הללו זולים יחסית, יש בתי-החולים שבהם ניתוחים אלה יקרים. החולה הוא הבורח את המקום. נשאלת השאלה, האם יש לנו זכות מוסרית לחייב את החולה להינתח בבית-חולים בצרפת ולא כפיטסבורג? ואם, חלילה, לא יצליח הניתוח — וגם כפיטסבורג לא מצליחים כל הניתוחים — יוכל החולה לטעון: אתם הנחתם אותי לנסוע לצרפת להינתח, והאחריות יכולה ליפול עלינו. משום כך אנחנו זיהרים מאוד מאוד שלא להתערב בשיקול-דעתו של החולה.

י. הצעה לסדר-היום

הקמת מתקן לאחסנת גזים רעילים

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

מפה, מעל הדוכן?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

הייתי מוריד אותו. אני אומר: מעל דוכן זה — לא, אבל אינני רוצה כרגע להיכנס לנוהג ולפרוצדורה. לדעתי, על הכנסת לתת דעתה על נושא זה.

הי"ר א' נחמיאס:

לפי הכלל הזה, חבר הכנסת מאיר כהנא לא ידבר לעולם מעל הדוכן הזה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

לא ידבר. אז אדברה, ילמד לדבר.

הי"ר א' נחמיאס:

הוא יפנה לבג"ץ.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא מתחתני עליך ביקורת. באתי רק לעורר את תשומת לב החברים, אולי צריך לנקוט צעדים מסוימים בעניין זה.

ועתה להצעתו לסדר-היום. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חיפה היא עיר הידועה כויהודים האוויר שלה. יש בה ריכוז של מפעלים — המפעלים הפטרוכימיים, מפעלים לייצור כלור וגזים רעילים, נוסף על כך קיימים בה מפעלי "נשר" ובתי-החיות. אני מדבר כלשון סטנוגרפית, כי אינני רוצה להיכנס לפרטי הנושא מבחינה ביטחונית, אבל אני חרד למצב זה. גם חברת החשמל עומדת להקים שם תחנת כוח, לטענתה לא יהיה שם זיהום אוויר. אינני יודע. צריך לשמוע את הצד השני. יכול להיות שהם צודקים.

ואולם, עתה עומדים להקים בחיפה מתקן גדול לאחסנת גזים רעילים. דליפתם של גזים רעילים אלה עלולה לכלות את העיר הזאת. ככל שיתקינו אמצעי ביטחון, אינני מאמין שאפשר יהיה למנוע סכנה זאת. גם בכור האטומי כצ'רנוביל היו אמצעי ביטחון ואף-על-פי-כן היתה דליפה, והיה אסון, ונהרגו אנשים. במקרה הזה, יש גם היבט ביטחוני. כצ'רנוביל אין סיכון של מלחמה, אך הקמת מתקן כזה על ארכבה-חמישה קילומטרים

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עובדים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 6434. בנושא: הקמת מתקן לאחסנת גזים רעילים — מאת חבר הכנסת מאיר כהן אבידב. חבר הכנסת מאיר כהן אבידב, בבקשה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי ברצוני להביע את מחאתי והודעויותי לשמע הדברים שנאמרו מעל דוכן הכנסת, לשמע המלים והכינויים שאינם הולמים את הבית הזה. כאשר קוראים חברי הכנסת קריאות ביניים זה לזה באולם, וחבר כנסת מכנה את רעהו בכינויים שאינם הולמים — נוחא, אבל אדם העולה על דוכן זה חייב לכבד את המקום. כי אם לא כן תיפרץ הדרך ותרבו הכינויים הקשים של אדם לרעהו. לכן, אני מבקע את מחאתי ומבקש שלהבא, אדם המכנה את רעהו מעל דוכן זה בכינויים שאינם הולמים — מילא כאשר הדבר נעשה באולם, אינני יכול להתערב — ירד לאלתר מהדוכן.

הי"ר א' נחמיאס:

לא יכולתי לעשות זאת, אני בדקתי.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

זוהי דעתי.

הי"ר א' נחמיאס:

בדקתי.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אינני בא לבקר את אדוני. אילו ישבתי במקומו, הייתי מוריד את האדם הזה.

הי"ר א' נחמיאס:

בדקתי, ולא יכולתי לעשות זאת.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אני מצטער. זה לטובת העניין, כי אני מודיע לכם: אם ירש לקרוא קריאת ביניים מעל הדוכן הזה — נו, אין טעם להעיר הערת ביקורת — נפרד את הגדר לא בין חבר הכנסת מאיר כהנא לאחרים, אלא גם כינינו לבין עצמנו. קריאות ביניים באולם, אנחנו בולעים. זה לא טוב, אבל נוחא, אין לנו ברירה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עם כל הכבוד, אותו אדם דיבר כאן תאמול וכינה כמה פעמים את חברי הכנסת בתואר "מסריחים".

התקבלו במלואן, והמפעל יישם אותן על-פי התוכנית שהוגשו.

העקרונות המנחים למתן האישור במקרה דנן — והם בגדר תנאים — היו: א. הגדרת תנאי בנייה בקרה וניטור בסביבה ובמפעל כדי להגיע לבטיחות מירבית ולשליטה מירבית על המתרחש במקום, תוך נקיטת כל האמצעים הידועים למניעת אפשרות של פליטה או תקלה; ב. הבטחת תגובה מהירה מאוד במקרה של תקלה לאיתור התקלה ולחיקוניה, ועלידי כך מניעת פגיעה אפשרית באוכלוסייה; ג. צורת בנייה שיש בה אמצעי ביטחון כאלה, שגם במקרה של תקלה רבתי יתרכז החומר הנפלט באגן היקוות טבעי, שימנע פגיעה בריאותית קשה באזורי מגורים גם בתנאי מזג האוויר הגרועים ביותר העלולים להיות באזור.

התוכנית באה להחליף אחסון קיים של חומר, המצוי היום בכמויות קטנות ומאוחסן בתנאים אשר עונים פחות על דרישות הבטיחות.

אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי, משרד הבריאות נוקט את כל האמצעים העומדים לרשותו כדי למנוע פגיעה באוכלוסייה, חלילה, ראוי לציין, כי עובדי משרד הבריאות פועלים גם בקרב עובדי משרדים וגופים ממלכתיים אחרים העוסקים בנושא זה, והכול כדי להבטיח את בריאות הציבור ובטיחותו.

מפאת רגישותו של הנושא, אדוני היושב-ראש, אני מציעה להעביר את ההצעה לדין בוועדת התוך והביטחון.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשרת הבריאות. חבר הכנסת מאיר כהן אבידב כבר נתן מראש את הסכמתו להעברת הנושא לוועדה. איילכן יש לפנינו רק הצעה אחת להצבעה, והיא העברת הנושא לוועדה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

הי"ר א' נחמיאס:

הצעתו של חבר הכנסת מאיר כהן אבידב על הקמת מתקן לאחסנת גזים רעילים הועברה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

יא. הצעה לסדר-היום

מצב מתקני האשפוז בבית-החולים "איכילוב" בתל-אביב

"איכילוב". למחרת בבוקר היא נותחה ושכבה במחלקה האורטופדית של בית-החולים. כיליתי שם שבועיים. החלטתי להעלות את ההצעה הזאת לסדר-היום בשל מה שראיתי שם.

אני יודע, כולנו יודעים שמקצצים במשרד הבריאות; כולנו יודעים שקשה למשרד הבריאות, שמצב האשפוז קשה. כולנו יודעים זאת. עם זאת, מצב כמו זה של המחלקה האורטופדית ב"איכילוב", הממשיך להתקיים במדינה מתקנת, הוא פשוט עלבון. אני נעלבתי, ולכן החלטתי להעלות את ההצעה הזאת לסדר-היום.

מה מצאתי שם? הרופאים — כל אחד מלאך, יוצאים

רצועים בארץ חסכן בשעת מלחמה את חיפה וסביבתה, והן לכו לאיבוד, חלילה וחס.

אינני רוצה לפרט את הנושא, ואם כי מתפקידי ומחובתי להציע דיון בנושא זה במליאה, אני מרשה לעצמי שלא להציע דיון במליאה, אלא — והגעתי להסכמה על כך עם שרת הבריאות — להעביר את הנושא לוועדה, ובה יפורטו הדברים. כדי שלא לעורר לא בהלה ולא התכתבות בעיתונים, אני מבקש לנהוג שלא כדין ולהסכים מראש להעברת הנושא לוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהן אבידב. גברתי שרת הבריאות, בבקשה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אי-אפשר להתייחס לגופו של עניין בלי לציין באיזה מפעל מדובר. ברם, כבוד המציע, חבר הכנסת מאיר כהן אבידב, לא הזכיר את השם ולא פירט, וגם אני אלך בעקבותיו.

כללית, כל תוכנית להקמת מתקנים לחומרים רעילים או לאחסון חומרים רעילים עוברת בדיקה יסודית על-ידי צוות בין-משרדי. תוכנית להקמת מתקנים או לאחסון חומרים רעילים מאושרת אחרי שהובטחו כל הסידורים הבטיחותיים, אשר ימנעו תקלות אפשריות העלולות לפגוע באנשים.

תוכנית מהסוג שמדובר בה בהצעה לסדר-היום הוגשה לוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה של חיפה לפני יותר משנתיים. היא נבדקה ביסודיות על-ידי מומחים, בתיאום מלא עם הבריאות שנערכו בגופים ממלכתיים אחרים, כמו הג"א, משרד הבריאות, מכבי אש, משרד העבודה והרווחה, משרד הפנים, הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה ועיריית חיפה.

המפעל שיוזם את התוכנית היה מודע מלכתחילה למצבה המיוחד של מדינת ישראל, ולכן התבססה הצעתו על דרישות בטיחותיות חמורות יותר מאלו שנקבעו בתקנים הקיימים בארצות מפותחות בעולם.

במהלך הבדיקות דרש משרדנו, בתיאום עם הגופים הממלכתיים המזכירים לעיל, כי ייערכו בדיקות נוספות, והן נעשו על-ידי שני גופים: א. השירות המטאורולוגי בדק את אפשרויות פיזור החומר במקרה של דליפה, וכן חישוב את הריכוזים אשר עלולים להגיע לאזורי מגורים במצבים קריטיים; ב. מומחי רפ"ל בדקו את אופן הבנייה ועמידות המבנה בפני פגיעה חיצונית. ההמלצות של שני הגופים האלה

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה האחרונה לסדר-היום, מס' 6238: מצב מתקני האשפוז בבית-החולים "איכילוב" בתל-אביב. חבר הכנסת פסח גרופר, בבקשה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבועות ובחודשים האחרונים היו הרבה דיונים בכנסת על נושא האשפוז והבריאות. אינני יודע אם הם הביאו תועלת, אני חושב שלא, אבל היו הרבה דיונים.

קרה לי מקרה אישי. לפני כשלושה חודשים וחצי היתה לאשתי תאונה בתל-אביב, והיא אושפזה בלידה בבית-החולים

ביותר במדינת ישראל. אבל מה שקורה ב"איכילוב" לא מגיע לנו. זאת כושה לכולנו, ועל כולנו להיעלב. ואם תגיד לי, גברתי, שנצא לרחובות ונעשה מגביית בשביל המחלקה הזאת, אהיה הראשון לעשות זאת. כדי שמחלקה כזאת לא תוסיף להתקיים; מחלקה, שאי אפשר להיכנס לשידורים שבה, ואני לא רוצה להוסיף ולהרחיק ולדבר עוד על מה ראיתי שם.

אסיים את דברי, אדוני היושב-ראש, ואומר: רופאים — מלאכים, אחיות — נשמות טובות. שתי אחיות עובדות במשמרת הלילה. חשבתי שהן יתמוטטו ועזרתי להן בלילות, אך עד כמה אפשר? יש שם דרישה גדולה לעזרה, האנשים שוכבים שם הם אחרי ניתוח. אני מקווה, שלמרות כל המצוקה יהיה אפשר למצוא תקציב לא כל כך גדול כדי להעתיק אתם ולתמיד את המחלקה הזאת לאיזה מקום אנושי ולתת לאנשים את הטיפול המגיע להם אחרי ניתוח.

היורד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת פסח גרופר. אני מזמין את גברתי שרת הבריות להשיב, בבקשה.

שרת הבריות ש' ארבל-אלמולונו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני לאחל רפואה שלמה והרבה בריאות לרעייתך וגם לך.

פסח גרופר (הליכוד):
תודה רבה.

שרת הבריות ש' ארבל-אלמולונו:

אני מאחלת לכם שלא תיזקקו לבתי-החולים, לא תעמדו מקרוב על המתרחש בהם ולא תהיו אחרי-כך מחויבים לתת ביטוי נאמן לכל המצוקות, לכל הצרות.

שרה דורון (הליכוד):

בקופת-חולים המצב טוב יותר.

שרת הבריות ש' ארבל-אלמולונו:

נחת ביטוי נאמן למה שמתרחש ב"איכילוב", ולא רק ב"איכילוב". תיכף ואזכיר לך כמה בתי-חולים אחרים, הוועקים ודורשים גם הם שמישהו ישמש להם מליץ יושר, כפי שאתה משמש מליץ יושר לבתי-החולים "איכילוב", ובצדק.

לנושא שהעלית אני רוצה להגיד לך קודם כול: אנחנו מודעים למצב הקשה השורר במחלקה האורטופדית היחידה בבית-החולים "איכילוב", מצב המתבטא בצפיפות, בעומס ניכר על צוות העובדים, בתנאים ארוכים גם לניתוחים מיונים. מחלקה זו נתונה במצב קשה במיוחד עקב העובדה שהאוקולוסייה בתל-אביב מודקנת ויש בה, אני חושבת, האחוז הגבוה ביותר של זקנים. היא זקוקה למספר רב של ניתוחים אורטופדיים מסוכנים, הנובעים מנפילות ומשברים. עקב זאת ולמרות המצוקה התקציבית הקשה, שמשרד הבריאות היה נתון בה בשנים האחרונות, ובמיוחד בשנה האחרונה, מצא משרדנו לנכון לאשר לבית-החולים "איכילוב", כבר במהלך הדיון התקציבי בשנת 1987/88 — וכללנו זאת בתקציב שלנו — לפתוח מחלקה אורטופדית שנייה. חבל שלא סיפרו לך על כך כשהיית שם. אני מודיעה לך: אישרנו פתיחת מחלקה נוספת בראשית הדיון על התקציב שלנו. הנהלת בית-החולים נמצאת עתה בשלבי התארגנות לקראת פתיחת המחלקה הזאת כעוד חודשיים-שלושה תודשים, ועם פתיחתה יוקל מאוד העומס על המחלקה היחידה הקיימת, הנטל יחולק בין שתי מחלקות, על כל המשמע מכך.

אני רוצה לומר לך: לא אחת מתעכבת פתיחת מחלקה בשל העדר תקני אחיות, בשל מחסור באחיות, ולמרות העובדה

מגדר הרגיל. האחיות — נשמות טובות. הם עושים מעל ומעבר. אבל הציוד במחלקה מיושן, כל הקירות מתקלפים. השירותים — מ"שנת תרפ"ו", כמו לפני 100 או 200 שנה; פעמונים בתדרים — אין; מיזוג אוויר וחיימום — אין, ובלילה — וביליתי שם בלילות — שומעים מתחילת המסדרון ועד סופו קריאות "אחות". זה מחריד. על כל המחלקה הזאת מופצות שתי אחיות, נשמות טובות, עד שהן מתעלפות כאמץ העבודה. אני עצמי רצתי עם סירים, רחמנות על החולים.

זו מחלקה שכל המאושפזים בה מנותחים. זהו בית-חולים שחודר המין שבו פתוח כל ימות השנה, לרבות חגים ושבתות ויום הכיפורים. בית-החולים נמצא במרכז של עיר גדולה. ומי לא מגיע לשם?

לעומת זאת, גברתי השרה, אני גר בעתלית, חבר קופת-חולים יותר מ-40 שנה, שייך לבית-חולים "כרמל", והאמיני לי, תענוג לבוא ולהכיר שם. לא להתאשפז. טוב לי. אנחנו לא זקוקים לשירותי הבריאות באזורים אחרים. אבל במקרה הנדון קרה לנו אסון בלילה בתל-אביב, והיינו מוכרחים לאשפז את רעייתי ב"איכילוב".

אדוני היושב-ראש, אני מכיר טוב מאוד בתי-חולים. אני מכיר את "תל-השומר", "רמב"ם", "כרמל", "ירושלם" וגם כמה בתי-חולים בירושלים. ואני שואל, מדוע זה המצב? נאמר לי — ולא בדקתי זאת, כי זה לא עניין אותי — שבבית-החולים "איכילוב" יש מחלקות חדשות, נפלאות יפות. האם לא היה אפשר לפתור בצורה אינטנסיבית את הכביה של מחלקה אחת שכל החולים שבה מנותחים? לא מביאים למחלקה זו חולים הסובלים ממחלות אחרות. אינני מכין זאת.

כיושב-ראש הוועדה לתקציב הביטחון אני משתתף בהרכב דיונים על תקציב הביטחון. יש מצוקה בכל הנוגע לתקציב הביטחון של מדינת ישראל, אבל כשיש לנו בעיות מיוחדות, אנחנו ממקדים בהן את כל הכוח ופותרים אותן. כך צריך להיות גם בנוגע למחלקה הזאת.

אני רוצה להוסיף עוד כמה משפטים. שמעתי את דבריה של שרת הבריות בתשובה בכנסת בנושא הרפואה השחורה. אני רוצה לומר לך דבר מעניין מאוד. במחלקה הזאת שוכבים אנשים מכל השכבות של עם ישראל. מי שקורה לו חלילה אסון, מובא למחלקה הזאת. אני לא ראיתי במחלקה הזאת אדם אחד — אם זה אב, אם זה אשה או כעל — שכאבצעת הלילות הראשונים שאחרי הניתוח לא העמידו לרשותו אחות פרטית. אז על איזו רפואה אחס מדברים כמדינת ישראל? האם יש מישהו החושב שאחרי שעושים לאדם ניתוח לא קל אפשר להניח אותו לבדו בארבעת הלילות הראשונים? טוב שיש אחיות פרטיות ולא-פרטיות, טוב שיש את מי לשכור. גברתי, משלמים 80 שקל ללילה. אולי זה הרכה, אולי זה מעט, אבל זה פי שלושה ממה שאנשים דלי יכולת משלמים לקופת-החולים שלהם, והם לא יעזבו את יקירם לבדו. במחלקה כזאת, שבה שוכבים חולים אחרי ניתוחים, כשכולם מחוברים עם צינורות וצריך לטפל בהם, היו צריכות לעבוד שמונה אחיות בלילה.

התרגשתי מאוד מהשבוועים האלה, ולכן מצאתי לנכון להעלות את ההצעה לסדר-היום. אינני יודע, אם היא תתפרסם או לא תתפרסם, אבל ידע לפחות עם ישראל שיש לנו עוד פינוח אפלות כאלה במערכת. אני לא אומר שמערכת הבריאות התמוטטה, היא לא התמוטטה. מערכת הבריאות שלנו בחיפה היא המפוארת, היפה ביותר, זו שתנאיה הסניטריים הם הטובים

הבריאות ולמצוקות שלה, אנא נסה לעזור קצת, לא רק לבית-החולים "איכילוב" אלא גם לבית-החולים האחרים, שמצבם קשה מאוד מהרבה בחינות. אנו נהיה אסירי תודה לך על כך שאתה מבין את צורכי המערכת, ולצערו רק כשל כך שאשחך היתה מאושפזת בבית-חולים והיה בידך לעמוד מקרוב על המצוקות היומיומיות.

בישיבת הממשלה נודע לנו על קיצוצים במערכת הבריאות בסכום של 65 מיליון שקל לשנה הבאה, איך אפשר יהיה לעשות זאת? על חשבון מי ועל חשבון מה? ממה נקצץ? אינני יודעת. אני חושבת שאסור לכנס לתת את ידה, אסור לוועדת הכספים לתת את ידה לקיצוצים הללו. אני מקווה שגם הממשלה לא תקבל זאת. אני מקווה שכל השרים, שיש להם קצת מודעות לנושא הבריאות, יעמדו כחומה בהתנגדותם לקיצוץ נוסף. צריך להוסיף למערכת הבריאות ולא לקצץ בה.

לכן, למרות העובדה שהנושא של המחלקה האורטופדית בבית-החולים "איכילוב" כא על פתרונו, איני מתנגדת שהנושא יועבר לוועדה לליכון ולדיון נוסף, אם חבר הכנסת גרופר רוצה בכך. אני מודה לו על שהעלה את הנושא, אומנם חרץ ממנו יושבות פה שתי חברות כנסת בלבד, וכל הכבוד להן, לתכרות הכנסת שרה דורון ועדנה סולודר, כי הן מוכיחות שבכל זאת יש אצל חברות הכנסת רגישות לנושאים האלה, ועל כך באמת נחונה תודתי להם.

קיצוץ בתקציב הבריאות יכול להביא לנסיגה נוספת ביכולתה של המערכת להיענות לצרכים המינימליים ולתת שירותים ברמה נאותה.

לכן, חברי הכנסת היושבים כאן ושומעים את הדברים, ובמיוחד היושבי-ראש הנכבד, שאני יודעת את יחסו ורגישותו למערכת — אני מקווה שיעזרו לכולנו ונוכל לצאת מהמאבק הצפוי לנו כשידנו על העליונה. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לגברתי שרת הבריאות. חבר הכנסת פסח גרופר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

פסח גרופר (הליכוד): כן.

הי"ר א' נחמיאס:

אם כך, חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי להעביר הנושא לוועדת העבודה והרווחה יצביע. מי נגד?

פסח גרופר (הליכוד):

סליחה, אדוני היושבי-ראש, האם מותר לי להציע הצעה יוצאת דופן וחד-פעמית?

הי"ר א' נחמיאס:

אפשר, רק גש למקורפון בבקשה, כדי שנשמע אותך.

פסח גרופר (הליכוד):

אם רוצים בטובת העניין, האם אפשר, ברשותך, לעשות מעשה חריג ולהעביר את ההצעה הזאת לוועדת הכספים? האמן לי, אדוני היושבי-ראש, שהטיפול בוועדה זו יעזור מהר יותר במקרה הספציפי. איני מתנגד עקרונית לדיון בוועדת העבודה והרווחה, אלא מבקש להעביר באופן חד-פעמי את הנושא הספציפי הזה לוועדת הכספים.

הי"ר א' נחמיאס:

מה דעתה של גברתי שרת הבריאות?

פסח גרופר (הליכוד):

אני הייתי עושה "תרגיל" כזה פעם אחת.

ש"איכילוב" נמצא בכל-ילבה של חלי-אביב, קשה למצוא אחיות, אין אחיות, כי הן לא רוצות לעבוד בבתי-החולים הממשלתיים. גם לא בבתי-החולים של קופת-חולים, והן מעדיפות לעבוד בבתי-החולים הפרטיים, כי השכר שהן מקבלות שם גבוה יותר והתנאים טובים יותר. אלה הם הקשיים שאנחנו מתמודדים אתם יום יום, אם אנחנו רוצים לנקוט צעדים שייתנו מוטיבציה לעובדי מערכת הבריאות, גם לאחיות, גם לאחרים — אנחנו כבולים, ומי כמוך יודע זאת. אינני יכולים לעשות זאת, וכבר חודשים-שלושה חודשים מתנהל משא-ומתן עם האחיות, שעל-פי הסכם העבודה צריכות לעבוד ארבע משמרות ו-36 שעות בשבוע. אנחנו בסך הכול מתווכים, ואילו האוצר הוא שמתדיין על ארבע השעות הנספפות ועל התמורה שהן צריכות לקבל, ומתווכח על שקל ועל חצי שקל. עד היום לא הסתיים המשא-ומתן עם האחיות בנושא זה. אנחנו נתונים כמצב קשה, וכל מה שאני אומרת נופל על אוזניים לא קשובות.

הם חושבים שאני מתארת כוונה את המצוקה של משרד הבריאות, אבל המצוקה הזאת לא נוצרה בחוך שנה ולא בחוך שנתיים; זוהי מצוקה מתמשכת, והיא נובעת גם מן הקיצוצים וחוסר תשומת הלב למערכת הזאת, שלא חשיבו אותה כלל וכלל. היא איננה נכללת בסדר העדיפויות הלאומי, אם, למרות ככל המצוקות שתארחי, היא עומדת היום בראש התור של הקיצוצים בתקציב המדינה — זה אומר דורשני.

לכן, כפי שאמרתי, אני מאחלת לך בריאות טובה, אבל אני מזמינה אותך לסייר בבתי-חולים אחרים — ב"הלל יפה", ב"צפת", ב"נהריה", ב"פוריה", ב"ברזיל" באשקלון ובבתי-חולים אחרים ותראה שהמצוקה בהם איננה פחותה, אלא אולי אף גדולה יותר; במיוחד בכל הנוגע לתקציב הפיתוח העומד לרשות משרד הבריאות, אשר כעקבותיו הקפואו במרוצת השנים בנייה, תקציב הפיתוח קוצץ במידה שאינני יכולה לתאר, וקיצוץ זה מונע מאתנו לבנות.

עכשיו התחלנו ללכת בדרך אחרת: אנו כאים לאגודות הידירים, שעד עכשיו גייסו מאצעים לצידו כדי לעזור לבית-החולים, ואומרים להם: אולי תגייסו כסף לכנייה, כי אם נסמך אף ורק על תקציב הממשלה — נחכה שנים. בבית-החולים "רוטשילד" שאתה הזכרת עומד במעורמוי זה 13 שנים אף ובו ארבע-חמש קומות, בנייה לא גמורה כלל. עשו את השלד ואין כסף להמשיך בבנייה. השנה עשינו מאמצים גדולים כדי לגייס ידידים בארצות-הברית, שיסכימו לתרום חצי מהתקציב הנדרש כדי לגמור את בניית הבניין ולתת תנאים טובים יותר. משרד הבריאות לקח על עצמו את מימון החצי השני מתקציבו הדל, לך לראות את המחלקה האורטופדית בבית-החולים "רוטשילד". ניתן בה טיפול יוצא מן הכלל ושיקום יוצא מן הכלל, והחולים מעדיפים את התנאים הקשים מפני שיש טיפול טוב ומסור ושיקום מעולה. אפילו כתנאים כאלה נותנים הרופאים והאחיות והעוזות הרבים רפואה טובה ומעולה.

אני מסכימה אתך שמערכת הבריאות לא מחמוטטת. היא כהחלט לא מחמוטטת, ואסור לתת לה להתמוטט — דבר שעלול לקרות, אם לא יעמדו לרשותה הכלים המינימליים הדרושים, כדי שתוכל לענות על דרישות החולים ולתת להם שירות טוב וטיפול נאות. יש לנו רופאים מעולים, בעלי רמה מקצועית גבוהה. אנחנו לא דורשים תנאים פיסיים מעולים ורווחה בדרגה עליונה של החולה, אלא פחות מזה.

לכן, חבר הכנסת גרופר, אתה חבר ועדת הכספים, ואני רוצה לפנות אליך ולבקש ממך: תהיה אתה מליץ יושר למערכת

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני רוצה להודות לחברת הכנסת שרה דורון — ראה
הפרוטוקול מאמש בנעילת הישיבה. אני רוצה להודות לחברת
הכנסת עדנה סולודר — ראה פרוטוקול מאמש בנעילת
הישיבה. ואני עברכם מודה כמובן למציע ולגברתי שרת
הבריאות ולעובדים שנשארו אתנו. כמדין נתבקשתי במיוחד,
ואני עושה זאת בשמחה, להודות לעובדים שלא רואים אותם
כאולם, אך הם נמצאים למעלה ועוזרים ומסייעים לנו במערכת
הקליטה וכדומה.

מורי ורבותי, הישיבה הבאה — כיום שני במועדה. ישיבה
זו נעולה.

שרת הבריאות ש' ארכלי-אלמוזלינו:

נושא הבריאות שייך לתחום דיוניה של ועדת העבודה
והרווחה. אני חושבת, שאם חבר הכנסת גרופר יכול לעזור
בוועדת הכספים, הוא יכול גם לעזור בוועדת העבודה
והרווחה. אינני רוצה לפגוע בוועדת העבודה והרווחה, אלא
אם כן תסכים לכך היושבת-ראש של הוועדה.

פסח גרופר (הליכוד):

אני אנסה לדבר אתה.

היו"ר א' נחמיאס:

אתה תדבר עמה, ואנו חייבים לנהוג עכשיו לפי התקנון
ולהעמיד את הנושא להצבעה, האם להעבירו לדיון בוועדת
העבודה והרווחה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:37.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שע"א — שע"ג

- א. שאלחות כעל-פה.
ב. שאלחות ותשובות.
ג. הצעת סיעת שינוי להביע אי-אמון לממשלה בשל אי-ביצוע החלטת הממשלה להשוות את היישובים הדרוזיים ליישובים היהודיים.
ד. חוק האזרחות (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1987, (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ה. הצעת חוק פיזורי פיטורין (תיקון מס' 13), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
ו. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987 (קריאה ראשונה).
ז. הצעת חוק לתיקון פקודת הדיג (מס' 2), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
ח. שלטון החוק — הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
ט. הצעות לסדר-היום.
י. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
יא. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
יב. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
יג. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
יד. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
טו. המשמעות האנושית היהודית והישראלית של פסק-הדין במשפט בארבי — הצעת חבר הכנסת ש' רייס.
טז. הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משבר הרפואה — הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר.
יז. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
יח. עיצומים והשכתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
יט. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
כ. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
כא. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאית, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
כב. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
כג. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- כד. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
כה. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
כו. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי החושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
כז. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
כח. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי ור' גרוסמן.
כט. העלאת מחירי הרלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
ל. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
לא. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם — מטעם חבר הכנסת ת' טובי.
לב. בקשה מארצות-הברית לכטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
לג. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
לד. מצבה הדמוגרפית של יהדות העולם — הצעת חבר הכנסת א' ולדמן.
לה. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
לו. לימודי מדעים מדויקים בבת-יהספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.
לז. שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
לח. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
לט. כ"ט בנובמבר — 40 שנה — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
מ. הודעת הממשלה בנושא פיגוע המחבלים בצפון.
מא. הצעת חוק לתיקון ולהארכת תוקף של חקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון וחבל-עזה) — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשמ"ח — 1987.
מב. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון בממשלה בשל חילול שבת בירושלים והחלטת השופטת פרוקציה, העלולה לגרור את ירושלים למלחמות יהודים.
מג. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות שע"ב ושע"ג

84. השלמת חקיקת חוקה לישראל — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
85 — 88. פתיחתם מחדש של משרדי אש"ף במצרים — הצעות חברי הכנסת מ' גלזר-תעסה, ג' כהן, ח' דרוקמן ואמ' לין.
89 — 92. חברי הרבנים הראשיים על כית"מ-שפט והשופטת — הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, י' ארצי, ג' שפט וח' דרוקמן.
93 — 94. הטורות מיניות כשירות המדינה והענשת
- המטרידים — הצעות חברי הכנסת א"ח שאקי וע' סולודר.
95 — 96. בעיות תעסוקה באופקים — הצעות חברי הכנסת ח' גרוסמן ומ' כהנא.
97. הקמת מתקן לאחסנת גזים רעילים — הצעת חבר הכנסת מ' כהן אבירכ.
98. מתקני האשפוז בבית-החולים "איכילוב" — הצעת חבר הכנסת פ' גרופר.

ג. הצעת חוק האזרחות (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1987

1. תיקון סעיף 9
בסעיף 9 לחוק האזרחות, התשי"ב — 1952,¹ אחרי פסקה (3) יבוא:
(4) לתושב ישראל הנמצא בישראל שהשר שוכנע כי הוא מזדהה עם מדינת ישראל ויעדיה והוא או בן
- משפחתו שירתו שירות פעיל בצבא-הגנה לישראל או פעלו פעולה של ממש לקידום הביטחון, הכלכלה או עניין חשוב אחר של המדינה, או שהענקת האזרחות כאמור היא מעניינה המיוחד של המדינה, בפסקה זו, "בן משפחתו" — בן זוג, הורה, בן ואח.

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 146; התשי"ח, עמ' 84; התשכ"ח, עמ' 212; התשל"א, עמ' 118; התש"ס, עמ' 222.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
חברת הכנסת ג' כהן מציעה:
(4) לתושב ישראל הגר בישראל, שחתם על הצהרת אמונים למדינת ישראל ויעדיה והוא, או בן
- משפחתו, שירתו שירות פעיל בצבא-הגנה לישראל או בשירות לאומי תחליפי, או תרמו לענייני הכטחון של המדינה או שהענקת האזרחות כאמור היא מעניינה המיוחד של המדינה.

ד. הצעת חוק ערי הפיתוח, התשמ"ז — 1987 (הצעת חבר הכנסת י' פרץ)

1. מטרה
מטרת חוק זה היא לעודד התיישבות, פיתוח וקידום חברתי וכלכלי של ערי הפיתוח, במגמה לחזק את מדיניות פיזור האוכלוסין של מדינת ישראל ולעודד התיישבות בדרום מדינת ישראל ובצפונה.
2. עיר פיתוח מהי
לעניין חוק זה, "עיר פיתוח" היא כל יישוב שוועדת שרים, כאמור להלן, תקבע שהיא עיר פיתוח, בהתבסס על אמות-המידה הבאות:
(1) המרחק ממרכזי אוכלוסין במרכז הארץ;
(2) חוסנו הכלכלי והחברתי של היישוב, ורמת השירותים בו;
(3) אמות-מידה אחרות, כפי שתקבע ועדת השרים.
3. סיווג
ערי הפיתוח כפי שייקבעו על-ידי ועדת השרים יסווגו לערי פיתוח מ"קבוצה א" ולערי פיתוח מ"קבוצה ב".
- על-פי החלטת ועדת השרים ובהתחשב באמות-המידה הנזכרות.
4. ועדת שרים
הממשלה תמנה ועדת שרים קבועה לעניין ערי הפיתוח, והרכבה יהיה כדלהלן:
(1) ממלא-מקום ראש הממשלה — יושב-ראש;
(2) שר הכלכלה והתכנון;
(3) שר הפנים;
(4) שר האוצר;
(5) שר התעשייה והמסחר;
(6) שר החקלאות;
(7) שר החינוך;
(8) שר הבינוי והשיכון.

11. גני-ילדים

- (א) (1) תושב עיר פיתוח מקבוצה א' ישלם בעד חינוך ילדיו במעונות יום ובגני-ילדים שליש מהתשלום הקבוע לכך.
- (2) תושב עיר פיתוח מקבוצה ב' ישלם בעד חינוך ילדיו במעונות ובגני-ילדים מחצית מהתשלום הקבוע לכך.
- (ב) המדינה תשלם למוסדות המנהלים מעונות וגני-ילדים בערי פיתוח את יתרת הסכום המגיע בעד חינוך כאמור.

12. חינוך חובה חנים

על אף האמור בכל חוקיק יהיה החינוך בכתב-הספר היסודיים והתיכוניים בערי הפיתוח, חובה ועל חשבון המדינה.

13. חינוך גבוה

- (א) (1) תושב עיר פיתוח מקבוצה א' הרוכש השכלה גבוהה במוסד המוכר על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1968, תשלם המדינה את מלוא שכר לימודו בשלוש שנות לימודיו הראשונות, וכלבד שאינו מקבל מלגת לימודים מכל מקור אחר.
- (2) תושב עיר פיתוח מקבוצה ב' הרוכש השכלה גבוהה במוסד המוכר על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1968, תשלם המדינה את מחצית שכר לימודו בשלוש שנות לימודיו הראשונות, וכלבד שאינו מקבל מלגת לימודים מכל מקור אחר.

(ב) על אף האמור בחוק אגרת לימוד במוסדות השכלה גבוהה (הוראת שעה), התשמ"ה — 1985, יהיה תושב עיר פיתוח, הזכאי לפי סעיף קטן (א), פטור מתשלום אגרת לימוד.

14. שמירת זכויות

האמור בחוק זה לא יגרע מכל זכות או הטבה הנתונה לערי פיתוח או לתושביהן לפי חוק אחר.

15. חיקון חוק פיצויי פטורים

- בסעיף 8 לחוק פיצויי פטורים, התשכ"ג — 1963, האמור בפסקה (3) יסומן (4), ולפניו יבוא:
- (3) "לערי פיתוח כמשמעותה לפי חוק ערי פיתוח, התשמ"ז — 1987, מיישוב שאינו עיר פיתוח".

16. שינוי סיווג

ועדת השרים רשאית מעת לעת, על-פי החלטתה ובהתאם לאמות-המידה הנזכרות בסעיף 2, להכריז על מקום יישוב כי פסק מלהיות עיר פיתוח או להעבירו מקבוצה א' לקבוצה ב'.

17. ביצוע ותקנות

שר התעשייה והמסחר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

18. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום

5. מענק

בתחילת כל שנת התקציב, תעביר הממשלה לרשות מקומית של עיר פיתוח, מענק כספי כדלהלן:

- (1) לערי הפיתוח מקבוצה א' סך השווה להכנסות הרשות המקומית לארנונה, בשנה שקדמה לה;
- (2) לערי פיתוח מקבוצה ב' סך השווה לחמישים אחוז מהכנסות הרשות המקומית מארנונה, בשנה שקדמה לה.

6. מפעלים

כל מפעל קיים או מפעל שיוקם בעיר פיתוח יוכר כמפעל מאושר לעניין חוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959, בסייגים הבאים:

- (1) מפעל בעיר פיתוח מקבוצה א', ייהנה מכל ההטבות הקיימות על-פי החוק האמור;
- (2) מפעל בעיר פיתוח מקבוצה ב', ייהנה משני שליש הטבות הקיימות על-פי החוק האמור.

7. מענק

(א) המעתיק את מקום מגוריו הקבוע לעיר פיתוח מקבוצה א' יקבל מאת המדינה מענק העברה בסך 5,000 ש"ח. סכום זה יהא צמוד למרד המחירים לצרכן הידוע ביום 15 בינואר 1987.

(ב) המעתיק את מקום מגוריו הקבוע לעיר פיתוח מקבוצה ב' יקבל מאת המדינה מענק העברה בסך 2,500 ש"ח. סכום זה יהא צמוד למרד המחירים לצרכן הידוע ביום 15 בינואר 1987.

8. הלוואה

מי שהוא תושב עיר פיתוח או מעתיק את מקום מגוריו לעיר פיתוח, יהא זכאי לקבל מאת המדינה הלוואה לצורך רכישת דירה, בסכום ובתנאים שתקבע ועדת השרים.

9. תשלום מס הכנסה

(א) על אף האמור בדניי מס הכנסה לא ישלם תושב עיר פיתוח מקבוצה א' מס הכנסה בשיעור העולה על 30% מהכנסתו החייבת במס, ועל הכנסתו מעבודה במשמרת שלישית, בהגדרתה בתקנות מס הכנסה (הטבה במס בשל עבודה במשמרת שנייה), התשמ"ז — 1986, לא ישלם מס הכנסה בשיעור העולה על 15%.

(ב) על אף האמור בדניי מס הכנסה לא ישלם תושב עיר פיתוח מקבוצה ב' מס הכנסה בשיעור העולה על 35% מהכנסתו החייבת במס, ועל הכנסתו מעבודה במשמרת שלישית, בהגדרתה בתקנות מס הכנסה (הטבה במס בשל עבודה במשמרת שנייה), התשמ"ז — 1986, לא ישלם מס הכנסה בשיעור העולה על 15%.

10. קצבת ילדים

קצבת ילדים לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968, תשולם לתושב עיר פיתוח בשל ילדיו עד שימלאו להם 21 שנים.